

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #17

Belgrade (Serbia)

30.05.2019- 31.05.2019

U.D.C. 72+7+7.072+61+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.05.2019) - Warszawa, 2019. - 96 str.

ISBN: 978-83-66030-98-5

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2019

ISBN: 978-83-66030-98-5

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

I. Bulakh PhD of Architecture, Associate Professor Department of Design of the Architectural Environment, Kiev National University of Construction and Architecture

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

SEA DAFFODIL SPROUTING RESULTS IN THE GREENHOUSE OF KUTAISI CITY (GEORGIA) Khetsuriani M., Julakidze N, Kiladze R.	6
THE POLLUTION OF ATMOSPHERE AIR AND ITS NEGATIVE CONSEQUENCES Aminov B. B.	9
СПЕЦИФІКА ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В МИСТЕЦТВІ РОЗПИСУ ТКАНИН Конопліна Я. Д., Гарбузенко Л. В.	11
ВИШИВКА В СТРУКТУРІ ОБРАЗОТВОРЧОСТІ Гарбузенко Л. В., Добриніна І. В.	14
FROM HISTORY DEVELOPMENT ASTRONOMICAL KNOWLEDGE IN TERMEZ Chotmatov J. O.	17
КОНСТРУКТИВНОЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБЩЕНИЕ МОЛОДЫХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ И СТУДЕНТОВ ВУЗОВ Шафеева Э.И.	21
ECONOMIC PSYCHOLOGY Liutova K.	23
МЕРЧАНДАЙЗИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ ТОРГОВОЇ МАРКИ Дресь А. К., Мироненко В. В.	25
ВПЛИВ ДИТЯЧИХ БІБЛІОТЕК НА ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ Полович Н. Ф., Прокопович Л. С., Курило О. Й.	32
СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ДИЗАЙНУ ПЕДІАТРИЧНОГО ЦЕНТРУ Булах І.В.	40
TOPICAL ISSUES OF SEVERE PREECLAMPSIA AND TERMS OF DELIVERY Adelina S. L., Khamidov F. Z. Mukhammedova U. Yu.	43
ЕКОСАНІТАРІЯ ЯК СКЛАДОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ Бойко А. Г. Бахтин А. І., Радецька О. Й.	46
ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНСЕКТОАКАРИЦИДНИХ ПРЕПАРАТІВ НА ОСНОВІ ФІПРОНІЛУ ТА ЙОГО КОМБІНАЦІЇ Сапко С.А.	49
OFFICIAL CHANNELS OF EUROPEAN INTEGRATION IDEAS PROMOTION: UKRAINIAN REALITIES Tarnavska I. O.	54
ВИШИВКА В СТРУКТУРІ ОБРАЗОТВОРЧОСТІ Добриніна І. В., Гарбузенко Л. В.	56
ЗМІСТ І СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА Назаренко І. М.	59

ВІДЕОКОМПЛЕКСИ ДИСТАНЦІЙНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ	
Цвях А. І., Павлишин А.В., Господарський А. Я., Бабій М. П.	64
ТЕЛЕМЕДИЧНИЙ МОНІТОРИНГ І ЕКСПРЕС ДІАГНОСТИКА	
Цвях А. І., Павлишин А.В., Господарський А. Я., Бабій М. П.	67
NONINVASIVE DIAGNOSIS OF LIVER FIBROSIS IN PATIENTS WITH CHRONIC HEPATITIS C	
Kozko V.M., Bondar O.E., Solomennyk G.O., Vinokurova O.M., Andrusovich I. V.	70
L'INTERACTION DE LA LUMIÈRE ET DE LA COULEUR: LA PSYCHOLOGIE EN ARCHITECTURE	
Iluridze M., Marchenko V.	75
СВОБОДА З ПОГЛЯДУ РЕЛІГІЇ	
Прудка Т. В.	81
ЕВРИСТИКА ПІЗНАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	
Храменок Л. О.	84
РОЛЬ ІНСТРУМЕНТІВ INSTAGRAM У ПРОСУВАННІ БІЗНЕС-ПРОФІЛЮ	
Дидарь Ю. О., Лященко А. В.	88
STORYTELLING У РЕКЛАМНІЙ КОМУНІКАЦІЇ ТОРГОВИХ МАРОК АВТОМОБІЛІВ	
Загребельна Д. І., Боровик А. А.	92

SEA DAFFODIL SPROUTING RESULTS IN THE GREENHOUSE OF KUTAISI CITY (GEORGIA)

Khetsuriani M.

Doctor of Science in Environmental Engineering and Safety. Associate Professor - Faculty of Exact and Natural Sciences. Akaki Tsereteli State University (Kutaisi, Georgia).

Julakidze N.

Doctor of biological sciences
Associate Professor - Faculty of Exact and Natural Sciences
Akaki Tsereteli State University (Kutaisi, Georgia)

Kiladze R.

Doctor of Agricultural Sciences
Associate Professor – Faculty of Agrarian Studies
Akaki Tsereteli State University (Kutaisi, Georgia)

Keywords: *P. maritimum*. sea daffodil. Amaryllidaceae family. Anaklia's sand. Perlite.

ABSTRACT

The seed of sea daffodil is known for a low level of sprouting ability. We conducted experiment on seed reproduction of sea daffodil. Comparison of the number of shoots revealed that in the case of the right choice of substrate, it is possible to increase the effectiveness of seed reproduction of the sea daffodil. In particular, the mixture of the Anaklia's sand, silt and peat (ratio 1 : 1 : 1) is the best option for sprouting of the sea daffodil seeds, compared to reference sample in the Kutaisi greenhouse (41%)

Social and economic actions of humankind lead to serious environmental problems. Despite humans have taken full measure of the threat that they may pose to the environment, they still do not provide proper care for halting the process of the depletion of natural resources, which is clearly evident in the destruction of the forests and vegetative cover.

Due to the danger of damage to species natural distribution area (opening the beaches equipped with modern facilities etc.), the Sea Daffodil is under threat [5]. We have carried out activities within the project aiming at reproducing this plant.

Coastal dunes are among the most

valuable ecosystems worldwide in terms of their biological diversity and the provision of environmental services with ecologic and economic relevance [1][2].

The plant listed on the IUCN Red list - sea daffodil, is classified as evergreen, perennial, bulbous plants from the Amaryllidaceae family. In general, the Pancratieae family includes 6 breeds and more than 20 species growing in the eastern hemisphere. This plant is receiving much attention from the international scientific community due to its value as a bioindicator, the potential industrial value of its chemical compounds, and its use as a commercial ornamental plant [5]. *P. mar-*

Picture #1 The Sea Daffodil (Anaklia) - The picture is taken by the Author

itum has disappeared from many locations where it was present [4], and attempts are currently in progress to propagate it using in vitro culture systems [3].

From practical experience, the seed of sea daffodil is characterized by a low level of sprouting ability. Therefore, when developing the testing methodology, particular emphasis was placed on a variety and version of sowing substrate in order to identify the optimal composition of the substrate. The main composition of the substrate was added with a salty sand taken from the Black Sea dunes, which is decisive for sprouting and development of the sea daffodil, and with the purpose of further provision of seed with feed, it was added with silt and peat. Besides the three main components, the leaf soil and perlite (French: Perlite, Perle – pearl; ingredi-

ents: chemical substances to improve the quality of the soil: 70-50% SiO_2 , 12-14% Al_2O_3 , 3-5% Na_2O , 3-5% K_2O , 1% Fe_2O_3 , CaO , MgO .) were also added to the mixture.

For the experiment, we have collected the sea daffodil seeds taken on September 22, 2018, since their ripeness depends on hot weather conditions during the summer. The seeds were placed in the special paper bags. 6750 pieces were planted on the same day at 124 km east of Anaklia, in the greenhouse of the sapling farm located at 20^a Nikea Street in Kutaisi City. Planting of the sea daffodil was carried out in 5 variants. 1350 pieces of seed were planted in each variant:

Variant 1. Anaklia's sand (reference sample), the number of samples sprouted 257 (19%);

Variant 2. Mixture (Anaklia's sand + silt + peat), the number of samples sprouted was 554 (41%);

Variant 3. Mixture (Anaklia's sand + silt + peat) + perlite, the number of samples sprouted was 380 (28%);

Variant 4. Mixture (Anaklia's sand + silt + peat) + leaves soil (ratio 1 : 1), the number of samples sprouted was 355 (26%);

Variant 5. Mixture (Anaklia's sand + silt + peat) + leaves soil + perlite, the number of samples sprouted was 392 (29%);

The results of the sea daffodil sprouting in each variation are represented in the appendix #1

In total, from 6750 pieces planted in the greenhouse of Kutaisi City we have obtained 1938 samples of shoots (28.7%).

Sprouting ability of sea daffodil was determined on 27 October 2018.

The sprouting was extremely active until November 10. After November 25, 2018 the sprouting was scarce.

It has been established that the quality of sea daffodil sprouting on the different substrates and under various conditions is different; The maximum number of shoots was recorded in the mixture of Anaklia's sand, silt and peat (ratio: 1 : 1 : 1) – 41 %;

The minimum number of shoots was observed in the Anaklia's sand (in reference sample) - 18 %.

Th overall percentages of shoots sprouted are 26,8%.

With respect to the above:

It has been established that in the case of the right choice of the substrate, it is possible to increase the effectiveness of seed reproduction of the sea daffodil;

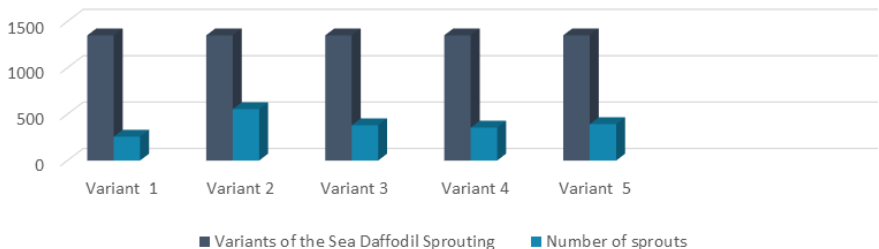
It has been established that the mixture of the Anaklia's sand, silt and peat (ratio 1 : 1 : 1) is the best option for sprouting of the sea daffodil seeds, com-

pared to reference sample in the Kutaisi greenhouse (41%)

References

1. Acosta, A.; Carranza, M.L., and Izzi, C.F.
2. Combining land cover mapping of coastal dunes with vegetation analysis.
3. Applied Vegetation Science, 8, 133–138. 2005. Google Scholar
4. Adger, W.N.; Hughes, T.P.; Folke, C.; Carpenter, S.R., and Rockström, J.,
5. Balestri, E., G. Luccarini, and F. Cinelli.
6. Isolation of leaf protoplasts from *Pancreaticum Maritimum* L. and two other dune plants: possible applications.
7. Conti, F., A. Manzi, and F. Pedrotti.
8. Red regional lists of Italian plants.
9. Italian Association Worldlife Fund - Italian Botanical Society, Camerino. Google Scholar 1997
10. Giovino Antonio, Domina Giannantonio, Bazan Giuseppe, Campisi Patrizia & Scibetta Silvia
11. Taxonomy and conservation of *Pancreaticum Maritimum* (Amaryllidaceae) and relatives in the Central Mediterranean“. Pages 289-299
12. |Received 21 Jun 2015, Accepted 29 Aug 2015, Publishedonline: Oct 2015 <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/12538078.2015.1089416>

Variants of the Sea Daffodil Sprouting (Kutaisi greenhouse)

THE POLLUTION OF ATMOSPHERE AIR AND ITS NEGATIVE CONSEQUENCES

Aminov Bekhzod Bakhrom ugli

Junior student Urgench State University, Uzbekistan

***Annotation.** Today, the misuse of nature by human beings creates a variety of negative global environmental problems. One of the most negative issues in air is the pollution of air. This article provides a brief overview of issues related to air pollutants, their types and adverse effects.*

Key words: Pollution, dust, salts, carbon oxide, oxygen.

There is always a certain amount of dust in the atmosphere. It occurs as a result of natural events occurring in nature. These dusts can be divided into three types: mineral (inorganic), organic and cosmic dust. Depletion and dislocation of rocks, volcanic eruptions, fires in thickets and forests, sea water evaporation can cause mineral dusts. Organic dusts are formed by airborne aeroplankton, bacteria, spores, plant seeds, animal humus and waste. The cosmic dust is the result of meteorites burning on the atmospheric air. Atmosphere air is polluted by natural and anthropogenic factors.

Anthropogenic pollution occurs primarily due to waste generated by the use of organic fuels in vehicles, industrial enterprises and power generation networks, and the various discharges in the air basin. Atmosphere air pollution is a concern for all mankind. This problem is one of the most acute problems in the industrialized countries. The harm caused by pollution of atmospheric air is less than the problems that arise as a result of emissions of industrial and household waste into open water bodies. [1]

Atmospheric air is an endless source of resources. However, human activity af-

fects the atmosphere and changes its structure. Such changes are often of such great and permanent significance, and measures to protect it are required.

Every year the number of vehicles and industrial enterprises rises, the use of chemicals for agricultural production, as well as the decline in forests, pollution of ocean water by oil products, explosion of nuclear weapons, the amount of carbon dioxide and nitrogen oxide increases dramatically.

If the amount of carbon dioxide in the air rises and its contamination is not avoided, in 50 years the Earth's surface temperature may be increased by 1,5-3,0°C. As a result, the melting of glaciers, the rise of the oceanic waters, the flooding of some parts of the Earth and the change of the geographical environment occur.

According to academician A.P. Vinogradov and Francua Ramada, carbon dioxide (II) oxide is increasing year by year. This is equivalent to the amount of oxygen it has lost due to combustion. Since the prehistoric times the amount of oxygen consumed on Earth has reached 273 billion tonnes. Of this, 246 billion tonnes or 90 percent of them happened in the next 100 years.

As a result of rapid evolution of industrial plants, vehicles and the burning of large quantities of fuel, free oxygen in the atmosphere is being released rapidly and the amount of carbon (II) -oxide is increasing dramatically. As a result, carbon's rotational movement is violated in nature.

According to official data, 50 million tons of various hydrocarbons, 260 million tons of sulfur oxides, 50-60 million tons of nitrogen oxides, more than 2 million tons of dust and lubricants are being released into the atmosphere.

Agricultural production has also its contribution to the pollution of atmospheric air, as the widespread use of pesticides in the cultivation of agricultural produce leads to a sharp decline in sanitary and ecological conditions.[2]

Poultry and livestock breeding complexes, meat combines, chemical fertilizers and harmful chemicals are more likely to be affected. In addition, dust, gases and smells emitted by sewerage, car tires, footwear and so on contaminates the atmosphere.

The strong contamination of the atmosphere has a negative impact on human health, and on all living things. One person breathes with 25 kg air on average per day. The harmful dust, organisms, and gases in the air are accumulated in the human organism. As a result, skin and eye diseases, liver serum, increased blood pressure, chronic bronchitis, infections, respiratory tract and renal diseases occur. It was determined that there is a general increase in health problems among children.

Due to the high levels of sulfur oxides in the air, bronchitis and gastritis occur in human organism. Atmospheric air pollu-

tion also harms plants and animals. It flows into vegetation leaves, soil and water. Polluted air damages plants and destroys their substance and energy exchange. The agricultural crops and fruit trees also become less fertile. The harmful gases emitted by industry and transport have a negative impact on the process of photosynthesis. [3]

In the last 25-30 years, acid rains have become a real ecological catastrophe in some countries. When burning on any fossil fuel, the exhaust gases release sulfur and nitrogen oxides into the air. These compounds that produce millions of tons of atmosphere into the atmosphere turn hydrogen into acids. In recent years, large areas of woods have begun to dry up in the USA, Canada, Germany, Sweden, Norway, Russia and other developed countries, due to the acid rains. These rains reduce soil fertility, destroy buildings, eradicate historical monuments, and harm human health.

In the placement of existing industrial plants, deep contaminating factories are of great attention.

In summary, today's pollution of the atmospheric air is adversely affected by a person's negative attitude to the environment. This has a direct impact on the origin of various disasters on the planet. Atmosphere air pollution is a concern for all mankind.

List of publications used:

1. Baratov P. Nature Protection. Tashkent.: Teacher, 1991.
2. Rafikov A. Geocological Problems. Tashkent.: Teacher, 1997.
3. Tilovov T. Actual Problems of Ecology. Tashkent.: Gafur Gulam, 2003.

СПЕЦИФІКА ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В МИСТЕЦТВІ РОЗПИСУ ТКАНИН

Конопліна Я. Д.

студент Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка

Гарбузенко Л. В.

кандидат педагогічних наук

Ключові слова: засоби композиції, розпис тканин, батик.

Keywords: means of composition, fabric painting, batik

Художній розпис збагачує культурно-художню пам'ять народу та є зв'язком історії нашої культури з духовними надбаннями інших народів світу. Мистецтво декорування тканин досить популярне в Україні. До національних надбань у цій галузі належить вибійка, коріння якої сягає сивої давнини. Прості і лаконічні мотиви, що поєднані з двомірною площиною полотна в орнаментах вибійки, вражають орнаментально-композиційною оригінальністю. Технологія українських вибіжок передбачає створення геометричних, геометрично-рослинних орнаментів та стрічкових, сітчастих, шахматних, центричних композицій.

Поряд з національною вибіюкою протягом останнього часу дедалі більше зростає кількість митців, які захоплюються цією технікою художнього розпису тканин – «гарячим» та «холодним». Саме тому сучасний етап розвитку мистецтва розпису тканин, збагачуючись інтернаціональними традиціями, набуває своєрідного, суто українського забарвлення. Цей феномен став предметом ряду наукових досліджень (Р. Гільман, Ю. Давидова, С. Давидов,

Т. Печенюк, Т. Касьянова). Однак у процесі виконання авторських композицій із розпису тканин виробляються новітні авторські методи та прийоми (художні й технологічні), а також формуються деякі нові знання з розвитку творчих якостей майстра внаслідок самостереження.

На нашу думку, специфіка використання засобів створення художнього образу в мистецтві розпису тканин потребує великого обсягу професійних знань, навичок, школи. У сучасних умовах підвищується значущість художньої майстерності. В дизайні інтер'єру чи в ансамблі вбрання батик може виступає засобом художньої виразності. Одночасно художній образ створюють за допомогою ряду засобів.

У арсеналі художника є компоненти і засоби композиції, за допомогою яких він створює різноманітні і нові композиції. Компонентами композиції художник оперує під час створення нових форм. Вони об'єктивно існують, як константа. Їх можна перетворювати й видозмінювати в залежності від змісту чи ідеї твору. Композиційні засоби допомагають оперувати компонента-

ми, змінюючи їх до невпізнання. Засоби виразності та прийоми, мають нескінченно широкий діапазон конкретних результатів забезпечують ті засоби, прийоми та інструменти композиції, які, залишаючись формальними, є вже носіями естетичних категорій, відповідають нашому чуттєвого сприйняття світу. Це і ритм, і контраст, і колір, і почуття пропорції, і інші прояви нашого усвідомлення порядку в природі [3].

Серед засобів композиції надати перевагу одному з них – неможливо. Але один із засобів можемо поставити першим, це – вибір формату. Форму розглядаємо у двох аспектах: 1) подача образотворчого матеріалу, яка може бути реалістичною, стилізованою та авангардною, модерністською; 2) формат твору, котрий має важливе значення для виявлення задуму автора (коло, овал, прямокутник, трикутник). Вдалою вважається така композиція, при спогляданні якої у глядача не виникає бажання розсунути або зменшити межі формату, змінити його масштабність. Масштаб, як засіб композиції, працює стратегічно. Якщо порівняти графічну роботу і монументально-декоративний твір, то зрозуміло буде, як масштаб впливає на форму композиції. Наприклад, станковий формат батіку передбачає філігранність всіх її елементів, так як він розглядається поблизу. Монументальна композиція неодмінно має велику узагальненість, деяку жорсткість, локальність форми, спрощеність деталей. Монументальність здебільшого характерна для «га-

рячого» батіку. Зі збільшенням масштабу підвищуються вимоги до врівноваженості і цілісності композиції. Якщо розглядати масштаб всередині композиції, то співвідношення між елементами регулюється пропорцією. Широко відомий золотий перетин, тобто таке пропорційне співвідношення між елементами, коли ціле відноситься до більшої частини, як більша частина відноситься до меншої, сприймається гармонійним не тільки по відчуттю, але і логічно.

Пропорція, як засіб композиції характеризує правильно знайдену домірність всіх елементів і частин, що складають форму, одного з одним і з цілим, гармонійну погодженість їхніх розмірних співвідношень: лінійних, площинних, об'ємних. Візуально інтуїтивно і логічно знайдені бажані пропорції форми і пропорції між елементами форми (наприклад, її членування) при подальшій роботі над композицією перевіряються, коректуються, уточнюються за допомогою знаходження певної графічної або математичної залежності [4].

Засобом для створення художнього образу в батіку, поряд з іншими, виступає і ритм, як рівномірне чергування елементів. Розглядаючи ритм в межах композиції, розглянемо рівномірність чергування. Де рівномірне чергування елементів визначається словом «метр». У батіку, для створення орнаментів, застосовуємо холодний метр (коли розміри мотивів і розміри пробілів однакові). Складність ритму підвищуються, коли інтервали між

елементами постійно змінюються. Характерним для створення композиції засобом художнього розпису є застосування ритму в поєднанні з пропорцією: тоді елементи не тільки чергуються, але і самі змінюються за розмірами відповідно до якої-небудь закономірності (орнамент) або вільно.

Якщо ритм це поступова кількісна зміна в ряду елементів, то він має такі види залежно від динаміки ритму: спокійний (статичний), неспокійний (динамічний), спрямований в одну сторону, спрямований по вертикалі чи горизонталі, сходиться до центру (за спіраллю).

Для досягнення мети створення художнього образу в батіку використовують контрастність, що надає композиції виразну потужність. За допомогою контрасту легко виділити головні елементи. Контраст розширює динамічний діапазон композиції. Але перетворити композицію в монотонність здатний нюанс.

Сучасні техніки розпису тканини дуже різноманітні. Але для усіх видів характерним є використання кольору та його якостей (тон, власне колір), насиченість і світлотність (яскравість). Саме яскравість візуально виділяє предмет, грає роль контрасту. Побудова композиції кольором передбачає досягнення цілісності зближення плям по світлоті. Властивості теплохолодності кольору в сюжетних або тематичних композиціях використовуються для створення ілюзії наближення або віддалення предмета. Так як і в живописі, в художньому розписі, за

допомогою кольору можна передавати простір. Колір, як засіб композиції, присутній буквально в кожному зображенні незалежно від його композиційних завдань і форм. Присутність кольору в художньому творі дає йому право вважатися універсальним і необхідним засобом композиції.

Завдяки використанню цілого ряду засобів, у яких відображаються об'єктивні закономірності побудови художньої форми, досягається гармонія. Ці засоби діють не ізольовано, а разом, доповнюючи одне одного. Засоби гармонізації по особливому виявляються у кожному виді мистецтва на основі внутрішніх законів його існування, матеріалів і мови. Поряд з основними засобами в композиційних пошуках стають імпровізація та асоціація як методи художнього образотворення.

Синтез різних технологічних прийомів батіку, засобів композиції, аналіз та копіювання зразків, переосмислення мистецьких явищ дають можливість інтерпретувати їх як специфічні засоби створення художнього образу в мистецтві розпису тканин.

Література:

1. Гарбузенко Л. В. Декоративно-прикладне мистецтво: крок до художньо-естетичної компетентності. ФОП Александрова М. В., 2016. – 132 с.
2. Гильман Р. А. Художественная роспись тканей. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 159 с.
3. Логвиненко Г. М. Декоративная композиция: учебное пособие. – М.: Гуманитарный Центр ВЛАДОС, 2005. – 144 с.
4. Тимків Б. М., Яремків М. Композиція: творчі основи зображення. Навчальний посібник. – Тернопіль, 2009. – 112 с.

ВИШИВКА В СТРУКТУРІ ОБРАЗОТВОРЧОСТІ

Гарбузенко Л. В.

кандидат педагогічних наук

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
ім. В. Винниченка**Добриніна І. В.**студент

Ключові слова: декоративне мистецтво, художній образ, вишивка**Keywords:** decorative art, artistic image, embroidery

Одним є найперспективніших шляхів розвитку сучасної української образотворчості залишається синтез стильових рис та образності професійного та народного мистецтв на тлі чіткого усвідомлення відмінностей між ними. У народному мистецтві визначальним є слідування традиціям і певним канонам, які формувалися впродовж віків, завдяки чому народ України в кожному новому поколінні ніби відроджує свою духовну культуру, психологію світосприйняття. Натомість у професійному мистецтві передусім цінується новаційність, неповторна авторська індивідуальність митця, його неординарне ставлення до матеріалу, уміння віднайти у ньому нові естетичні якості [6]. Світ речей покращує здатність людей перетворювати, творчо освоювати природу, творити з предметно-природного свій особливий соціально-предметний світ. Образ предметного світу стає невичерпним об'єктом художньої інтерпретації. У процесі організації матеріального середовища люди не просто вирішують утилітарні завдання, але і висловлюють своє світосприйняття у

формі і внутрішньому ладі речей.

Творча діяльність у галузі традиційного декоративно-ужиткового мистецтва неможлива без використання прийому творчої інтерпретації. Він передбачає відволікання від другорядних, несуттєвих деталей заради створення художнього образу, обумовленого творчим задумом творця.

Прискорений розвиток науки, техніки та технологій зумовлює прагнення народів зберегти власну культурну ідентичність, споконвічну спадщину, оскільки глобалізація спричиняє домінування безособистісного начала над особистісним, призводить до занепаду етнічних цінностей. Пріоритетним у створенні художнього твору майстер враховує композиційно-естетичні чинники, важливі напрямки художньої творчості, передбачає використання різноманітних сучасних технологій художнього проектування у поєднанні з етнічними традиціями.

Створення художнього образу є пріоритетним у творчості майстра. Художній образ концентрує у собі творчий задум, пошук необхідних виразних засобів, внутрішню діалектику

творчого процесу, закономірності художнього сприйняття й, нарешті, програму соціокультурного існування твору. Образ працює звуком, словом, кольором, пластикою, потребуючи матеріальної вираженості зображальних, виразних, композиційних та інших компонентів образної структури. Вибір художньо-образних засобів пов'язаний з особливостями обраних для відображення граней дійсності, а також з характером людського сприйняття, сформованим суспільно-історичною практикою. Багатий і різнобарвний людський світ знаходить в образному арсеналі мистецтва свої найточніші відповідники

Способом залучення до колективного досвіду, який суттєво впливає на вибір мотивів власної реалізації є отожднення себе з іншими у просторі художньої образності. З іншого боку, створюючись за естетичними законами, спрямованими на досягнення довершеності і досконалості, образ дає очікування вищої доцільності, хвилює співпричетністю до гармонії, прагнення до якої відповідає сутнісним потребам людини. Звідси особливе місце мистецтва у соціокультурному розвитку людства. В цьому просторі відбувається синтез мистецтв через зорове сприйняття та чуттєві образи. Образ продовжує виконувати свої функції, однак існуючи не як художня структура, відкрита для розпізнавання та зчитування, а як психограма внутрішніх станів, уявлень, переживань. У її силловому полі також втілюються, формуються та реалізуються сутнісню жит-

теві прагнення людини, хоча і не завжди усвідомлені. У такий спосіб спрацьовує здатність мистецтва захоплювати, «заражати» вкладеними в нього почуттями, обумовлена потребою людини у духовному усвідомленні внутрішнього і зовнішнього світів. Це стає можливим, коли вони виступають як предмет освоєння, в якому вона шукає власне «я» [3].

Предмети декоративного мистецтва можуть бути в чомусь схожими, але кожен з них індивідуальний, оскільки зберігає тепло й енергію свого творця. Художник у своїй творчості опирається на традиції тих або інших культур. Наприклад, художня вишивка передбачає вивчення композиційної побудови, символіки та розмаїття технік української народної вишивки, створення унікальних панно, вишитих рушників, сорочок, моделей одягу. Серед розмаїття художніх технік вишивання художня вишивка гладдю дуже трудомістка і передбачає демонстрацію високорозвиненого почуття ритму в побудові орнаменту, гармонію кольорних поєднань, інтерпретацію народних мотивів у сучасних творах.

Для створення образності краси, чарівності природи, українські майстрині-вишивальниці використовують різні мотиви, передають реальні та нереальні форми і кольори навколишнього. Час формує традиції зображення мотивів, яким надаються певні властивості, які зробили їх символами різних проявів життя, таких як любов, молодість, сила, життєлюбність та інші.

Мотиви, що використовуються у вишитих орнаментах, відображають навколишнє людей природу, улюблені рослини і тварин, з якими щодня зустрічаються у своєму побуті, а також міфологічні елементи, створені фантазією і культурою наших предків. У давнину створювалися і процвітали різні культу, у яких була своя символіка, що дійшла до нас у вигляді особливих знаків, які досі використовуються у вишивках українців.

За багато століть більшість початкових значень древніх символів стерлося з народної пам'яті. Сенс орнаментів передавався крізь покоління в усній формі, підтримуючи традиційну символіку. Сучасні орнаменти, можливо, виглядають не так точно, як стародавні, більш абстрактно, але вони продовжують передавати нам ту символіку, яку зберегла традиція.

Художня творчість у царині декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема

у художній вишивці, здатна синтезувати в собі сучасну глибокозмістовну образотворчість та символічну мову предків засобом творчої інтерпретації.

Література:

1. Босий О. Міф, символ, орнамент: історія, символіка та композиція української орнаментики. – Вінниця: Данилюк В. Г., 2011. – 119 с.
2. Гарбузенко Л. В. Декоративно-прикладне мистецтво: крок до художньо-естетичної компетентності. ФОП Александрова М. В., 2016. – 132 с.
3. Гриценко В. С. Повертаючись до розмови про художній образ. // Гуманітарний часопис. – 2012. – № 4. – С. 24–31.
4. Гурська А. С. Мова та граматики українського орнаменту. – К.: Альтернативи, 2003. – 144 с.
5. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). – К.: Редакція вісника «Ант», 2005. 400 с.
6. Сучасні проблеми декоративного мистецтва. Круглий стіл. // Образотворче мистецтво. – 1987. – № 5 – С. 17–19.

FROM HISTORY DEVELOPMENT ASTRONOMICAL KNOWLEDGE IN TERMEZ

Chotmatov Jorabek Omonovich

PhD researcher, Termiz State University, Uzbekistan

Abstract: *This article covers data on the history of astronomy in Uzbekistan. It also provides information on the sources of Termez Observatory, its construction and some scholars who worked there.*

Keywords: Termiz, Chaganian, Bagdad, Hakim Tirmidhi, sayyid Madjiddin, Abdurazzaq Turki, Ahmad Sagani, observatory, astrolabe.

As it is known, human beings have always been interested in the space. Indeed, it is natural that people have always tried to understand the root causes of their existence and their connection with the space. Therefore, the history of science and the scientific analysis of objects in the sky is ancient as well. There is no doubt that systematic research is an important part of the study of history of Uzbekistan as a separate topic of the history of astronomy. Following pages, it can be seen that some analysis of the history of astronomy in III / VIII and later centuries in Termez, one of the oldest scientific centers of Central Asia.

Although the first observatory was given to the Greeks, the first written reference belongs to the Alexandria Observatory of the XIII century. The term «observatory» in the Muslim period later came from the Arabic language and was derived from «rasad» or «rasd» (surveillance) or «marsad» (observation, control). It is well-known that this building was called differently in various nations. One of the main instruments in this observation building is astrolabe.

The Greek word «astrolabe» (ἀστρολάβον) refers to the meaning of the word «star window» consisting of two combinations of words, such as «ustr, astr,» and «labun». It also says that it means «lightening» and «drawing» or «stars» and «capture.» It is a goniometric shell used for astronomical and geodetic observations. Its invention was not precisely marked. However, its first mention was to the Greek scholar Aristarchus of the Alexandrian school (310-230 BC). It is also said that Greek Gipparkus (180-125 BC) was the first person to make this device. But this instrument was well-known and perfected by Muslims.

One of the first person who used astrolabe in Transoxiana is Abû Abdullah Muhammad ibn 'Ali ibn Hasan bin Bishr bin Haroon al-Tirmidî, who is also known as Hakim Tirmidî (205-318 / 820-932). He says in his autobiographical book: «Then one of these years I was busy studying these calculations from the work of the zodiac and astrolabe, measuring the work of the zodiac. So, I was deeply concerned about these things « [1, 27 p.;

13, 37 p.]. The use of the term « astrolabe » is very important here. Who made this astrolabe? Where did the astrolabe come from? The answers to these questions are still unknown to us. However, it is clear from this text that Hakim Tirmidhi, one of the first to use the device in Central Asia. If it is understood from the text that the author was at the beginning of his life, it is at least the second quarter of the III/X century. Because Ibn Nadīm (W 438/1047) states that the first Muslim who used to be a Muslim was the Caliph Abbas Caliph Mansur (95-158 / 714-775, 136/753). It was made by Muhammad bin Ibrahim bin Habib al-Fadhari, of the descendants of Samawa ibn Jundub ibn Hilal al-Fadhari (may Allaah be pleased with him), the Companions of the Prophet (PBUH). He also constructed tools for mitbahs and masahs, and completed books on knowledge of measure, zij, and astrolabe [4, VII, 332]. Muhammad Hakim Tirmizi could also read these works. Therefore, this device was used in Termez for about 70 years even after its first creation in the Muslim world.

It is said that the first Observatory of Muslims was built by the Ummah in Damascus. But Ma'mun (170-218 / 786-833, Caliphate: 198-218 / 813-833) first set up the instrument in the observatory and ordered the construction of a magnificent observatory at Damascus on Mount Qosoun and at Shammosi in Baghdad.

After the rule of Ma'mun, observatories were widely spread throughout the Muslim world [14, V, 23-25 6., 32-35 6.]. The Ma'mun Observatory was built in

215/830, and it was completed until 218/833, that was, until its death. [19, VIII, 173 6.]. According to P. Bulgakov, the first Caliph in the Caliphate, Until mid-828, it was built in Shammosi neighborhood in Baghdad, and the second one was on Mount Qosoun near Damascus, near the church of Dayr Murray. The first one was founded by Yahya ibn Mansur from Marv, and later he was led by Khalid bin Abdulmalik Marvirrudi [18, 25 6.].

Termez, one of the most important political and cultural centers of Transoxiana, has a clear record of the construction of an observatory. The Termez, Angor, Muzrabat, Jarkurgan, Sherabad (to the Darband) were the regions of the medieval Termez region [21, 114 6.]. As it is known, in Sayyids of Termez, as well as other spheres, played an important role in the cultural life. It is noted in the sources that Majididdin was one of the Sayyids of Termez, built an astronomical observatory. Ibn Funduq brought Zohiriddin Bayhaqi (499-565 / 1106-1170). He says in the chapter titled «Lubabul Ansáb»: «In the memory of the great Sayyid Majiduddin Abulqasim, it was desirable to learn about the observation of the instrument, the knowledge of the stars and their foundations. Then, from thirty-one to forty-one years, the philosopher Abdurazzaq Turk and a group of engineers were present and spent a great deal of money». The term «from thirty to one year to the first year» referring to the time of the observatory was 530-541 / 1135-1146. It is assumed that this observatory was built for a long time, attracted by

many experts, and, as it was said, the large amount of money spent on it was a large and well-equipped building, and it can be assumed that it was at reasonable place for serious research. This Sayyid was nicknamed «Raisu Khorasan» (Khurasan Chairman) and «Sadr-mashriq» (the respected man of Mashriq) [17, p17].

According to Adeb Sobir Tirmidhi (. 471-542 / 1078-1147), he devoted a poem to Sayyid Ali bin Ja'far, and it gives information on the Termez Observatory:

*Rasad, ki az hulafoju muluk asar
monad,*

Ba rozgori tu oro padid shud itmom.

Translation:

*The monument of the observatory is a
mark from the Khaleefahs and rulers,*

*That is why this magnificent building
was completed in your period.*

*Rasad, ki rost nihodj miyoni ahli
nuzhum,*

*Vuzhud yoft hisobe, ki dosht bimi
adam.*

*In the observatory, you set it up for the
astronomers,*

*As a result, all the disappearance
estimates were restored [11, 11-12 6.].*

From this and above mentioned information, the Termez naqibs (rulers) were appointed from the descendants of Imam Husain (pbuh). They occupied a special place in the scientific and spiritual environment of Termez and led the work in this area.

Hoji Khalifa (1017-1067/1609-1657) gives information on the book in Turk language called "Mazaqul ushshak fiy ilmil ofoq" (the taste of love in the knowledge of horizons) by Sayyid

Jamoliddin Abu Ja'far Hussain bin Majd Ali Bin Ahmad Hussain al-Tirmizi. There was nothing about his life [15, II, 1645 6.].

The observatory in Termez may have been operating around 800/1397 years. The fact is that Haji Khalifa Shaykh Tazhaddin Abulfath Ahmad Oliy ibn Badr Muhammad ibn Hajjaj Imodiy Kamoli gives several information about Astronomical sciences in his "Haqoiqul irsod fiy daqoiqul irshod" (Precise instructions, which are the result of observation truths) and says: «Interstellar and their calendars (proportionate, symmetrical positioning) according to the length of the breast,» suggests some signs and measurements of the greatest and the same character. The author then said that these measurements and observations were taken in 800/1397 [15, I, 671 6.]. It may indicate that these observations were in Termez or that these lengths and dimensions were based on the term «measurements».

From the above, it can be said that Termez experiments were also used in the construction of Ulugbek Observatory. It is also acknowledged that behind the astrolabe found in the Ulughbek Observatory is the inscription «This tool is made by the master of Hashim Muhammad from Termez» [20, 42 6.].

So despite the fact that the sources of this information are not accurate, important conclusions can be drawn from them. In the III/IX centuries, astronomical studies were conducted on the basis of written sources of Termez and Chaganian. In the fifth and ninth centuries there was a large and well-equipped observatory.

Works on astronomy have been published. Obviously, searching, studying, and scientific analysis of astronomy sources in Uzbekistan is an important task.

References:

1. Abu Abdulloh Muhammad ibn Ali ibn Hasan Hakim Termiziy. Khatmul avliyo (includes: Buduvvu sha'n Abu Abdulloh Muhammad Hakim Termiziy). Usmon Ismoil Yahyo's research. – Bayrut: "Maktabatul kasulikiyya", 1965.
2. Abu Rayhon Muhammad ibn Ahmad Beruniy Xorazmiy. Al-Asarul boqiya anil qurunil kholiya. – Leipzig. In Comission Bei F. A. Brockhaus, 1878.
3. Abu Abdulloh Fakhriddin Roziy Muhammad ibn Umar ibn Husayn Qurosdiy. Shajarotul muboraka fi ansabit tolibiyya. Sayyid Mahdiy Rajoiy's research. – Qum: "Sayyidush shuhado", 1409/1988. First ed.
4. Abulfaroj Muhammad ibn Abu Ya'qub Ishoq Nadiym. Al-Fihrist. Rizo Tajaddud Mozandaroniy's research. – Tehron, 1971, X.
5. Abulfath Muhammad ibn Abdulkarim ibn Abu Bakr Ahmad Shahristoniy. Musora'atul falasifa. Suhayr Muhammad Mukhtor's research. – Qohira, 1396/1976. First ed.
6. Abulhasan Abulhasan Ali ibn Zayd ibn Muhammad ibn Husayn Zohiriddin Bayhaqiy Ibn Funduq. Lubobul ansob val alqob val aqob. Sayyid Mahdiy Rajoiy's research. – Qum: "Sitara", 1385/2007. Second ed.
7. Abulhasan Abulhasan Ali ibn Zayd ibn Muhammad ibn Husayn Zohiriddin Bayhaqiy Ibn Funduq. Tarikhu hukamaul islom. – Qohira: "Maktabat us-saqofat ud-diniyya", 1417/1996. First ed.
8. Abulhasan Jamoliddin Ali ibn Yusuf ibn Ibrohim Shayboniy Qiftiy. Tarikhul hukamo. Yulius Lippert's research. – Leyptsig, 1903.
9. Abulfaroj Gregorius (Yuhanno) ibn Ahrun (yoki: Horun) ibn Tumo Miltiy Ibn Ibriy. Tarikhu mukhtasarud duval. Anton Solihoniy Yasu'iy's research. – Livan: "Dorul roikul lubnoniy", 1410/1994. Second ed.
10. Abu Sa'id Abdulkarim ibn Muhammad ibn Mansur Tamimiy Sam'oniyy. Al-Ansob. Abdurahmon ibn Yahyo Mu'allamiy Yamoniy va other's research. – Qohira: "Maktabatu Ibn Taymiyya", 1400-1404/1980-1984. XII.
11. Ahmad Abdullaev. Adib Sobir Termiziy. – T.: "Yangi asr avlodi", 2003.
12. Ismoil ibn Husayn ibn Muhammad ibn Husayn ibn Ahmad Marvaziy Qozi Azvaroniy. Al-Fakhriy fiy ansabit tolibin. Sayyid Mahdiy Rajoiy's research. – Qum: "Sayyidush shuhado", 1409/1989. First ed..
13. Muhammad Hakim Termiziy risolalari (Buduvvu sha'n Abu Abdulloh Termiziy. Adabun nafs. Riyozatun nafs. Bayonul kasb). Jorabek Chotmatov's research. – T.: "Movarounnahr", 2017.
14. Muhammad Amin Farshukh. Mavs'atu abaqirotul Islam. – Bayrut: "Doru-l-kutubu-l-arabiy, 1995. First ed. V.
15. Mustafo ibn Abdulloh Kotib Chalabiy Hoji Xalifa. Kashfuz zunun 'an asamiy al-kutub val funun. – Bayrut: "Doru ihyout turosul arabiy". (Istanbulda 1360 / 1941 yilda nashr etilgan nusxa asosida). II.
16. Ma'naviyat yulduzlari. Toplovchi va mas'ul muharrir M.M.Xayrullaev. Toldirilgan qayta nashr. – T.: "Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti", 2001.
17. Nosiyridin Abu Ja'far Muhammad ibn Muhammad ibn Hasan Tusiy. Musori'ul musori. Hasan Mu'izziy's research. – Qum: "Matba'atul Xayyom", 1405/1984.
18. Pavel Grigorevich Bulgakov. Orta Osiyo olimlarining Bagdoddagi faoliyati // Sharqshunoslik. 1/1990.
19. Khayridin ibn Mahmud ibn Muhammad ibn Ali ibn Foris Zirikliy Dimashqiy. Al-A'lom. – Bayrut: "Dorul kutubul malayin", 2002. VIII. Eleven's ed.
20. Shoniyoz Safarov. Termiz va Termiziyalar. – Termiz: "Jayhun", 1993.
21. Shamsiddin Kamaliddin. Istoricheskaya geografiya Yujnogo Sogda i Toxaristana po araboyazichnim istochnikam IX- nachala XII vv. – T.: "Uzbekistan", 1996.

КОНСТРУКТИВНОЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБЩЕНИЕ МОЛОДЫХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ И СТУДЕНТОВ ВУЗОВ

Шафеева Э.И.

ст.преподаватель кафедры кадастра недвижимости и геодезии ФГБОУ ВО Башкирский ГАУ

Ключевые слова: молодые преподаватели, студенты, конструктивное педагогическое общение.

Keywords: young teachers, students, constructive pedagogical communication.

В настоящее время, изучение проблемы конструктивного общения педагогов и студентов, является одним из наиболее важных направлений в педагогической психологии. Особый интерес представляет изучение общения студентов и молодых педагогов, только начинающих набирать свой педагогический опыт. В данной ситуации велика вероятность возникновения психологических «барьеров», которые будут препятствовать развитию конструктивного общения молодого преподавателя и студентов.

В начале следует сказать о том, что такое конструктивное общение преподавателя и студента в рамках ВУЗа.

Под понятием «конструктивный» следует понимать «такой, который можно положить в основу чего-нибудь, продуктивный».

Ключевую роль в процессе конструктивного общения играет личность каждого из собеседников, уровень развития коммуникативных умений и навыков, умения анализировать ситуации общения, развитость рефлексии.

По мнению Т. Г. Григорьевой, основными условиями конструктивного общения являются:

1) Способность человека анализировать ситуации межличностного взаимодействия, вычлняя причины и следствия своих реакций и реакций партнера;

2) Способность извлекать из каждой такой ситуации опыт, необходимый для успешного общения в дальнейшем;

3) Способность ставить задачи самоизменения в общении и решать их, используя полученный опыт [1].

Педагогическое общение в ВУЗе имеет свои особенности, а именно:

– подразумевает отношения управления – подчиненности. Преподаватель организует занятия, контролирует их ход, предлагает студентам выполнить различные задания. Студенты, в свою очередь, обязаны исполнить указания преподавателя.

– подразумевает отношения партнерства. Студент, как и преподаватель, является активным субъектом научной жизни ВУЗа, он принимает участие в научных конференциях, проводит исследования в лабораториях, участвует в студенческих научных сообществах. Это значит, что студент представляет собой не пассивный объект, который только слушает преподавателя и выполняет его задания, но является активным субъек-

том, который занимается и самообразованием, анализируя интересующую его научную информацию, сверх вузовской программы.

В результате, можно сделать вывод о том, что «конструктивное педагогическое общение преподавателя и студента» – это основанное на сотрудничестве межличностное взаимодействие педагога со студентом, в результате которого происходит формирование и развитие личности студента, как будущего специалиста. Если рассматривать это применительно к молодому преподавателю, то для него будет важным:

1) Развитие коммуникативных и организаторских качеств;

2) Развитие способности к регуляции своего эмоционального состояния и умения гибко реагировать на изменение ситуации общения, развитие рефлексивных способностей;

3) Формирование и развитие профессиональной идентичности, культуры поведения.

Развитие коммуникативных и организаторских качеств, таких как деловитость, уверенность, требовательность, является важным для эффективного межличностного взаимодействия со студентами в учебном процессе, во время учебных занятий.

Развитая способность к эмоциональной саморегуляции помогает сохранить самообладание при возникновении конфликтных ситуаций в общении со студентами, сберечь психологическое и психическое здоровье, предотвратить формирование и развитие эмоционального выгорания. Способность анализировать

ход общения, осознавая то, каким он выглядит в глазах студентов, как они понимают его (то есть, рефлексия) дает молодому преподавателю возможность управлять процессом общения, воздействуя на студентов посредством изменения свой стиля поведения, интонации, мимики.

Наконец, формирование профессиональной идентичности и культуры поведения предполагает, что начинающий преподаватель имеет представление о том, как он должен себя вести, будучи педагогом, как взаимодействовать с коллегами, со студентами. Это подразумевает наличие образа преподавателя и идентификации себя с ним, осознание своей профессиональной роли и поведение, которое этой ролью предписывается.

В соответствии с этим, представляется актуальной разработка комплексной программы для молодых преподавателей высшей школы с целью развития у них вышеупомянутых способностей и качеств личности. Она может включать в себя психодиагностику, тренинги, супервизию для молодых преподавателей.

В конечном счете, формирование и развитие личности молодого преподавателя, умеющего выстроить конструктивное педагогическое общение со студентами, в первую очередь важно для студентов, будущих специалистов, от которых будет зависеть развитие отрасли.

Литература

1. Григорьева Т. Г. Основы конструктивного общения [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.syntone.ru/library/books/content/1020.html> (Дата обращения: 18.10.2018).

ECONOMIC PSYCHOLOGY

Liutova K.

Student of Kharkiv National University of Radio Electronics

Key words: economic psychology; psychology; economics; behaviour; modern approaches.

Economic science is the science of “complex fate”. Of all the social sciences, it is the most “technocratic”: its generally accepted language is the language of mathematics. Because of this, the economy has been criticized by both exact and humanitarian disciplines. Representatives of the natural sciences rightly note that economists, even very strong in mathematics, have not been able to create models that are comparable in their predictive properties with models of statistical physics. Humanities discipline criticizes the idea of “rational man” (*homo economicus*), about which almost all textbooks of economic theory are written.

Economics as a science realizes a unique mission: it tries to describe as precisely as possible the patterns of such phenomena, which in a natural-scientific sense, apparently, are not natural. The driving force of any social phenomena is the human will, which is free in nature, and therefore almost every human action, in essence, re-creates a special, unique world. In addition, this world develops in the interaction of different people, each of which has its own ideas and capabilities, and in dynamics, which provides for the reaction of people to a changing environment.

All social phenomena we observe are the consequences of this humanitarian

chaos, which economists, along with other social scientists, are trying to decode. The physical analogy of such a task can be a description of the motion of particles, each of which is not just under the influence of certain external forces, but also has its own “will power” associated with the will power of other particles and changing in time. The lyrical analogy can be an attempt to formulate a statement, for example: “No one can live in society and be free from it” – as a logical law, where each of the concepts is not just defined, but measurable, and this statement and its consequences can be uniquely tested on observable data [1].

The psychological foundations of behavior and the formation of preferences were studied by his contemporaries and colleagues David Hume and Jeremiah Bentham. The latter introduced the concept of “utility” at the end of the 18th century, the empirical dimensions of which included such classics as Karl Menger, Sr., William Jevons, Francis Edgeworth, Irving Fisher, Wilfredo Pareto. All of these studies, in fact, can be considered works in the field of behavioral economics as a science on how to measure and describe the nature and causes of human action in economic and broader, universal human contexts.

At the end of the 20th century and the beginning of the 21st century, economists heard this criticism, and then modern behavioral economics appeared as a branch of economic theory, which took into account the psychological characteristics of human perception, judgment and actions in modeling human behavior. This economic science “With a human face” aims to improve the predictive capabilities of economic theory by rethinking its prerequisites in order to more closely link them with what we know about socially determined and psychological characteristics of human perception, judgment and behavior. This approach, in particular, demanded the rejection of the neoclassical interpretation of rationality as maximization of income, but without abandoning rationality as the principle of maximizing its own utility.

The joint work of the Nobel laureate Daniel Kaneman and Amos Tversky served as another starting point for modern behavioral economics, which would also have been impossible without the achievements of the neoclassical economy. It is a paradigm of “heuristics and shifts” (heuristics and biases), or the description of numerous deviations of human behavior from what a “completely rational” individual should do. The fact that a real person is less perfect than a computer has even been known to economists for a long time, at least since the work of Nobel laureate Herbert Simon, but Kahneman and Tversky suggested and conducted a systematic frontal study of a wide range of specific human weaknesses.

It turns out that people work very selectively with information (accessibility

heuristics), in particular, are influenced by the crowd (informational cascades), tend to exaggerate their own predictive abilities (the phenomenon of excessive confidence), poorly understand the relationship between different phenomena (regression to the mean), and their stated preferences can be distorted by changing only the form of the task, but not the task itself (framing effect).

Perhaps the most famous example of this was the publication by Amos Tversky and Daniel Kaneman of “Prospect theory: An analysis of decision under risk” (*Econometrica*, 1979), which generalized the theory of the expected utility of von Neumann-Morgenstern and became the dominant descriptive model of individual behavior in risk. This article is remarkable, in particular, by the fact that for many years it was the most quoted of all the works published in the “technical” professional journal itself, while the entire mathematical apparatus of the article is limited to the concept of probabilities and the four actions of arithmetic! This example clearly illustrates the tectonic shift that occurred in the consciousness of economists who are ready not only to look at the work of representatives of other, “humanities” sciences, but also actively use their achievements in their research.

Literature:

1. D. Kahneman, P. Wakker, R. Sarin, Back To Bentham? Explorations of Experienced Utility // *Quarterly Journal of Economics*. 05/1997
2. G. Akerlof and W. Dickens. The Economic Consequences of Cognitive Dissonance // *American Economic Review*.

МЕРЧАНДАЙЗИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ ТОРГОВОЇ МАРКИ

Дресь А. К., Мироненко В. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти мерчандайзингу як одного з інструментів маркетингу. Ефективність мерчандайзингу базується на безпосередньому використанні комплексу заходів в місцях продажу товарів, що дає змогу покупцям приймати рішення про покупку товару.

Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності спеціалістів у галузі інтегрованих маркетингових комунікацій. Використання інструментарію мерчандайзингу потребує врахування соціально-психологічних характеристик споживачів, що дозволить не лише підтримувати постійну аудиторію прихильників бренду, але й розширювати її.

Ключові слова: мерчандайзинг; маркетингова діяльність; споживач; просування; роздрібна торгівля; система маркетингових комунікацій.

Dres A., Myronenko V.

MERCHANDISING AS A TRADEMARK PROMOTION TOOL

In the framework of this study, the methods of comparison and abstraction were used as a way of processing the received information. In addition, a systematic approach, analysis and synthesis, an extrapolation method were used. The methods of observation and generalization in the course of the study of the organization of merchandising in the field of retail trade were used on the example of TM Freken Bok.

The article deals with the theoretical and practical aspects of the use of merchandising as a form of marketing communication within the framework of the activities of modern companies. Modern companies face the problem of product sales, due to the existence of a significant number of competing organizations with similar assortment. And, accordingly, modern consumers are constantly exposed by manufacturers and sellers, and the struggle to attract new customers to expand their target audience. Modern retail outlets, especially the supermarket chain, are one of the best places to present their products in the best possible conditions, because often the decision to purchase a variety of products is made within the store. In such circumstances, the role of merchandising is growing.

Merchandising is a unique tool, the application of which allows you to transform the usual tradition of advertising mess through direct involvement of consumers in choosing a product. The effectiveness of this tool is based on the direct use of merchandising within

---

a trading point, which allows the buyer to choose the product in a comfortable environment, having read its characteristics. The use of merchandising tools should take into account the social and psychological characteristics of consumers, which will allow not only to maintain a constant audience of brand supporters, but also to expand it.

The results of the study can be used in the practice of specialists in the field of integrated marketing communications.

Keywords: merchandising; marketing activity; consumer; promotion; retail; system of marketing communications.

Вступ

Постановка проблеми. У теперішньому світі будь-яка людина є об'єктом впливу фахівців маркетингової діяльності великої кількості компаній, поза як пропозиція товарів і послуг зростає надзвичайно швидко. Постійно зростаюча конкуренція веде до відшукання альтернативних напрямків впливу на потенційного споживача. В останні роки збільшення значення інтегрованих маркетингових комунікацій все більше уваги приділяється тим інструментам, методам і принципам, які допомагають ефективно впливати на поведінку споживачів товарів. До таких інструментів належить мерчандайзинг.

Маркетингова діяльність є невід'ємним елементом успішного існування торговельної компанії, а управління споживчою поведінкою є метою мерчандайзингу. Оскільки завданням мерчандайзингу є здібність показати товар з найкращого боку, існують різні методи ефективного розміщення товарів, серед яких є правило «золотого трикутника».

Слід зазначити, що практичне використання мерчандайзингу передбачає необхідність полегшити і стимулювати продажі в торговельних центрах,

але для максимального збільшення товарообігу і прибутку слід спиратися на аналітичний підхід, що враховує реакцію споживачів. Для успішного продажу товару важливо ефективно керувати поведінкою покупців. Слід розуміти, що мерчандайзинг – це лише одна складова з системи маркетингових інструментів, тому його необхідно використовувати в поєднанні з іншими, дотримуючись правил для досягнення цілей і організації, і місця продажу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначену вище проблематику досліджували як комплексно, в рамках теорії маркетингу, так і в рамках сучасних теорій маркетингових комунікацій.

Зарубіжні погляди на цю проблематику представлені великою кількістю науково-практичних робіт, які присвячені як загальній теорії маркетингу, так і окремо мерчандайзингу. До таких досліджень можна віднести роботи Й. Нордфальта, Т. Моргана, Г. Сенда, Р. Колборна, А. Веллхоффа, Ж.-Е. Массона та К. і Р. Канаєнів.

У вітчизняній літературі також широко розглядається та аналізується явище мерчандайзингу. Серед україн-

ських дослідників можна виокремити роботи А. Лазуткіної, О. Бурліцької, Т. Королюк, Т. Діброви, А. Мазаракі, Є. Ромата та інших.

Мета статті – аналіз мерчандайзингу як інструменту впливу на потенційні споживчі аудиторії.

Об’єкт дослідження – комплекс мерчандайзингу в місцях роздрібно́ї торгівлі.

Методи дослідження. У межах нашого дослідження використовувалися методи порівняння та абстрагування як спосіб обробки отриманої інформації. Крім того, використовувалися аналіз і синтез, системний підхід, метод екстраполяції. Методи спостереження та узагальнення застосовувалися у ході вивчення планування та організації мерчандайзингу в сфері роздрібно́ї торгівлі на прикладі ТМ «Фрекен Бок».

Результати й обговорення

Для стабільної ефективності та результативності маркетингової діяльності компанії повинні розширювати та оновлювати інструментарій для впливу на потенційну аудиторію та покупця. Так зазначимо, що звичайна реклама викликає частковий опір у споживача, а дослідники відзначають, що у так званого «покоління мілленіалів» сформувалася навичка ігнорування контекстної та таргетингової реклами. Отже постає необхідність застосування сучасніших маркетингових інструментів, завдяки яким можливо вдало просувати товари чи послуги, розширювати ринки збуту, задовільнити потреби споживачів, та створити

ефект прихильності до бренду.

Мерчандайзинг та мерчандайзер – популярні на сьогодні терміни. Кожен день в торговельних мережах та супермаркетах працюють мерчандайзери компаній виробників і постачальників товарів, для фахівців цієї галузі організуються професійні семінари та тренінги, у спеціалізованих виданнях публікуються матеріали про мерчандайзинг різних товарних категорій.

Сучасні роздрібно́ї торгівлі компанії можуть мати безліч найменувань продуктів у своєму асортименті, що ускладнює пошук і вибір товару, потрібного споживачеві. Мерчандайзери презентують товар так, щоб полегшити вибір покупцеві, орієнтуючись на психологічні особливості поведінки покупців. Розміщення товару є однією з функцій системи мерчандайзингу. Найчастіше технологія мерчандайзингу починається саме з контролю й аналізу розміщення товару. Погоджуємося з тим, що мерчандайзинг так само необхідний, як і розробка бренду товару, зовнішня реклама або рекламні заходи, тому сьогодні з’являються агентства, які надають послуги з мерчандайзингу роздрібно́ї торгівцям [1].

Характерною особливістю мерчандайзингу є спроба змінити пасивну презентацію товару на активну за рахунок різноманітних засобів для посилення товарної привабливості: оформлення, упаковки, викладання та розміщення на вітрині та ін.

Відзначимо, що існують різні підходи до тлумачення поняття мерчандайзингу. Однак, підсумовуючи, ми

можемо говорити, що мерчандайзинг представляє собою всі особливості та тонкощі, пов'язані з розміщенням товарної продукції у торговельних залах. Це досить широке явище містить такі аспекти, як забезпечення наявності та розміщення (викладка) товарів, підкреслення переваг продукції та наявність цінників з основною інформацією. Окрім того є потреба у визначенні економічних показників, які в подальшому будуть відображати рентабельність торгівлі продукцією за умов виділення їм певної площини для розміщення товарів.

Наведемо таке визначення: мерчандайзинг – це специфічна маркетингова технологія, що реалізована на рівні роздрібних товарних підприємств, кінцевою метою якої є максимізація обсягів продажів кінцевим споживачам. Професійним завданням мерчандайзера є управління поведінкою споживача. Для цього застосовуються поєднання методів управлінського впливу з природною системою самої людини та її складовими – рефлексами, увагою, відчуттям, сприйняттям та іншими [1].

Мерчандайзинг у системі маркетингу є комплексом заходів, що здійснюються в межах підприємств роздрібною торгівлі, спрямованих на просування того чи іншого товару. Результатом є стимулювання бажання покупця обрати запропонований товар і зрештою купити його. Якщо узагальнити означення, то мерчандайзинг – це «маркетинг у стінах магазину» [2, с. 662]. У той же час його функ-

ція поширюється не тільки на внутрішні, а й на зовнішні стіни торгової точки, на вітрини та фасад. Мерчандайзинг включає в себе не тільки розміщення товарів та сприяє ефективному продажу, але й охоплює усе торгове приміщення, використовуючи його з максимальною вигодою для торгової компанії.

Також вважається, що мерчандайзинг – це маркетинг в роздрібній торговельній точці, розробка і реалізація методів та технічних рішень, спрямованих на вдосконалення пропозиції товарів у тому місці, куди споживач традиційно приходив з метою зробити купівлю [3].

Маркетологи Б. Берман, Дж. Р. Еванс відзначають, що мерчандайзинг включає види діяльності з придбання конкретних товарів або послуг і пропозицією їх в тих місцях, в той час, за тими цінами і в тих кількостях (обсягах), які дозволяють роздрібній фірмі досягати своїх цілей [4, с. 732].

Мерчандайзинг можна розглядати як спосіб стимулювання, але стимулювання – це комплекс короткострокових спонукальних прийомів, який покликаний заохочувати до покупки. Навпроти, з моменту відкриття магазину починають плануватися і впроваджуватися технології мерчандайзингу. Тобто це безперервний процес і в довгостроковій перспективі такі технології тільки поліпшуються та розвиваються. Взагалі, на думку К. і Р. Канаянів, мерчандайзинг – наука і мистецтво – прикладна наука, яка поєднує знання про методи торгівлі та рекла-

ми, логістики, психології, соціології, принципи дизайну і композиції [5, с. 188].

Дослідниця Л. Таборова визначає основні функції та інструменти мерчандайзингу [6, с. 12-13].

Отже, основні функції мерчандайзингу:

- забезпечення торговельної точки продукцією та її доступність для споживачів;

- подання конкурентних переваг та привернення уваги до товару серед аналогічних груп товарів та інших виробників-конкурентів;

- уміле використання площі торгового залу і полицного простору;

- презентація продукції якнайкраще та стимулювання покупця здійснити незаплановану покупку.

Для реалізації цих функцій використовуються такі інструменти:

- розташування рекламних матеріалів;

- правильне оформлення цінників для кожного товару;

- розміщення товару за планограмою, складеною фахівцями з урахуванням усіх особливостей продукції;

- наявність будь-якого додаткового торгового устаткування.

Оскільки завданням мерчандайзингу є управління поведінкою споживачів, існують різні прийоми ефективного розташування товару або ефективних технологій мерчандайзингу. Так одним із головних правил вважається правило «золотого трикутника», за яким найбільша купівельна активність в торговому приміщенні спосте-

рігається всередині цього «трикутника». «Золотий трикутник» – це простір, обмежений трьома точками: вхід, розрахунково-касовий вузол і відділ запланованих закупівель. Основна викладка продукції повинна розташовуватися всередині цієї зони. Ще одним прийомом в мерчандайзингу є так звана «золота полиця». Вона знаходиться на рівні погляду покупця. Завдяки проведеним дослідженням вдалося з'ясувати правило концентрації уваги покупця, а саме: під час руху вздовж стелажів покупець приділяє 70% уваги стелажам праворуч від себе і 30% – стелажам зліва за рухом [1].

Якщо розглядати мерчандайзинг як спосіб психологічного впливу на покупця, то його називають «невидимим продавцем», який без вербального контакту пропонує помічати, вивчати, відчувати потребу та купувати.

Мерчандайзери можуть впливати на різні сфери свідомості:

- викликати життєві асоціації, що зберігаються в пам'яті людини (спогад про те, «як було раніше», що служить в такому випадку спонукальним мотивом діяти);

- викликати потрібну реакцію через пробудження подиву й інтересу;

- створити бажання бути схожим на будь-яку іншу людину (наприклад, зірку шоу-бізнесу);

- викликати позитивні емоції від дотику до товару.

Мерчандайзинг – це унікальний інструмент, застосування якого дозволяє трансформувати звичну традицію рекламного меседжу за рахунок безпо-

середнього залучення споживачів до вибору товару. Ефективність даного інструменту базується на повній свободі обирати товар в зручній для цього обстановці, ознайомившись з характеристиками продукту. Відповідно, застосування мерчандайзингу, з дотриманням правил і обранням кращих місць реалізації дає можливість як виробникам, так і продавцям виділити певний товар з низки подібних.

На даному етапі явище мерчандайзингу вимагає комплексного аналізу не тільки в рамках дослідження маркетингового інструментарію, а й у сфері професійної діяльності сучасних фахівців в області реклами. Використання мерчандайзингу у вітчизняній практиці вимагає врахування соціально-психологічних рис, притаманних українським споживачам.

У рамках даного дослідження ми провели короткий аналіз використання мерчандайзингу на прикладі ТМ «Фрекен Бок» у мережах супермаркетів Varus та «Сільпо» міста Дніпра. В результаті аналізу практичного застосування мерчандайзингу в вищезазначених точках продажів ми помітили, що мережі супермаркетів дотримуються правил розміщення товарів у точці продажу і на полицях. На основі опитувань і моніторингу ефективності роботи мерчендайзерів з'ясувалося, що 70% візуального домінування продукції залежить від їх роботи. Щоденні відвідування торгових точок і контроль викладки дають свої позитивні результати. До них відносяться візуальне домінування, стратегічне пози-

ціонування ТОП-позицій і правила корпоративного блоку компанії, розміщення і довгострокова наявність додаткових торгових місць у супровідному відділі, контроль розміщення POS-матеріалів та інших рекламних блоків, ротація строків придатності.

Узагальнюючи вищевикладене, відзначимо, що мерчандайзинг фактично є організацією та управлінням торгово-технологічними процесами в магазинах, з урахуванням поведінки споживачів, їх психологічних особливостей з метою максимізації продажів товарів і збільшення рівня ефективності торгової діяльності. У практичному застосуванні мерчандайзингу необхідно враховувати основні правила поведінки споживачів, психологію сприйняття і основні правила зонування торгового залу, розташування товарів на полицях. Аналіз практичного застосування принципів мерчандайзингу продемонстрував наявність певних проблем використання мерчандайзингу, однак подолання таких проблем можливе за рахунок оптимізації торгових приміщень і виділення достатнього простору для товарів різних категорій.

Висновки

У статті розглядається явище мерчандайзингу як одного з ефективних інструментів інтегрованих маркетингових комунікацій, цілеспрямованої системи просування продукції. Використання технологій мерчандайзингу в торгових приміщеннях потребує дотримання визначених принципів і вимог, які дозволять якісно обрати бажа-

ний продукт з-поміж конкурентів.

Мерчандайзинг на даному етапі є формою активної комунікаційної та маркетингової діяльності. Однак, порівнюючи позиції компанії на ринку, що використовує таку технологію, і компанії, яка тільки застосовує пряму рекламу в ЗМІ, з'ясовується, що комунікаційні переваги мерчандайзингу відіграють дуже важливу роль у формуванні відношення до торгової марки. Аналізуючи ситуацію на українському ринку, все більше компаній і поставальників торговельних марок користуються послугами мерчандайзерів.

Крім того, ефективність мерчандайзингу найбільш помітна в його активному використанні з іншими маркетинговими інструментами, що дозволяє нам сформувати стратегію збуту продукції, яка відповідатиме потребам як виробників, так і продавців. Тому необхідно дотримуватися правил розміщення продукції з урахуванням її характерних особливостей. Також потрібно вдосконалювати дизайн упаковки продукції, що, у свою чергу, дозволяє виділитися з кола конкурентів.

Для максимізації збуту продукції необхідно періодично проводити спеціальні акції (наприклад, тимчасове зниження цін), що досить часто практикується вітчизняними мережами су-

пермаркетів. Але при цьому необхідно враховувати економічні показники реалізації продукції, щоб сформувати правильну виробничу тактику для уникнення проблем нестачі і надлишку продукції.

Використання мерчандайзингу в практичній діяльності фахівців з просування також передбачає врахування специфічних особливостей споживачів, що дозволить не тільки підтримувати постійну аудиторію – прихильників бренду, але й розширювати її.

Список використаних джерел

1. Батюк Д. О., Яковлева И. Ю. Мерчандайзинг как специальная маркетинговая технология. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/merchendaizing-kak-spetsialnaya-marketingovaya-tehnologiya-1> дата звернення 30.03.2019).
2. Уеллс У., Бернет Дж., Мориарти С. Реклама: принципы и практика. Санкт Петербург: Питер, 1999. 736 с.
3. Ключкова М. С. Логинова Е. Ю., Якорева А. С. Мерчандайзинг: учебно-практ. пособ. Москва: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2009. 268 с.
4. Берман Б., Эванс Дж. Р. Розничная торговля: стратегический подход. Москва: Вильямс, 2003. 1181 с.
5. Канаян К., Канаян Р. Мерчандайзинг. Москва: РИП-холдинг, 2001. 230 с.
6. Таборова Л. Г. Умный мерчандайзинг: практ. пособ. Москва: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2009. 160 с.

ВПЛИВ ДИТЯЧИХ БІБЛІОТЕК НА ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Попович Надія Ференцівна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій Мукачівського державного університету

Прокопович Лідія Сігізмундівна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій Мукачівського державного університету

Курило Олександра Йосипівна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій Мукачівського державного університету

У дослідженні з'ясовано важливість впливу дитячих бібліотек на формування читацьких інтересів дітей молодшого шкільного віку. Висвітлено функції, які реалізують сучасні дитячі бібліотеки, зокрема цінність педагогічної функції, що виражається в засобах формування кола читання кожної вікової групи її користувачів, розвитку інформаційної культури дитини. Серед важливих завдань діяльності дитячих бібліотек виокремлюємо розширення читацького кругозору школярів на основі жанрового, тематичного розмаїття творів та їх авторської приналежності. При цьому йдеться як про художню, так і науково-художню, науково-пізнавальну, довідкову літературу. У процесі діяльності дитячих бібліотек особливо важливо, щоб молодші читачі усвідомили, що книжковий світ багатий і різноманітний, що в ньому кожна дитина може задовольнити свої пізнавальні інтереси.

Ключові слова: дитяча бібліотека, читацькі інтереси, інкультурація особистості, педагогічна функція, соціалізація особистості, книжковий фонд, читацький кругозір школярів.

У наш час проблема впливу дитячих бібліотек на формування читацьких інтересів дітей молодшого шкільного віку є особливо актуальною. Здійснюючи ряд важливих функцій зберігання, трансляції культурних ресурсів, дитячі бібліотеки сприяють збереженню історичної пам'яті, моральних норм і цінностей, формуванню культурної компетентності.

Специфікою дитячої бібліотеки є створення її працівниками універсального середовища розвитку особистості дитини та її соціалізації. Самостійні дитячі бібліотеки або бібліотечні системи покликані, насамперед, захищати інтереси дітей щодо отримання ними інформації та необхідних ресурсів, створювати умови для їх утворення, організації осмисленого дозвілля і спілкування.

Дослідженню різноманітних питань діяльності дитячих бібліотек присвячено ряд публікацій [2; 3; 4; 6].

Дитяча бібліотека – це феномен культури, що є для дитини певною інформаційною моделлю навколишнього світу. Серед функцій, які реалізують дитячі бібліотеки, виокремлюється педагогічна.

Педагогічна функція дитячої бібліотеки виражається в засобах формування кола читання кожної вікової групи її користувачів, розвитку інформаційної культури дитини. Особливо яскраво педагогічна функція спостерігається у процесі керівництва читанням дітей. Саме дитяча бібліотека формує у дитини ставлення до читання як творчої духовної діяльності. Естетична природа дитячої літератури (художньої, науково-пізнавальної тощо) зумовлює її творче сприйняття.

Сучасні дитячі бібліотеки мають у своєму розпорядженні достатні можливості в здійсненні цілей і завдань читацького розвитку дітей молодшого шкільного віку. У бібліотеках створюється середовище для формування читацьких інтересів дітей і для їх батьків як організаторів сімейного читання. Поряд з дитячими бібліотеками розвиток школярів покликані здійснювати й інші соціальні інститути – сім'я, загальноосвітні школи, мистецькі школи тощо.

У дитячих бібліотеках багато робиться для того, щоб зберегти наявний книжковий фонд і залучити дітей до читання. Фахівці відзначають, що читання дітей має важливе значення для їхнього подальшого життя в інформаційному суспільстві. Адже саме читан-

ня допомагає дітям сформувати свою індивідуальність.

Прищеплювати любов до книжки дітям потрібно ще з дошкільного віку. «У сучасному світі добре ілюстрована дитяча книжка може відігравати роль одного з найбільш важливих джерел естетичної інформації для дошкільнят» [1]. Виховання художнім словом призводить до значних змін в емоційній сфері дітей, що сприяє появі гуманного відгуку на різні життєві події. «Дитяча художня література має велику перевагу серед мистецтв як засіб виховання гуманних почуттів та формування духовних цінностей у дітей дошкільного віку. Ця перевага виявляється в можливості активно впливати на почуття і розум дитини, розвивати її емпатійність, емоційність. Недостатній розвиток цих якостей призводить до формування особистості, яка не відчуває почуття й емоції інших, не розуміє, не співпереживає» [5].

У дитячих бібліотеках накопичено багатий досвід в організації спілкування між дітьми, батьками, педагогами та ін. Бібліотека і школа, інтегруючи виховні можливості, використовують спеціальні форми і методи, здатні ініціювати у школярів інтерес до читацької діяльності, створювати атмосферу творчої зацікавленості читанням. Будучи методичними центрами з бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів-дітей і розвитку читацької культури, дитячі бібліотеки здійснюють багатогранну роботу з освітніми установами всіх типів і різними категоріями керівників дитячого читання з багатьох тематичних напрямків і форм діяльності.

У сучасний період змінилися принципи функціонування освітніх установ, засобів масової інформації, інформаційно-бібліотечного обслуговування. Процеси, що відбуваються зумовлюють необхідність формувати у дітей високі моральні та етичні якості. У зв'язку з цим значно зросла роль дитячих бібліотек серед інших соціальних інститутів, в яких відбувається духовно-моральне становлення дітей, зокрема за допомогою поширення краєзнавчих знань. Діяльність дитячих бібліотек у зв'язку з розвитком краєзнавчого руху стала різноманітнішою і багатограннішою. Така краєзнавча діяльність дитячих бібліотек пояснюється тісною співпрацею з громадськими організаціями та визнанням бібліотекою пріоритетного значення краєзнавства в фондоутворенні, довідково-бібліографічній роботі, обслуговуванні користувачів.

Інтенсивність і багатоплановість краєзнавчої діяльності в дитячих бібліотеках обумовлює необхідність її впорядкування. Бібліотечне краєзнавство як складова частина загального краєзнавства має на меті виявити, зібрати, зберегти і надати в користування всі матеріали, пов'язані за змістом з певною місцевістю, яка для її населення є рідним краєм. Бібліотечне краєзнавство в даний час активно розвивається. Працівники бібліотек докладають чимало зусиль до пропаганди культурно-історичної спадщини, прагнуть забезпечити доступність бібліотечних фондів, визначаючи першочерговим завданням формування єдиного культурного та інформаційного простору.

У дитячих бібліотеках роботу з дітьми молодшого шкільного віку будують на основі аналізів читання та індивідуальних бесід, обговорень, діалогів, під час яких бібліотекарі прагнуть порекомендувати книгу, поговорити про прочитані книги, поспілкуватися про проблеми, взаємини з однолітками, батьками, вчителями.

У роботі з читачами даної вікової групи особливо актуальним є розвиток такого напрямку як бібліотерапія. З цією метою в бібліотеках відкриваються куточки бібліотерапії й психологічної допомоги, в яких, крім книг, представлені папки з газетними й журнальними публікаціями, інтернет-матеріали з різних проблем. Тут читачі діляться своїми проблемами, переживаннями, отримують поради, рекомендації, конкретні відповіді від бібліотекарів, педагогів, батьків, однолітків.

Дитяча бібліотека, будучи частиною системи читацького розвитку користувачів, має широкі можливості для вирішення наступних завдань:

- пробудження інтересу в дітей молодшого шкільного віку до книги, читання;
- формування кола читання з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей даної вікової групи;
- виховання навичок культури читання і користування бібліотекою;
- розробка інноваційних програм і проектів читання;
- розвиток партнерства бібліотек.

Для того, щоб процес формування читацьких інтересів молодших школярів здійснювався успішно, необхідні знання про той рівень їх сформованос-

ті, який уже наявний у читачів. З цією метою використовується діагностика, яка здійснюється за допомогою анкетування. Анкета є основним засобом опитування та соціологічним документом, що містить структурно-організований набір запитань, кожне з яких пов'язане із завданнями певного дослідження. Цей зв'язок виражається в необхідності отримання інформації, що відображає характеристики досліджуваного об'єкта, зокрема читацьких інтересів.

Ефективним способом діагностики розвитку читацьких інтересів є аналіз бібліотечних формулярів, творчих робіт школярів. Такий аналіз дає змогу простежити за формуванням і поглибленням інтересів дітей до літератури різних видів і жанрів, змінами в читацькому сприйнятті, а також дозволяє виявити найбільш читану літературу, мотиви читання, ставлення до прочитаного.

Ще одним способом діагностики формування читацьких інтересів є бесіда. Вона може бути стандартизованою і вільною. У першому випадку заздалегідь сформульовані запитання ставляться в певній послідовності, їх легше обробляти. Вільна бесіда дозволяє варіювати запитання з метою отримання більш точної, розгорнутої інформації.

Оптимальним у процесі формування читацьких інтересів молодших школярів є метод спостереження, який допомагає простежити за участю дітей (активною чи пасивною) у певних заходах, культурою мовлення, начитаністю, регулярністю читання, широтою і

стійкістю читацьких інтересів.

Завдяки різноманітним способам діагностики розкривається особистість дитини, її характеристика як читача, інтереси і захоплення, взаємини з товаришами, сім'єю і школою. Стають зрозумілими індивідуальні відмінності в читанні, в ставленні до книжки, що допомагає формувати і розвивати читацькі інтереси дітей.

Слід пам'ятати також про те, що важливу роль у формуванні читацьких інтересів молодших школярів відіграє сім'я. Батьки повинні поглиблювати у дітей любов до книг, до читання, а також розвивати вміння самостійного вибору книг. Адже єдність книжкового оточення, книжкових інтересів дітей і батьків – основна умова успішного формування дитини-читача в сім'ї.

Спільне читання книг, переказ прочитаного один одному, обмін думками – природний шлях читацького спілкування в родині.

Відомими є такі приклади сімейного читання:

1) Читання вголос в колі сім'ї – цікава і корисна форма спілкування. Таке читання сприяє виникненню спільних інтересів, обговоренню моральних питань, спонукає до виразного прочитання, допомагає активно і корисно провести дозвілля.

2) Опосередковане читання – це читання, від час якого провідна роль належить дорослому. Дитина виступає в ролі слухача. Це дає можливість дорослому контролювати процес читання, дотримуватися ритму, яскраво і виразно подавати літературний матері-

ал, стежити за реакцією дитини.

3) Читання як співтворчість – це читання, коли нарівні беруть участь дорослий і дитина. Дитина поєднує роль слухача і роль оповідача, і навіть роль критика. Вона вчиться відзначати позитивні і негативні сторони героїв книги, висловлювати вголос симпатію або антипатію до героя. Крім розвитку мовлення і творчого мислення, співтворчість дозволяє прищепити дітям бажання читати самостійно.

Різноманітні форми читацької діяльності роблять процес читання захоплюючим, допомагають виховувати справжнього читача, сприяють прояву творчих здібностей у дітей, відродженню традицій домашнього читання й підвищенню інтересу дітей і батьків до художньої літератури.

У методологічному аспекті розвитку дитячої бібліотеки, крім структурно-функціонального, культурологічного, інституційного підходів, невід'ємною складовою є діяльнісно-особистісний підхід, що виводить діяльність дитячої бібліотеки на рівень процесу передачі культурного досвіду від покоління до покоління. Даний процес конкретизується як взаємозв'язок культури дорослих і культури дітей, як інтерсуб'єктне читацьке спілкування дитини і керівника читання.

Еволюціонування дитячого читання до рівня творчого читання (розвиток мотиваційної структури, формування творчого читання, видів творчої діяльності засобами дитячої бібліотеки) визначає його як актуальний спосіб інкультурації особистості дитини.

Сьогодні мета дитячої бібліотеки визначається глобальними завданнями цілісного освоєння культури суспільства дитиною, а також проявляється в об'єднанні інституційних і психологічних способів інкультурації особистості. Як відомо, меті інкультурації підпорядковані всі функції дитячої бібліотеки: інформаційна як загальна функція бібліотеки та основні (освітня, педагогічна, соціалізуюча, культуротворча, рекреаційна, бібліотерапевтична). Аналіз основних функцій дитячої бібліотеки показує, що вони відображаються в її інформаційному просторі. Первинний і вторинний рівень інформаційно-освітнього простору дитячої бібліотеки визначається місією інкультурації, що проявляється в зберіганні, створенні і передачі культурної інформації.

Читацьке призначення фонду дитячої бібліотеки відображається в його змісті, галузевому, жанровому та видовому розмаїтті. Ціннісно-сміслові орієнтири, що містяться в інформаційних ресурсах дитячих бібліотек, в тому числі й бібліографічних, мають важливе значення в розвитку вмінь дітей орієнтуватися в інформаційному просторі. Якщо інформаційна природа дитячої бібліотеки передбачає створення інформаційної моделі оточуючого дитину світу в процесі формування і задоволення інформаційних потреб, то інкультураційна природа дитячої бібліотеки не може бути системно представлена без виявлення її відносин з інституційним простором інкультурації дитини.

Специфіка дитячої бібліотеки як інформаційно-комунікативного інституту полягає у сприянні розвитку інших систем інкультурації (освітньо-виховної, наукової, художньої тощо). До важливих способів інкультурації особистості відносяться: дитяче читання, яке розвивається в умовах дитячої бібліотеки до рівня творчого, що є невід'ємною частиною інформаційної культури особистості; сімейне читання; керівництво дитячим читанням; рекомендаційна бібліографія дитячої літератури тощо. Незважаючи на застосування цих способів інкультурації особистості в діяльності інституту сім'ї, загальної та додаткової освіти, дитяча бібліотека є єдиним соціальним інститутом, здатним компетентно здійснювати цю діяльність.

З метою формування стійкого читачького інтересу дуже важливо забезпечити дітям право вільного вибору книжок для читання. Охоче читається, активно сприймається і справляє враження те, що є цікавим, необхідним, важливим, актуальним для молодшого читача, що спонукає його діяти за власною ініціативою, самостійно. «Читання книг допомагає дітям молодшого шкільного віку прилучитися до культурних надбань, засвоїти досвід попередніх поколінь, оволодіти необхідними знаннями. Читаючи книжки, розглядаючи малюнки, діти знайомляться з навколишнім світом, тому дуже важливо, щоб кожна дитяча книга була доречною щодо потреб, інтересів та пізнавальних можливостей молодших школярів і добре ілюстрована» [3].

Виникнення дитячої бібліотеки в суспільстві стало результатом потреби соціуму в розширенні інституційного простору інкультурації особистості дитини. Кількісний та якісний ріст інформації, адресованої дитині (дитяча література, її книговидавання, бібліографія дитячої літератури), відображав нове концептуальне осмислення дитинства та потребу нових видів діяльності, що виходять за межі публічних, навчальних (шкільних) бібліотек. Дитяча бібліотека у зв'язку з цим створена як спеціалізований інститут інкультураційної діяльності. Вона не може бути системно представлена без виявлення її відносин з іншими інститутами інкультурації дитини.

Дитяча бібліотека постає цілісною системою, яка має певний набір елементів, взаємопов'язаних між собою: бібліотечним фондом для всіх груп читачів дитячої бібліотеки, читачами дитячого віку, бібліотекарями-керівниками читання дітей, матеріально-технічною базою. Перші три елементи більшою мірою відображають специфіку діяльності дитячої бібліотеки й обумовлені її функціями в суспільстві. Відтак, постають важливі завдання:

- ознайомити молодших школярів з широким та доступним колом дитячого читання;
- розширити й поглибити знання дітей щодо оточуючого їх світу;
- формувати спеціальні уміння самостійно та продуктивно працювати з дитячою книжкою, орієнтуватися у світі книжок і вибирати їх для задоволення власних пізнавальних потреб;

- сприяти моральному, естетичному й трудовому вихованню молодших школярів;

- формувати в дітей вміння самостійно працювати з різними джерелами друкованої продукції для знаходження потрібної інформації;

- навчити користуватися довідковою літературою та бібліотечно-бібліографічними позначками;

- сприяти накопиченню в школярів досвіду спілкування з дорослими та однолітками на основі прочитаного;

- ознайомити дітей з різними формами проведення цікавого і змістовного дозвілля з книжкою;

- сприяти формуванню в молодших читачів елементів наукового світогляду;

- спонукати до розвитку усного мовлення та мислення;

- формувати уявлення про літературні елементи;

- виховувати кваліфікованого читача, здатного сприймати й засвоювати інтелектуальний, морально-етичний, естетичний досвід людства у творах дитячої літератури тощо.

У процесі формування читацьких інтересів дітей важливу роль відіграють інноваційні форми роботи дитячих бібліотек. Сучасний процес поширення інформаційних технологій в суспільстві стрімко розвивається, сьогодні в багатьох дитячих бібліотеках застосовують інноваційні форми роботи. Однією з них стала реалізація різноманітних цікавих проектів. Мета більшості таких проектів полягає в залученні дітей певних вікових груп як потенційних користувачів до дитячої

бібліотеки, підвищенні якості обслуговування як індивідуального, так і групового. Важливими завданнями таких проектів є формування в дітей потреби до читання, організації змістовного дозвілля, надання необхідних інформаційних ресурсів, впровадження інноваційних бібліотечних форм обслуговування з використанням нових інформаційних технологій.

Основними бібліотечними ресурсами читання молодших школярів є дитяча книжка, дитяча періодика (журнали, газети), довідкова література (словники, енциклопедії для дітей). Відбір творів для читання здійснюється за критеріями їх художньо-естетичної цінності, доступності для освоєння дітьми певної вікової групи, насиченості пізнавальним змістом з урахуванням читацьких інтересів школярів. Під час добору літературного матеріалу бібліотекар враховує також санітарно-гігієнічні вимоги до видань (поліграфії, ілюстративного матеріалу, обсягу книжок, розміру шрифту тощо). Зокрема, для шестирічних школярів добір дитячої літератури має свої особливості, пов'язані зі специфікою сприймання у цей період розвитку дитини, з рівнем розвитку навички читання, понятійного мислення. Як відомо, понятійне мислення у шестирічних дітей сформоване недостатньо. Слова-назви у них все ще пов'язані з конкретними об'єктами й явищами. А тому зоровий супровід тексту в книжках відіграє надзвичайно важливу роль. Чим молодша дитина, тим більшу площу на сторінці повинні займати ілюстрації.

Майстерно виконані малюнки у високохудожній дитячій книжці допомагають дітям глибше і повніше зрозуміти зміст твору, ширше уявити багатогранну картину світу, усвідомити найважливіші загальнолюдські цінності, сприяють розвитку мовлення, образного мислення, почуттів дитини.

Отже, серед важливих завдань діяльності дитячих бібліотек виокремлюється формування читацьких інтересів дітей молодшого шкільного віку, розширення читацького кругозору школярів на основі жанрового, тематичного розмаїття творів та їх авторської приналежності. При цьому йдеться як про художню, так і науково-художню, науково-пізнавальну, довідкову літературу. Важливо, щоб молодші читачі мали уявлення, що книжковий світ багатий і різноманітний, що в ньому кожна дитина може задовольнити свої пізнавальні інтереси, що з книжкою можна цікаво проводити своє дозвілля. Саме дитячі бібліотеки мають значний вплив на формування читацьких інтересів дітей молодшого шкільного віку.

Література:

1. Варга І. В., Попович Н. Ф. Роль дитячих книжок в естетичному вихованні дошкільнят / Варга І. В., Попович Н.Ф. // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2019 р., Мукачєво / Ред.кол.: Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачєво : Вид-во МДУ, 2019. – С.577-579.
2. Курило О.Й., Моргун А.В., Попович Н.Ф. Етичний аспект культури бібліотечного фахівця / Курило О.Й., Моргун А.В., Попович Н.Ф. // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2019 р., Мукачєво / Ред.кол.: Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачєво : Вид-во МДУ, 2019. – С.596-598.
3. Попович Н. Ф., Курило О. Й. Значення дитячих бібліотек у літературному розвитку молодших школярів / Попович Н. Ф., Курило О. Й. // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2019 р., Мукачєво / Ред.кол.: Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачєво : Вид-во МДУ, 2019. – С.625-628.
4. Попович Н.Ф. Роль дитячих бібліотек у розвитку читацької самостійності дітей молодшого шкільного віку / Попович Н.Ф. // Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука» / ред. кол.: Т.Д. Щербан (гол. ред.); заст. гол. ред.: Jerzy Piwowarski; В.В. Гоблик. – Мукачєво-Ченстохова: РВВ МДУ; Академія ім. Я. Длугоша, 2018. – Вип. 24(1). – С.164-170.
5. Савко Л. М., Попович Н. Ф. Дитяча література як засіб морального виховання дітей дошкільного віку / Савко Л. М., Попович Н. Ф. // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2019 р., Мукачєво / Ред.кол.: Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачєво : Вид-во МДУ, 2019. – С.640-642.
6. Шемота О. С. Роль дитячої бібліотеки у створенні соціокультурного дозвілля / О.С.Шемота // Сучасна дитина та бібліотека: перспективи та проблеми розвитку відносин: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції директорів обласних бібліотек для дітей, 7-10 жовтня 2014 р. – К., 2014. – С. 82-86.

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ДИЗАЙНУ ПЕДІАТРИЧНОГО ЦЕНТРУ

Булах І.В.

кандидат архітектури, доцент кафедри Дизайну архітектурного середовища, Київський національний університет будівництва і архітектури
orcid.org/0000-0002-3264-2505; ResearcherID:V-4802-2018; Spin-код: 9274-0113

Ключові слова: педіатричний центр, архітектура, заклад охорони здоров'я, архітектура.

Key words: pediatric center, architecture, health care institution, architecture.

Сьогодні в Україні відбувається реформа сфери охорони здоров'я, яка, безумовно, торкається і архітектурно-містобудівних аспектів організації та функціонування медичних процесів. У більшості українців усталився десятиріччями сформований образ будь-якої будівлі медичного призначення – типовий проектний підхід у сукупності з неналежним експлуатаційним відношенням призвів до занедбаності зовнішнього і внутрішнього вигляду вітчизняних лікарень, поліклінік та інших медичних установ. Спроба реформування сфери охорони здоров'я в нашій державі дозволила звернутися до прикладів сучасних медичних закладів у інших прогресивних країнах. В цьому сенсі викликає інтерес нова будівля педіатричного центру Харві (Harvey Pediatric Clinic), розташованої в Роджерс, штат Арканзас (США). Побудована клініка у 2016 році за проектом Marlon Blackwell Architects. Загальна площа будівлі становить 4 722 м². Об'ємно-просторове рішення будівлі

медичного центру контрастує з оточенням: на фасаді архітектори використали динамічні форми та яскраве забарвлення. Такий проектний підхід забезпечив легку ідентифікацію медичного центру для дітей та їх батьків. Портал-проїзд, розташований на першому поверсі, дозволив розмежувати вхідний простір для пацієнтів та групу приміщень медичного персоналу. Значне використання скляних поверхонь по обидві сторони будівлі забезпечили зв'язок внутрішнього простору медичного центру з навколишнім ландшафтом, встановлюючи візуальну і матеріальну цілісність, відчуття комфорту і спокою. Активну участь у формуванні інтер'єру педіатричного центру Харві відіграє колір, який дозволяє легко орієнтуватись у приміщенні. Блакитне тоноване скло, осяяне сонячними променями, природно омиває сходи синім світлом. Піднявшись по сходах, пацієнти прибувають у зал очікування на східному кінці будівлі. До зали очікування примикає петельний коридор, який веде до шістнадця-

цяти оглядових кімнат. Мансардні вікна розташовані над двома постами медсестер, які розташовані в коридорі між кабінетами, приносячи достатньо природного світла в центральну зону будівлі. У західній частині будівлі розташовані адміністративні приміщення медичного центру, а також ординаторські кабінети, приміщення для відпочинку медичного персоналу. Всі приміщення працівників медичного центру отримали візуальний зв'язок з природним оточенням, яскраво освітлюються сонцем. З цієї частини медичного центру влаштовано вхід для співробітників, поруч розміщено невеликий ганок і сад, забезпечуючи тихе місце відпочинку. Педіатричний центр Narvey являє собою прогресивний підхід до проектування медичних закладів. Індивідуальний проектний підхід, яскраві кольори, скління, врахування особливостей міського контексту, створення ландшафтного оточення – всі ці положення містяться у проекті проаналізованого медичного закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булах І.В. Аналіз наукових досліджень в аспекті архітектурно-містобудівного проектування закладів охорони здоров'я. Науковий вісник будівництва. Харків, 2018. Т. 93(3) С. 29–36. DOI: 10.29295/2311-7257-2018-93-3-29-36
2. Булах І.В. Передумови художньо-естетичного формування архітектурного середовища лікувальних закладів. Науковий вісник будівництва. Харків, 2018. Т. 94(4). С. 9–14. DOI: 10.29295/2311-7257-2018-94-4-9-14
3. Булах І.В. Містобудівна система дитячих лікувальних комплексів. Науковий вісник будівництва. Харків, 2019. Т. 95(1). С. 12–18. DOI: 10.29295/2311-7257-2019-95-1-12-18
4. Булах І.В. Проблемне поле завдань реорганізації мережі дитячих лікувальних закладів України. Містобудування та територіальне планування. Київ, 2017. №63. С. 45–51.
5. Булах І.В. Аналіз існуючої архітектурно-містобудівної мережі лікувально-профілактичних закладів України. Містобудування та територіальне планування. Київ, 2018. №68. С. 46–53.
6. Булах І.В. Соціально-економічні та демографічні чинники реформування містобудівної мережі дитячих закладів охорони здоров'я України. Містобудування та територіальне планування. Київ, 2019. №69. С. 27–32.
7. Булах І.В. Досвід організації системи охорони здоров'я у Сполучених Штатах Америки та Франції із визначенням в них місця мережі дитячих лікувальних закладів. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, 2018. №52. С. 165–173.
8. Булах І.В. Архітектурно-містобудівна організація закладів охорони здоров'я Німеччини та Великобританії. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ, 2019. №53. С. 126–134.
9. Bulakh I. The main trends in organization of architectural environment of medical institutions. Web of Scholar. Warszawa, 2018. №5(23). Vol. 1. С. 59–62.
10. Bulakh I.V. Analysis of scientific research in the field of architectural and urban designing of children healing institutions. Colloquium-journal. Warszawa, 2018. №10(21). Vol.7. С. 5–8.
11. Bulakh I.V. Influence of environmental factor on projecting health care in Ukraine. Colloquium-journal. Warszawa, 2018. №13(24). Vol.1. С. 9–11.
12. Bulakh I.V. Complex public health institutions as a complex urban development system. Colloquium-journal. Warszawa, 2019. №1(25). Vol.2. С. 4–6. DOI: 10.24411/2520-6990-2019-00001

13. Булах І.В. Питання нормативно-містобудівного регулювання містобудівної системи закладів охорони здоров'я. *Colloquium-journal*. Warszawa, 2019. №2(26). Vol.1. С. 4–6. DOI: 10.24411/2520-6990-2019-00003
14. Булах І.В. Нормативні особливості проектування архітектурно-містобудівної системи закладів охорони здоров'я. *Colloquium-journal*. Warszawa, 2019. №3(27). Vol.1. С. 4–10. DOI: 10.24411/2520-6990-2019-10001
15. Bulakh I.V. Urban network of institutions of the secondary and tertiary medical aid. *Colloquium-journal*. Warszawa, 2019. № 4(28). Vol. 1. С. 5–8. DOI: 10.24411/2520-6990-2019-10040
16. Bulakh I.V. Urban planning peculiarities of the formation of hospital districts of Ukraine. *Colloquium-journal*. Warszawa, 2019. №5(29). Vol. 1. С. 9–12. DOI: 10.24411/2520-6990-2019-10060
17. Bulakh I.V. European and American experience of optimizing the architectural-urban system of hospitals. *Colloquium-journal*. Warszawa, 2019. №7(31). Vol. 1. С. 4–6. DOI: 10.24411/2520-6990-2019-10152
18. Bulakh I.V. Hospital systems in eastern Europe. *Colloquium-journal*. Warszawa, 2019. №8(32). Vol. 1. С. 4–6. DOI: 10.24411/2520-6990-2019-10181
19. Bulakh I.V. New approaches to the functional planning of hospitals and entrance groups of medical institutions. *Colloquium-journal*. Warszawa, 2019. №9(33). Vol. 1. С. 4–6.
20. Bulakh I.V. Energy efficiency use of bioclimatic facades in medical buildings. Development of modern science: the experience of European countries and prospects for Ukraine: monograph. Latvia: Baltija Publishing, 2019. P. 597–616. DOI: 10.30525/978-9934-571-78-7_62
21. Bulakh I. Architectural and urban planning network of children's health institutions. *Інтернаука*. 2018. Київ, №22(62). Том 1. С. 7–9.
22. Булах І.В. Інтеграція медичних вимог в організацію містобудівної мережі закладів первинної медичної допомоги. *Інтернаука*. 2019. Київ, №4(66). С. 7–9.
23. Bulakh I. The medicine and architecture of healthcare institutions at contemporary times in Ukraine. *Вісник Одеської державної академії будівництва та архітектури*. Одеса, 2018. №73. С. 9–16.
24. Булах І.В. Центр реабілітації і релаксації для учасників бойових дій. Проблеми теорії та історії архітектури України. Одеса, 2018. №18. С. 207–213.
25. Булах І.В. Зародження медицини і динаміка розвитку архітектури медичних закладів на теренах України. Проблеми теорії та історії архітектури України. Одеса, 2019. №19. С. 37–44. DOI: 10.31650/2519-4208-2019-19-37-44
26. Булах І.В. Становлення мережі дитячих лікувальних закладів України, як об'єкта містобудівного проектування у період з 1980–90 рр. XX ст. по початок XI ст. *Архітектурний вісник КНУБА*. Київ, 2018. №16. С. 319–326.
27. Булах І.В. Особливості формування архітектурно-містобудівної мережі закладів вторинної медичної допомоги. *SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT: monografia pokonferencyjna*. Warszawa: Diamond trading tour, 2019. С. 7–9.
28. Булах І.В. Методологічні засади динамічної організації системи дитячих лікувальних комплексів. *SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT: monografia pokonferencyjna*. Warszawa: Diamond trading tour, 2019. С. 11–14.
29. Булах І.В. Проектування сучасних дитячих лікувальних закладів з урахуванням історичного контексту оточуючого архітектурного середовища міст (досвід Великобританії). *European network for academic integrity*. Brno: Baltija Publishing, 2018. P. 187–190.

TOPICAL ISSUES OF SEVERE PREECLAMPSIA AND TERMS OF DELIVERY

Adelina Semenovna Lyubchich

Director of the Republican Perinatal Center (Uzbekistan. Tashkent)

Khamidov Farhod Zainitdinovich

Doctor obstetrician gynecologist of the highest category

Mukhammedova U.Yu.

Doctor obstetrician gynecologist of the highest category

Abstract: *Preeclampsia (PE) refers to emergency conditions in obstetrics. According to WHO data from a study of maternal and child health, including data from 29 countries (World Health Organization Multicountry Survey on Maternal and Newborn Health (WHOMCS)), hypertensive conditions during pregnancy are potentially life-threatening conditions for women that increase the risks of near-miss cases 8 times in women with pre-eclampsia.*

Purpose: Justification of the need to rehabilitate women who have experienced severe pre-eclampsia depending on the period of gestation

Materials: Preeclampsia is a multisystem, progressive disorder characterized by hypertension and proteinuria in the second half of pregnancy.

Preeclampsia with any severe symptom requires immediate stabilization and inpatient treatment with magnesium sulfate, antihypertensive drugs, corticosteroids for the maturity of the fetal lung during gestation of less than 34 weeks and delivery plans. This pathology may worsen or be present initially after delivery. Women with hypertension should be under constant surveillance or be at home for 72 hours after delivery. There is a syndrome that is a criterion for determining the severity of the disease, called this syndrome "HELLP"

HELLP: H – Hemolysis (hemolysis)

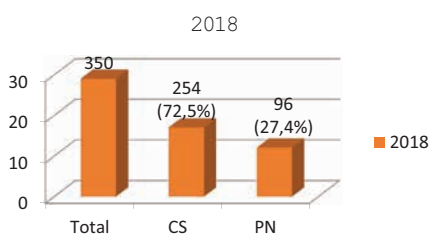
EL – Elevated Liver enzymes (increased liver enzyme activity)

LP – Low Platelet count (thrombocytopenia)

Severe signs of pre-eclampsia include a systolic blood pressure of at least 160 mm Hg. or diastolic blood pressure not less than 110 mm Hg, the number of platelets less than 100×10^3 per μl , the level of transaminases in the liver is twice the upper limit of the norm, doubling the level of creatinine in serum or the level exceeding 1.1 mg / dL, severe persistent pain in the upper right quadrant, pulmonary edema, or recently developed cerebral or visual disturbances.

With a full-term or near-term pregnancy, a woman needs to be delivered. With biological maturity of the birth canal and the availability of conditions for delivery through the natural birth canal, labor induction by amniotomy is necessary. In the absence of maturity, it is pos-

sible to carry out the preparation of the cervix with drugs. The only correct treatment for pregnant women with severe PE is caesarean section delivery. In 2018, 350 pregnant women with severe pre-eclampsia were delivered to the ROC, which is 6 women less than in 2017. Of these, 254 (72.5%) of women are operatively delivered, which is 7.3% more than in 2017, PVNs accounted for 96 (27.4%) cases, which is 4.9% less than in 2017.

Depending on this, all pregnant women were divided into groups. The first group (control group) consisted of women, whose pregnancy proceeded with edema caused by pregnancy, amounted to 25.9%. The second group is represented by pregnant women with mild PE, it was 41.4%. The third group consisted of pregnant women with PE moderate severity, amounted to – 25.9%. And the fourth group is represented by pregnant women with PE severe severity, amounted to 6.8%. From the obtained data, we note that in the control group almost all women – 86.7% of the delivery was performed through the natural birth canal, and 13.3% by caesarean section. In the 2nd and 3rd groups, delivery to a greater extent was carried out using caesarean section – 70.8% and 66.6%, to a lesser extent through the birth canal 29.2%. All women

of group 4 delivery ended with a cesarean section – 100%.

Hospitalization of women with severe pre-eclampsia indicates poor antenatal care, and re-hospitalization from other obstetric hospitals indicates the severity of extragenital pathology, against the background of which preeclampsia has developed, or its inadequate treatment.

Currently, there is more and more evidence that a large number of women with medium and high risk of pre-eclampsia, mainly early onset of pre-eclampsia, severe pre-eclampsia and VZRP, can reveal such a high risk in early pregnancy by a combination of several factors, and nominal mean arterial pressure, body mass index, ethnic origin, serum markers and Doppler data of uteroplacental blood flow.

Conclusion: A study of women with early PE who have undergone isthmic-corporal caesarean section shows that in addition to the prevention of chronic endometritis, it is necessary to prescribe treatment aimed at myometrial regeneration, individually select contraceptive methods. Given the well-known associations of elevated cardiovascular disease.

References:

1. Novikova V.A., Shapovalova O.A., Yusupova Z.S., Zakharova E.S., Safonova Yu.E. THE NEED FOR REHABILITATION OF WOMEN MOVED BY HEAVY PREECLAMPSIA // Modern problems of science and education. – 2018. – № 2
2. Grebenkin B.Ye. New method for the diagnosis of multiple organ failure in severe pre-eclampsia / B.E. Grebenkin, M.L. Melnikova, O.R. Perevyshina // Medical Almanac – 2010. – No.4 (13). – P. 119 – 121.

2. 3) Kulida L.V. The role of placental factors in the formation of perinatal pathology in various degrees of gestosis / L.V. Kulida, I. A. Panova, L. P. Perestyatko // Archives of Pathology. – 2005. – Vol. 67, №1. – P.17 – 21. 3. 4) Ian A. Regius professor obstetrics and gynecology / A. Ian, J. Greer // Br Med J 2005; 330: 549 – 550: doi: 10. 1136 / bmj. 330.7491. 549. 4. Redman C.W. G. Placental debris, oxidative stress and preeclampsia / C.W. G. Redman, I.L. Sargent // Placenta.- 2000. – Vol. 21. – p. 597 – 602.
3. Medical complications of pregnancy. ALSO Provider Syllabus. American Academy of Family Physicians. February 2015: 7.

ЕКОСАНІТАРІЯ ЯК СКЛАДОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ

Бойко Аліна Геннадіївна

аспірант

Бахтин Анатолій Ігорович

аспірант

Радецька Олександра Йосипівна

студент Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Ключові слова: екосанітарія; відходи життєдіяльності людей; стійка санітарія; вигрібна ями.

Keywords: ecosanitation; waste of human life; sustainable sanitation; cesspools.

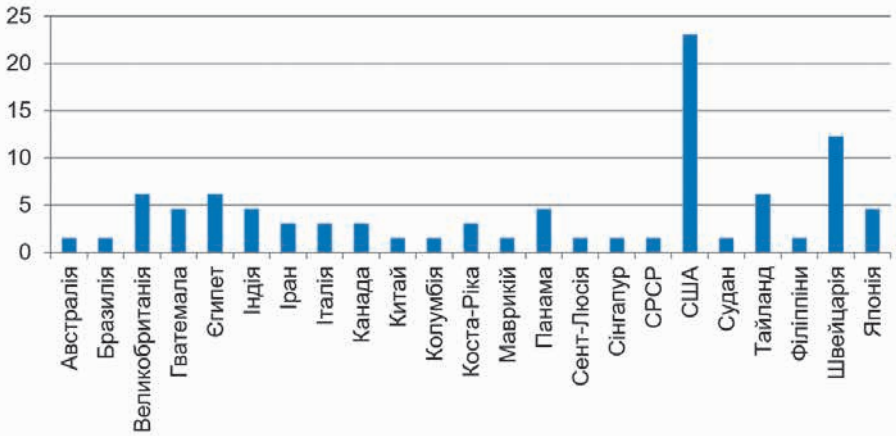
Санітарія є центром політики громадської охорони здоров'я. Проблема цього напрямку піднята на міжнародному рівні та прописана у Цілях сталого розвитку, зокрема в Україні формується законодавча база.

Одним із питань, які підіймаються є доступ до чистої води, бо як більшість людей усвідомлює, вода – це джерело життя на Землі, а чиста вода – це наша основа здоров'я. При цьому дефіцит прісної води становить одну з найважливіших проблем людства як на місцевому, так і на планетарному рівнях: близько 97 % від загальних запасів на планеті являється солоня вода, а питна складає тільки близько 3 %, з яких 1% є доступним до споживання [1].

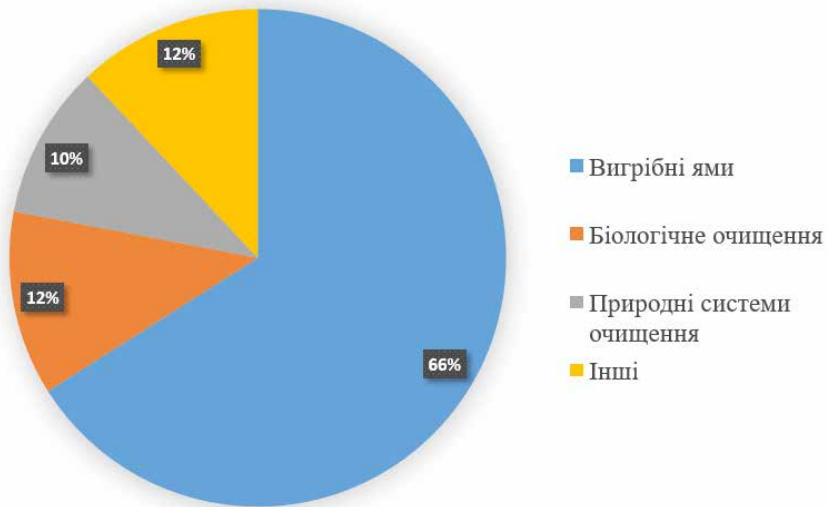
За оголошеною проблематикою був проведений аналіз літературних досліджень вторинного застосування відходів життєдіяльності людини у відсотковому співвідношенні [2]. З діаграми (рис. 1) видно, що великий обсяг до-

сліджень був проведений у Сполучених Штатах Америки, на території колишнього Радянського Союзу знайдено малу їх частку, а під час незалежності України матеріалів не виявлено. Аналіз продемонстрував, що основною областю вторинного застосування відходів життєдіяльності людини було зрошування земель і підгодівля риб в аквакультурах. На сьогоднішній день дані методи не являються актуальними для території України, оскільки відбувається змішане забруднення водного ресурсу, а саме: застосування великої кількості хімічних засобів, єдина система водовідведення для промислових і побутових стоків, недостатньо очищені скиди тощо.

Для вирішення проблеми глобального рівня необхідно починати з місцевого. Аналізуючи ситуацію в Україні виявлено, що найбільш вразливим місцем з поведінням відходів життєдіяльності людей являється сільська міс-

Рисунок 1 – Вторинне застосування відходів життєдіяльності людини у відсотковому співвідношенні [2]

Рисунок 2 – Розділення типів систем утилізації продуктів життєдіяльності люди у сільській місцевості України

цевість. Це пояснюється тим, що значна кількість населених пунктів не має централізованих систем водовідведення, як наслідок проблеми поводження з стічними водами розв'язують індивідуально (рис. 2).

Як видно з діаграми, більшість ви-

рішує проблему, будуючи вигрібну яму, для яких мінімальною вимогою є облаштування дна та стінок гідроізованими матеріалами. Однак у цьому випадку виникає потреба періодичного відкачування, транспортування та утилізації стоків. Це призводить до

додаткових економічних і енергетичних затрат. Ще одним з основних недоліків являється те, що стоки на 95% складаються з прісної води, яку можна було б використовувати в сільському господарстві та побуті.

Для вирішенні даної проблеми були розглянуті сучасні методи застосування відходів життєдіяльності людей, оперуючись на умови стійкої санітарії. Зокрема політика з санітарії Комісії ООН із Стійкого Розвитку вбачає під визначенням «стійка санітарія» – очистка стічних вод, яка є придатною з економічної та соціально-культурної точки зору, і включає можливість повторного використання екскрементів та води [3].

Одним з сучасних технологічних рішень виділено технологію *сепараційного туалету*, який розділяє потоки відходів життєдіяльності людини на тверду та рідку фракції без додавання води або її мінімальне використання. Далі ці фракції можна використовувати після певної технологічної обробки

(відстоювання та компостування) як органічне добриво для сільськогосподарських рослинних культур, що сприяє підвищенню родючості ґрунтів. Як наслідок, дана технологія дозволяє перетворити відходи на ресурси і впроваджує замкнений цикл.

Таким чином, встановлено, що у теперішні дні значного поширення набувають нові технології екосанітарії вторинного використання відходів життєдіяльності людей, одним із найбільш ефективних технологічних рішень яких є сепараційні туалети.

Література

1. Хилько М. І. Екологічна безпека України. Київ, КНУ ім.Тараса Шевченка 2017. – 266 с.
2. Feachem R. G. Sanitation and disease: health aspects of excreta and wastewater management. / R. G. Feachem, J. D. Bradley, H. Garelick, D. D. Mara, 1983. – 534 p.
3. Бодік І. Стійка санітарія в Центральній та Східній Європі – відповідаючи потребам малих та середніх населених пунктів / І. Бодік, Р. Пітер. Словаччина: UVTIP Nitra, 2008. – 90 с.

УДК 619:576.89:615

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНСЕКТОАКАРИЦИДНИХ ПРЕПАРАТІВ НА ОСНОВІ ФІПРОНІЛУ ТА ЙОГО КОМБІНАЦІЇ

С.А. Сапко

кандидат ветеринарних наук ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «НАУКОВО ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО «СУЗІР'Я», Харків, Україна E-mail: sapko.s@priroda.ua

EFFICIENCY OF INSECTOACARICIDAL PREPARATIONS BASED ON FIPRONIL AND ITS COMBINATION

S.A. Sapko

PhD of Veterinary Science, LIMIT LIABILITY COMPANY «SCIENTIFIC AND PRODUCTION ENTERPRISE OF «SUZIRYA», Kharkov, Ukraine

Анотація: Данна стаття присвячена вивченню ефективності інсектоакарицидних препаратів, а саме «ІНСЕКТОСТОП» краплі спот – он та «ПрофіЛайн краплі протипаразитарні». Дослідження проведені із залученням 54 тварин (котів – 26, собак – 28). Проведені дослідження показали високу активність досліджених препаратів та 100% ефективність на третю добу після обробки тварин від ектопаразитів (блх). Протягом всього дослідження (44 дні) у оброблених препаратами тварин ураження блохами не було виявлено.

Abstract: This article is devoted to the study of the effectiveness of insectoacaricide preparations «INSECTOSTOP» and «ProfiLain Drops Antiparasitic». The research was conducted with the involvement of 54 animals (cats – 26, dogs – 28). The performed studies showed high activity of investigated drugs and 100% efficacy for the third day after treatment of animals from ectoparasites (fleas). During the entire study (44 days), flea lesion was not detected in animal treated animals.

Ектопаразити – це тимчасово або постійно живучі на тілі тварини і людини паразити (комахи, павукоподібні підклас кліщі). Маючи різноманітне і широке поширення в навколишньому середовищі, вони знижують якість життя тварин паразитуючи на них. Як в наслідок їх життєдіяльності відбуваються порушення обміну речовин у тварин, шкірний свербіж, стрес, алер-

гічні прояви, як в наслідок відкриваються ворота для різноманітних бактеріальних інфекцій. Крім того, кліщі та інші комахи, є переносниками небезпечних захворювань, таких як: бабезіоз, енцефаліт, бореліоз, дирофіляріоз та інші [4]. Існує велика різноманітність інсектоакарицидних препаратів, проте до розробки нових стимулює поява резистентності у деяких популя-

цій рас комах. Отже, розробка нових і високоєфективних, безпечних (малотоксичних) для теплокровних тварин вітчизняних і доступних препаратів, одна з важливих цілей сучасної паразитології та виробників ветеринарних препаратів [1, 3].

Матеріали та методи:

Дані дослідження проводилися з метою вивчення ефективності інсектоакарицидних препаратів на основі фіпронілу та його комбінації.

З цією метою було обрано такі препарати: «ІНСЕКТОСТОП» краплі спот – он (10 г фіпронілу в 100 мл) та «ПрофіЛайн краплі протипаразитарні» спот – он (10 г фіпронілу і 10 г S-метопрен в 100 мл).

З метою проведення даних досліджень були підібрані наступні групи тварин:

– 1 група тварин – тварини клінічно здорові (без уражень блохами та кліщами), що не оброблялися інсектоакарицидними засобами протягом 6 місяців. Обробка тварин цієї групи проводилась препаратом «ІНСЕКТОСТОП» краплі спот – он (фіпронілом);

– 2 група тварин – уражені комахами ряду блохи. Обробка тварин цієї групи проводилась препаратом «ІНСЕКТОСТОП» краплі спот – он (фіпронілом);

– 3 група тварин – тварини клінічно здорові (без уражень блохами і кліщами), що не оброблялися інсектоакарицидними засобами протягом 6 місяців. Обробка тварин цієї групи проводилась препаратом «ПрофіЛайн краплі

протипаразитарні» спот – он (фіпронілом + S-метопрен);

– 4 група тварин – уражені комахами ряду блохи. Обробка тварин цієї групи проводилась препаратом «ПрофіЛайн краплі протипаразитарні» спот – он (фіпронілом + S-метопрен);

– 5 група тварин – контрольна група тварин. Жодна обробка тварин не проводилась, лише ретельно оглядалися після кожної прогулянки.

Кожна група (1, 2, 3, 4) тварин представлена 6 собаками і 6 котами, різних порід у віці від 2-х до 5-ти років та різної статі. Тварини, що увійшли у досліджені групи в більшій мірі 83% мали активний моціон (поїздки на дачі, прогулянки в лісопарковій зоні). Контрольна група представлена 6 тваринами (4 собаки і 2 кішки), які мали активний моціон (поїздки на дачі, прогулянки в лісопарковій зоні). Тварини, які були залучені до випробувань попередньо були досліджені і спостерігалися протягом 14 днів. За 6 місяців до проведення випробувань тваринам не задавалися і не наносилися ніякі інсектоакарицидні засоби. За один день до нанесення препаратів тварин зважували для правильного розрахунку препаратів.

Тваринам з 1 – 4 групи наносили відповідні препарати на неушкоджену шкіру попередньо розділяючи шерсть згідно з інструкцією на етикетці. Тваринам п'ятої групи (контрольна) не проводили ніяких обробок.

День нанесення препаратів на шкіру вважається 0 вдень. Препарати, відповідно до інструкції, наносилися в

місця, недоступні для злизування між лопатками і попередньо розділяючи шерсть. Клінічний огляд тварин за загальноприйнятими методиками проводили на 3, 9, 16, 23, 30, 37, 44 день досліджень. При огляді тварин приділяли увагу поведінці тварин, ступеня активності, стан шерсті та шкіри. Усіх тварин після кожної прогулянки власники оглядали на наявність ектопаразитів (блїх, кліщів). Випробування проводились з квітня по травень. Температура навколишнього середовища під час випробувань була в наступних межах: квітень – вдень 7,0-18,5 °С, уночі 1,0-10,5 °С, травень – вдень 11,0-24,5 °С, уночі 7,0-16,0 °С.

Всі групи тварин, крім контрольної, після обробки дотримувалися на карантині протягом 24 годин. По закінченню цього часу тварини мали стандартний моціон.

Результати досліджень та обговорення

Застосування препаратів «ІНСЕКТОСТОП» (фіпроніл) і «ПрофіЛайн краплі протипаразитарні» (фіпроніл + S-метопрен) крапель спот-он при нанесенні на суху неуражену шкіру кішкам і собакам не викликало негативного впливу на тварин. У всіх тварин, оброблених препаратами не було відмічено будь яких ознак інтоксикації, побічних ефектів, місцевої дратівної дії (гіперемія в місці нанесення, дерматиту) або зміни стану шерстного покриву. Всі тварини, які брали участь в експерименті, протягом усього дослідження були активними; споживання

корму і води залишалася незмінною, та відповідало нормам. При регулярному клінічному огляді тварин та оцінки функціонування органів і систем відзначено, що їх стан на протязі досліджень не виходило за межі норми, і тварини характеризувалися як клінічно здорові.

За результатом досліджень тварин всіх груп встановлено такі дані (табл.1).

У тварин першої групи, які до досліджень були здорові і вільні від ектопаразитів, тільки на 37 добу після обробки препаратом виявили паразитоформного кліща на одній тварині, а на 44 добу у дев'яти тварин виявлені ектопаразити після прогулянок в парковій зоні.

У тварин другої групи, які були вражені блохами, а як наслідок відзначали прояви блошиного дерматиту у 100%, на третю добу після обробки відзначали повну відсутність ектопаразитів. Протягом всього дослідження (44 дні) у тварин цієї групи ураження блохами не було виявлено. Однак, на 37 день після обробки тварин цієї групи у однієї тварини (17%) був виявлений паразитоформний кліщ, а на 44 добу – у 8-ми тварин (33%) виявлено кліщ після активного моціону у лісопарковій зоні.

У тварин третьої групи, тільки на 37 день після обробки препаратом виявили паразитоформного кліща на одній тварині (17%), а на 44 день у вісьми тварин (33%) виявлені ектопаразити після прогулянок в парковій зоні.

У тварин четвертої групи, як і у тварин другої групи відзначали бло-

Таблиця 1

Результати дослідження щодо ефективності препаратів з діючою речовиною фіпроніл та його комбінацій.

Діюча речовина та група тварин	Доба 3	9	16	23	30	37	44
1 група тварин* (12 тварин, фіпроніл)	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	83 % (n = 1)	50 % (n = 3)
2 група тварин* (12 тварин, фіпроніл)	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	83 % (n = 1)	33 % (n = 4)
3 група тварин* (12 тварин, фіпроніл + S-метопрен)	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	83 % (n = 1)	66 % (n = 2)
4 група тварин* (12 тварин, фіпроніл + S-метопрен)	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	66 % (n = 2)
5 група контрольна 6 тварин)**	66 % (n = 4)	66 % (n = 4)	83 % (n = 5)	83 % (n = 5)	83 % (n = 5)	100 % (n = 6)	83 % (n = 5)

* визначення ефективності препарату, %;

** визначення ступеню зараженості ектопаразитами, %.

шиний дерматит з різним ступенем прояву і склав 100% до початку випробування (12 тварин), на третю добу після обробки відзначали повну відсутність ектопаразитів. Ураження шкіри внаслідок блошиного дерматиту поступово зменшувалося і до 16 добу не було виявлено ніяких змін на шкірі. Протягом всього дослідження (44 доби) у тварин цієї групи ураження блохами не було виявлено. Однак, на 44 добу після обробки тварин цієї групи у десятих тварин (16%) був виявлений паразитоформний кліщ.

У процесі спостереження за тваринами контрольної групи 5 група, n = 6) постійно відзначалася зараженість тварин блохами і періодично знімали життєздатних кліщів. Так на 3 та 9 дні випробування зараженість комахами ряду блохи склала 66% (n = 4). На 16, 23, 30 і 44 дні крім зараженість блохами і виражених уражень шкіри (n = 4),

були виявлені паразитоформні кліщі на одному з тварин (n = 1), що і склало зараженість 83% (n = 5). Максимальна зараженість 100% (блохи і кліщі) була відзначена на 37 добу. Тварини контрольної групи після проведення досліджень отримали, відповідне до стану здоров'я, ефективне лікування.

При цьому слід зазначити що до 37 доби дослідження, на тваринах тих груп, які піддавалися обробці препаратом паразитоформного кліща виявляли, але не живого, не прикріпленого. Тобто ми можемо зробити припущення, що препарат розподілювався і накопичившись по поверхні шкіри тварин захищає їх протягом 30 діб. Кліщі, які були виявлені на тваринах на 37 та 44 день дослідження були активні, але не встигали закріпитися на тілі, оскільки проводився ретельний огляд тварин після кожної прогулянки.

Висновки: Протягом усього пері-

оду випробування щодо ефективності препаратів «ІНСЕКТОСТОП» краплі спот – он та «ПрофіЛайн краплі протипаразитарні» проти блох та кліщів жодна з тварин (собаки та коти) не проявляли ніяких ознак побічних реакцій від застосування препарату.

Препарати з діючою речовиною фіпроніл та його комбінація з S-метопрен рекомендовано для лікувально-профілактичного використання впродовж 4 – тижневого терміну [2, 3, 5]. Данні дослідження вказують на більш тривалий термін його дії (до 5 тижнів фіпроніл, фіпроніл/S-метопрен до 6 тижнів), але в умовах експерименту (ретельного огляду тварини після кожного моціону). Ми рекомендуємо не перевищувати 4 – х тижневі терміни обробки для гарантованого захисту тварин від ектопаразитів. Данні препарати можуть бути рекомендовані для застосування у практиці ветеринарної медицини з лікувально-профілактичною метою.

Список літератури

1. Беспалова Н. С. Современные противопаразитарные средства в ветеринарии / Н. С. Беспалова // М.: Колос, 2006. – С. 46 – 50.
2. Макколл, Дж В. Сравнительная эффективность комбинаций фипронил [S]-Метопрен, имидаклоприд/перметрин и имидаклоприда против блох и клещей при местном применении у собак / Дж В. Макколл [и др.] // Ветеринарный доктор. – 2007. – № 4. – С. 22 – 24.
3. Cadiergues M.C. Comparison of the activity of selamectin, imidacloprid and fipronil for the treatment of dogs infested experimentally with *Ctenocephalides canis* and *Ctenocephalides felis* / M.C. Cadiergues, C. Caubet, M. Franc // Vet. Rec., 2001, 149: 704-706.
4. Dryden M.W. Control of fleas on naturally infested dogs and cats and in private residences with topical spot applications of fipronil or imidacloprid/ M.W. Dryden, T.M. Denenberg, S. Bunch // Veterinary Parasitology, 2000, 93: 69-75.
5. Young D.R. Efficacy of fipronil/(S)-methoprene combination spot on for dogs against shed eggs, emerging and existing adult cat fleas (*Ctenocephalides felis*, Bouche)/ D.R. Young, P.C. Jeannin, A.Boeckh// Veterinary Parasitology, 2004, 125: 397-407.

OFFICIAL CHANNELS OF EUROPEAN INTEGRATION IDEAS PROMOTION: UKRAINIAN REALITIES

Tarnavska I. O.

PhD Student of the Department of Mass and International Communication, Oles Honchar Dnipro National University

---

The diplomatic formats, which are used as the tools for European integration ideas promotion in view of their effectiveness in Ukraine, are analyzed.

Keywords: European integration, diplomacy, official communication, Ukraine.

Diplomacy is considered to be the main and most important way of political communication and the channel of the dissemination of foreign and domestic political information about the country.

In the Law of Ukraine “On Diplomatic Service”, the diplomatic service of Ukraine is defined as “the professional activity of Ukrainian citizens, aimed for practical implementation of Ukraine’s foreign policy, protection of the country’s national interests in the international relations sphere, as well as the rights and interests of citizens and legal entities of Ukraine abroad” [1]. The researcher of this phenomenon B. Gumenyuk regards diplomacy as an activity for the conduction of negotiations, conclusion of international treaties, analysis of the development of international relations [2]. Some scholars also highlight the necessity to equate the concept of diplomacy with the implementation of foreign policy and the protection of the interests of the country in the world, while other experts consider diplomacy to be the exclusive process of the conduction of negotiations.

According to the current legislation of Ukraine, diplomacy is intended to promote the maintenance of relations with other states, interstate unions, associations, organizations and other actors of the system of international relations; protect the interests of the country, implement in practice its foreign policy course, conduct dialogue with representatives of other countries for the purpose of developing their state, inform them on the situation and events in the country and promote its positive image in the eyes of the international community; contribute to the conclusion, termination or amendment of international treaties, agreements as well as to the maintenance of relations with representatives of Ukrainians living abroad (Ukrainian diaspora, expatriate) etc. [1].

It is important to highlight that diplomacy is an essential policy instrument in the context of the implementation of European integration processes, as it envisages the practical implementation of the foreign policy course of Ukraine carried out by the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, the diplomatic service of

Ukraine (diplomatic missions and consulates of Ukraine abroad, permanent missions of Ukraine to the international organizations), the high-level political representatives of the country – the President of Ukraine, the Prime Minister, representatives of the Verkhovna Rada of Ukraine, the Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine, and other governmental bodies. However, this activity (classical diplomacy) is regarded as official and contributes to the identification of the strategic political and economic priorities, the establishment and maintenance of relations with other countries, states' associations, unions, international organizations and other actors of international relations sphere.

Negotiations at the highest (heads of states and governments) and high (foreign ministers or other ministers) levels, or routinely bilateral and multilateral summits, open and closed meetings – these and many other political formats facilitate the exchange of official information and the adoption of certain strategically important political decisions, the establishment of relations between the countries and the signing of international documents (agreements, treaties, etc.), the solution of conflicts or the search for solutions for certain situations and issues related to the interna-

tional relations sphere. In the European integration context, these forms were widely used by Ukraine during a permanent bilateral dialogue with the EU on joint cooperation, negotiations on the conclusion of the EU-Ukraine Association Agreement, the signing and ratification of this document, monitoring and control over Ukraine's compliance with its international obligations. The above listed classical diplomatic formats are the elements of official political communication. Although, considering modern globalized context, researchers also outline new types of diplomacy that accelerate more the implementation of information, educational and image functions, contributing to the promotion of the country's brand, the formation of a positive representation of the country within the global community and its positioning in the global international information and cultural environments. The forms of such diplomacy include the public, media, cultural, expert and civil types.

References

1. Law of Ukraine "On Diplomatic Service" (2018), no. 2449-VIII, June 7, 2449-VIII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19>.
2. Gumenyuk B. I. (2004), Principles of diplomatic and consular service: textbook, Lybid', Kyiv. 248 p.

ВИШИВКА В СТРУКТУРІ ОБРАЗОТВОРЧОСТІ

Добриніна І. В.

студент,

Гарбузенко Л. В.доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну, кандидат педагогічних наук Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка

Ключові слова: декоративне мистецтво, художній образ, вишивка**Keywords:** decorative art, artistic image, embroidery

Одним є найперспективніших шляхів розвитку сучасної української образотворчості залишається синтез стильових рис та образності професійного та народного мистецтв на тлі чіткого усвідомлення відмінностей між ними. У народному мистецтві визначальним є слідування традиціям і певним канонам, які формувалися впродовж віків, завдяки чому народ України в кожному новому поколінні ніби відроджує свою духовну культуру, психологію світосприйняття. Натомість у професійному мистецтві передусім цінується новаційність, неповторна авторська індивідуальність митця, його неординарне ставлення до матеріалу, уміння віднайти у ньому нові естетичні якості [6]. Світ речей покращує здатність людей перетворювати, творчо освоювати природу, творити з предметно-природного свій особливий соціально-предметний світ. Образ предметного світу стає невичерпним об'єктом художньої інтерпретації. У процесі організації матеріального середовища люди не просто вирішують утилітарні завдання, але і висловлюють своє світосприйняття у

формі і внутрішньому ладі речей.

Творча діяльність у галузі традиційного декоративно-ужиткового мистецтва неможлива без використання прийому творчої інтерпретації. Він передбачає відволікання від другорядних, несуттєвих деталей заради створення художнього образу, обумовленого творчим задумом твору.

Прискорений розвиток науки, техніки та технологій зумовлює прагнення народів зберегти власну культурну ідентичність, споконвічну спадщину, оскільки глобалізація спричиняє домінування безособистісного начала над особистісним, призводить до занепаду етнічних цінностей. Пріоритетним у створенні художнього твору майстер враховує композиційно-естетичні чинники, важливі напрямки художньої творчості, передбачає використання різноманітних сучасних технологій художнього проектування у поєднанні з етнічними традиціями.

Створення художнього образу є пріоритетним у творчості майстра. Художній образ концентрує у собі творчий задум, пошук необхідних виразних засобів, внутрішню діалектику

творчого процесу, закономірності художнього сприйняття й, нарешті, програму соціокультурного існування твору. Образ працює звуком, словом, кольором, пластикою, потребуючи матеріальної вираженості зображальних, виразних, композиційних та інших компонентів образної структури. Вибір художньо-образних засобів пов'язаний з особливостями обраних для відображення граней дійсності, а також з характером людського сприйняття, сформованим суспільно-історичною практикою. Багатий і різнобарвний людський світ знаходить в образному арсеналі мистецтва свої найточніші відповідники

Способом залучення до колективного досвіду, який суттєво впливає на вибір мотивів власної реалізації є отожднення себе з іншими у просторі художньої образності. З іншого боку, створюючись за естетичними законами, спрямованими на досягнення довершеності і досконалості, образ дає очікування вищої доцільності, хвилює співпричетністю до гармонії, прагнення до якої відповідає сутнісним потребам людини. Звідси особливе місце мистецтва у соціокультурному розвитку людства. В цьому просторі відбувається синтез мистецтв через зорове сприйняття та чуттєві образи. Образ продовжує виконувати свої функції, однак існуючи не як художня структура, відкрита для розпізнавання та зчитування, а як психограма внутрішніх станів, уявлень, переживань. У її силловому полі також втілюються, формуються та реалізуються сутнісню жит-

теві прагнення людини, хоча і не завжди усвідомлені. У такий спосіб працює здатність мистецтва захоплювати, «заражати» вкладеними в нього почуттями, обумовлена потребою людини у духовному усвідомленні внутрішнього і зовнішнього світів. Це стає можливим, коли вони виступають як предмет освоєння, в якому вона шукає власне «я» [3].

Предмети декоративного мистецтва можуть бути в чомусь схожими, але кожен з них індивідуальний, оскільки зберігає тепло й енергію свого творця. Художник у своїй творчості опирається на традиції тих або інших культур. Наприклад, художня вишивка передбачає вивчення композиційної побудови, символіки та розмаїття технік української народної вишивки, створення унікальних панно, вишитих рушників, сорочок, моделей одягу. Серед розмаїття художніх технік вишивання художня вишивка гладдю дуже трудомістка і передбачає демонстрацію високорозвиненого почуття ритму в побудові орнаменту, гармонію кольорних поєднань, інтерпретацію народних мотивів у сучасних творах.

Для створення образності краси, чарівності природи, українські майстрині-вишивальниці використовують різні мотиви, передають реальні та нереальні форми і кольори навколишнього. Час формує традиції зображення мотивів, яким надаються певні властивості, які зробили їх символами різних проявів життя, таких як любов, молодість, сила, життєлюбність та інші.

Мотиви, що використовуються у вишитих орнаментах, відображають навколишнє людей природу, улюблені рослини і тварин, з якими щодня зустрічаються у своєму побуті, а також міфологічні елементи, створені фантазією і культурою наших предків. У давнину створювалися і процвітали різні культу, у яких була своя символіка, що дійшла до нас у вигляді особливих знаків, які досі використовуються у вишивках українців.

За багато століть більшість початкових значень древніх символів стерлося з народної пам'яті. Сенс орнаментів передавався крізь покоління в усній формі, підтримуючи традиційну символіку. Сучасні орнаменти, можливо, виглядають не так точно, як стародавні, більш абстрактно, але вони продовжують передавати нам ту символіку, яку зберегла традиція.

Художня творчість у царині декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема у художній вишивці, здатна

синтезувати в собі сучасну глибоко-змістовну образотворчість та символічну мову предків засобом творчої інтерпретації.

Література:

1. Босий О. Міф, символ, орнамент: історія, символіка та композиція української орнаментики. – Вінниця: Данилюк В. Г., 2011. – 119 с.
2. Гарбузенко Л. В. Декоративно-прикладне мистецтво: крок до художньо-естетичної компетентності. ФОП Александрова М. В., 2016. – 132 с.
3. Гриценко В. С. Повертаючись до розмови про художній образ. // Гуманітарний часопис. – 2012. – № 4. – С. 24–31.
4. Гурська А. С. Мова та граматика українського орнаменту. – К.: Альтернативи, 2003. – 144 с.
5. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). – К.: Редакція вісника «Ант», 2005. 400 с.
6. Сучасні проблеми декоративного мистецтва. Круглий стіл. // Образотворче мистецтво. – 1987. – № 5 – С. 17–19.

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

Назаренко Ігор Миколайович

Доцент, кандидат педагогічних наук, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Ключові слова: компетентність, інформаційна компетентність, компоненти інформаційної компетентності педагога-музиканта, музичні інтернет-ресурси.

Keywords: competence, information competence, components of information competency of the teacher-musician, music Internet resources.

Мета: проаналізувати зміст і структуру інформаційної компетентності майбутнього педагога-музиканта як об'єктивну й необхідну умову його професійної діяльності.

Розглянемо докладніше поняття “компетентність” і дамо йому визначення. Компетентний (від лат. *competens* – відповідний, здатний) – обізнаний, що є визнаним знавцем в якомусь питанні. Компетенція (лат. *competentia*) – коло питань, явищ, в яких дана особа володіє авторитетністю, знанням, досвідом. Великий тлумачний словник української мови визначає компетентність як обізнаність, авторитетність. Компетентний – той, хто має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований (у 2 знач.) [1].

Словник української мови визначає компетентність, як: 1) коло повноважень і прав, наданих законом, статутом або договором конкретній особі або організації у вирішенні відповідних питань; 2) сукупність певних

знань, умінь і навичок, в яких людина повинна бути обізнаною і мати практичний досвід роботи [6].

У зв'язку з цим, компетентність є умінням активно використовувати отримані особисті та професійні знання і навички в практичній або науковій діяльності. В залежності від змісту освіти (навчальних предметів і освітніх галузей), науковцями розрізняються ключові (метапредметні, загальнопредметні) та власне предметні компетенції. Інформаційна компетентність визначається, як здатність і уміння самостійно знаходити, відбирати, аналізувати, обробляти і передавати необхідну інформацію за допомогою усних і письмових комунікативних інформаційних технологій [2]. Умовно компетенції можна розділити на універсальні, які можуть бути актуальними для представників різних професій, і спеціальні (професійні), що застосовуються тільки в межах конкретної професії. Таким чином, компетентнісний підхід став одним із найбільш актуальних та значущих у сучасному педаго-

гічному знанні.

Найбільш вагомими компонентами компетентнісного підходу в професійній освіті майбутнього педагога слід вважати ключові, базові та предметні компетенції та відповідні їм компетентності. Інформаційні та комунікативні компетенції є ключовими, як компетенції універсального, надпредметного характеру.

У визначенні поняття “інформаційна компетентність вчителя” можливо визначити два основні підходи. Перший використовується у вузькому сенсі, де інформаційна компетентність розглядається, як володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, та передбачає вміння використовувати технічні засоби для організації, зберігання, обробки і передавання інформації, тобто мова йде про здатність педагога вирішувати професійні завдання із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Другий підхід визначає інформаційну компетентність викладача в інформаційному контексті. В цьому випадку вихідним є термін “інформація”, і розглядається процес її сприйняття людиною, операції з інформацією у професійній діяльності вчителя [3]. Сучасними науковцями визначається формування музично-інформаційної компетентності учнів (під керівництвом вчителя-музиканта), як орієнтація в світі сучасного музичного матеріалу, його носіїв, розширення “музично-орієнтаційного горизонту”, способів роботи з музичним звуком тощо [2].

У центрі нашої уваги інформаційна компетентність (ІК) педагога-музиканта. Підкреслимо, що будемо розглядати ІК не тільки як оволодіння технічними засобами навчання та інформаційними технологіями, а і як уміння працювати з інформацією, що відноситься до галузі мистецтва.

Надамо робоче визначення двох ключових понять: ІК сучасного вчителя та ІК педагога-музиканта. ІК вчителя є інтегративною особистісною якістю, що реалізується в процесі кваліфікованого пошуку, систематизації, презентації та зберігання інформації з професійно-педагогічною метою.

ІК педагога-музиканта є інтегративною особистісною якістю, в основі якої кваліфіковане користування різними електронними, зокрема художньо-образними, інформаційними ресурсами, а також їх реалізація в практичній музично-освітньої діяльності. При цьому, користування передбачає пошук, добір, аналіз, систематизацію, презентацію, передачу та зберігання інформації. Таким чином, специфіка інформаційної компетентності педагога-музиканта полягає в тому, що на відміну від інших вчителів-предметників він опановує художньо-образну природу, мову та художні засоби музики.

Отже, основні складові інформаційної компетентності педагога-музиканта наступні:

Загальні компетенції (загальнопрофесійний компонент):

- знання правових норм роботи з інформацією;

- уміння переводити візуальну інформацію в вербальну і навпаки;
- уміння користуватися таблицями для систематизації матеріалу;
- придбання навичок вибору оптимального джерела інформації;
- уміння порівнювати і зіставляти інформацію з різних джерел.

Професійні компетенції (інформаційно-технологічний компонент):

- уміння працювати з різними носіями інформації;
- уміння використовувати інтернет-бібліотеки;
- здатність працювати з інформацією, представленою в мультимедійних енциклопедіях;
- стійкі навички роботи в програмах Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint);
- володіння навичками пошуку інформації в мережі Інтернет.

Спеціальні компетенції (музично-педагогічний компонент):

- знання і практичне використання педагогічних інтернет-ресурсів, пов'язаних з мистецтвом;
  - знання і практичне використання музичних інтернет-ресурсів;
  - посилене оволодіння комп'ютерним записом нотного тексту;
  - здатність використовувати інформаційні технології для відтворення інформації на уроці музичного мистецтва;
  - оволодіння елементарними навичками музично-творчої діяльності із застосуванням комп'ютера.
- Зупинимось докладніше на музич-

но-педагогічному компоненті (спеціальні компетенції) інформаційної компетентності вчителя музики. Почнемо з того, що наразі все більшої ваги набуває пошук потрібного матеріалу в мережі Інтернет. В Інтернеті є безліч найрізноманітніших ресурсів, але повний офіційний їх перелік відсутній, адже вони практично невичерпні, крім того, ці ресурси швидко оновлюються і змінюються.

Описати ресурси Інтернету в галузі педагогіки і музики також досить складно. Такими є педагогічні та навчальні бази даних, віртуальні підручники, різного роду наукова і методична література, електронні версії журналів і газет, опис науково-дослідних проектів та ін.

Наведемо деякі корисні, на наш погляд, посилання на ресурси WWW, що необхідні вчителям музики і музикантам. Музичні інтернет-ресурси будемо розуміти як сайти з корисною аудіо- та відеоінформацією для вчителів музики, музикантів і учнів. До них відноситься також інформація теоретичного й методичного характеру, яка адресована вчителям музичного мистецтва. Більш того, на даних сайтах зібрано інформацію, що буде цікавою як педагогам, так і учням.

Наведемо також електронні адреси деяких сайтів, що дозволяють прослуховувати музичні уривки, знаходити нотний матеріал та підготувати презентацію на задану тему, використовуючи інтернет-матеріали:

- Онлайнове сховище аудіофайлів – <http://plus-music.org> ;

– Сховище фонограм (плюс та мінус) на сайті “Талановиті діти Львова” –

<http://ledi-di.ucoz.ua> ;

– Хмарне сховище дитячої музики (плюс і мінус)

<http://www.freemuzichka.com>;

– Хмарне сховище класичної музики – <http://onlinepiano.ru> ;

– Запис голосу онлайн – <http://vocaqoo.com> ;

Запис звуку, видалення голосу з пісні, зміна тональності, темпу –

<http://vocalremover.ru> ;

– Онлайнвий генератор мелодій з використанням 16 різних інструментів та фонових звуків – <http://opensongproject.com> ;

– Створення фотофільмів – <http://fotofilm.ru> ;

– Онлайнва студія звукозапису – <http://soundation.com> ;

– Хмарні нотні редактори – <http://www.melod.us> ;

– Онлайнве піаніно, ноти – <http://pianonotes.ru> ;

– Матеріал до уроків музичного мистецтва за 5 клас за підручником Л.Масол

<http://mariannaklymchuk.blogspot.com/p/5.html> ;

– Твори для виконання за 5 клас за підручником Л.Масол

http://mariannaklymchuk.blogspot.com/p/5_25.html ;

– Матеріал до уроків музичного мистецтва за 6 клас за підручником Л.Масол

<http://mariannaklymchuk.blogspot.com/p/6.html> ;

– Твори для слухання за 7 клас за підручником Л.Кондратової

<http://mariannaklymchuk.blogspot.com/p/7.html> ;

– Твори для виконання за 7 клас за підручником Л.Кондратової

<http://mariannaklymchuk.blogspot.com/p/6.html>.

Відзначимо, що оволодіння інформаційною компетентністю дозволить педагогу будь-якої предметної галузі отримати можливість: доступу до великого обсягу навчальної та наукової інформації; здійснення комп'ютеризації процесу навчання; деталізації і узагальнення різного виду інформації; використання нової інформації у своїй професійній діяльності.

Сучасним вчителям музичного мистецтва необхідно оволодіти не тільки професійними компетентностями, а й вміти вільно користуватися у своїй практичній діяльності інформаційними технологіями. Таке, в свою чергу, передбачає знання інформаційних ресурсів з необхідною інформацією в мережі, знання і використання педагогічних і музичних сайтів, енциклопедій, роботу з електронними бібліотеками, використання аудіо- і відеоматеріалів на уроках музичного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий глумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009.
2. Ложакова Е.А. Формирование информационной компетентности будущих

- музыкантов в процессе обучения информатике: автореф. дисс. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (информатика)» – М., 2015. – 23 с.
3. Миронова О. І. Формування інформаційної компетентності студентів як умова ефективного здійснення інформаційної діяльності [Е-ресурс] // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка.– 2010.– 17(204).– Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlush/Ped/2010_17_1/ 20. pdf.
  4. Національна доктрина розвитку освіти: затверджена Указом Президента України від 17.04. 2002 р. № 347/2002. – К.: Шкільний світ, 2002.
  5. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2015 рр.: Закон України від 9 січня 2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
  6. Словник української мови: у 20 т. / НАН України, Укр. мов.- інформ. фонд. – К. : Наукова думка, 2010.

ВІДЕОКОМПЛЕКСИ ДИСТАНЦІЙНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

А. І. Цвях,

доктор медичних наук, професор,
ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
Імені І.Я. Горбачевського” МОЗ України

А.В. Павлишин

к. мед. наук,
ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
Імені І.Я. Горбачевського” МОЗ України

А. Я. Господарський,

к. мед. наук, доцент
ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
Імені І.Я. Горбачевського” МОЗ України

М. П. Бабій,

Лікар ортопед-травматолог
Комунальна установа Теребовлянської районної ради «ТЦРЛ»

Ключові слова: телемедицина, дистанційний моніторинг, засоби зв'язку

Потреба в дистанційних медичних послугах росте відповідно до постійного зростання показників травматизації та захворювань опорно-рухового апарату, вони дозволять забезпечити якісною високопрофесійною допомогою пацієнтів, які не взмозі періодично та регулярно відвідувати лікаря, який знаходиться в лікувальних закладах обласних та республіканських рівнів.

Необхідність застосування телемедичної допомоги обумовлена вимогами сьогодення до підвищення якості надання медичної допомоги населенню, особливо з обмеженими фізичними можливостями та у віддалених населених пунктах. Телемедична допомога дозволяє заощадити до 40% ви-

трат на охорону здоров'я, отримати позитивний соціальний та економічний ефекти, значно прокращити результати профілактики і лікування хворих [1-8].

Ця новітня медична технологія, телеконсультації і дистанційні консилиуми, дозволяє здійснити опитування пацієнта в реальному часі, надати консультативну допомогу, призначити та інтерпритувати лабораторні і інструментальні методи обстеження[6,8].

В цій якості добре себе зарекомендували телемедичні комплекси STEL ТКР5, ТКР6, ТКР7 і ТКР8, які забезпечують телеконсультації та телеконсилиуми, допомагають у проведенні дистанційної діагностики, моніторингу

складних маніпуляцій з відеозв'язком в реальному часі [4,8]. Дані відеоконфігураційні комплекси працюють на базі комп'ютера з програмним апаратним кодеком компанії Polysom в IP-мережах до 2 Мбит/с з можливістю підключення 4*BRI ISDN до 512 кбит/с у відповідності до протоколів H.320, H.323.

Система відеозабезпечення IP Extension Gateway (IEG) компанії Rivulet також забезпечує веб-інтегровані можливості для відеомоніторингу виконання медичних процедур, обмін відеофайлами та фотофайлами, відеозв'язок для навчання та тренінгів і інше [4]. Але ці комплекси працюють тільки в закритих приміщеннях, вимагають постійного живлення від електромережі, допомога надається тільки під час зв'язку спеціаліста з пацієнтом, вони об'ємні і не здатні в реальному часі рееструвати показники життєздатності пацієнта. Тобто основна функція цих приладів – високоякісний відео та аудіозв'язок для консультативної допомоги, а також забезпечення навчального процесу (інтерактивні лекції, тренінги, конференції, симпозіуми і тд.).

Аналогічно з вищезгаданими комплексами медичне телеобладнання компанії DiViSy, TM21, спеціалізується на високоякісній обробці та передачі фото, відео (вбудований модуль DiViSy IP21 Image Processing з можливістю масштабувати та збільшувати зображення в 2, 4, 8, 16 разів) та аудіосигналів (з пропускною здатністю 8, 16, 32, 64 і 128 Кбіт в секунду) які адаптовані для консультацій та дистанційного на-

вчання як в реальному часі так і в віддаленому із застосуванням любых каналів зв'язку (супутникові канали, канали Radio Ethernet 2,4ГГц, 5,25-5,35 ГГц і 5,7-5,8 ГГц, канали мобільного зв'язку стандартів GSM, CDMA, GPRS, радіоканали УКВ, Wi-Fi і інші). Також застосовують video home telehealth system для покращення результатів лікування та моніторингу астматичного статусу у дітей [4-8].

Серед позитивних характеристик систем DiViS TM21, які вирізняють їх з поміж інших, потрібно виділити наступні: надійний зв'язок, можливість під'єднувати медичне обладнання яке має цифрові виходи (відеокамери, цифрові мікроскопи, цифрові електрокардіографи, енцефалографи, и т.п.). Недоліками систем TM21 є їх громісткість, можливість працювати тільки в межах лікувально-профілактичних закладів, допомога хворому надається тільки безпосередньо під час консультацій чи діагностичних процедур.

Однак, потрібно зазначити, що вищезначені новітні дистанційні технології медицини ні в якому разі не повинні замінити «живе» спілкування з пацієнтом, але повинні його доповнювати та покращувати методику і результати лікування.

Література:

1. Можейко В. Ч. Телемедицина: от прошлого к настоящему, перспективы развития при оказании первичной медицинской помощи // Военная медицина. - 2018. - №1. С. 108-114.
2. Жарко В. И., Малахова И. В., Новик И. И., Сачек М. М. Здравоохранение Республики Беларусь: прошлое, настоя-

- щее и будущее // Минск, «Минсктип-проект», 2012 – С. 290.
3. Телемедицина. Возможности и развитие в государствах-членах. Доклад о результатах второго глобального обследования в области электронного здравоохранения. // Серия «Глобальная обсерватория по электронному здравоохранению» Том 2.
  4. Атлас истории телемедицины / Ю.В. Думанский, А.В. Владзимирский, В.М. Лобас, Ф.Ливенс. – Донецк: Изд-во «Ноулидж», 2013. – 72 с.
  5. Наказ МОЗ України №681 від 19.10.2015 р. Про затвердження нормативних документів щодо застосування телемедицини у сфері охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.zakon5.rada.gov.ua/lows/show/z1400-15.
  6. Alliance for Connected Care. 2015: Another Unstoppable Year for Telehealth. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.connectwithcare.org/2015-another-unstoppable-year-telehealth/>.
  7. Дубчак Л.О. Телемедицина: сучасний стан та перспективи розвитку // Системи обробки інформації. – 2017. – №1(147). – С. 144-146.
  8. Марценюк В.П., Ковальчук О.Л., Лепякко А.А. Телемедицинні технології в США: організаційне, програмне та апаратне забезпечення // Медична інформатика та інженерія – 2009. – №2. – С. 22-31.

ТЕЛЕМЕДИЧНИЙ МОНІТОРИНГ І ЕКСПРЕС ДІАГНОСТИКА

А. І. Цвях,

доктор медичних наук, професор,
ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
Імені І.Я. Горбачевського” МОЗ України

А.В. Павлишин

к. мед. наук,
ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
Імені І.Я. Горбачевського” МОЗ України

А. Я. Господарський,

к. мед. наук, доцент
ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
Імені І.Я. Горбачевського” МОЗ України

М. П. Бабій,

Лікар ортопед-травматолог
Комунальна установа Тербовлянської районної ради «ТЦРЛ»

Ключові слова: телемедицина, дистанційний моніторинг, засоби зв'язку

Сьогодні дистанційна медична допомога, телемедицина є одним із пріоритетних напрямків охорони здоров'я, який розвивається на межі практичної медицини та цифрових комп'ютерних технологій. Розвиток телемедичної допомоги в Україні є одним із провідних факторів успішного реформування медичної галузі, вона дає можливість забезпечити високоякісною медичною допомогою населення, особливо в віддалених регіонах.

Телемедицина вже зараз має ряд вагомих переваг: тривалий дистанційний моніторинг життєвих показників пацієнта, оптимізація якості профілактичних заходів та диспансеризації населення, економія часу хворого та лікаря, покращення якості консульта-

тивних та лікувальних послуг за рахунок залучення декількох високоякісних спеціалістів (з різних спеціалізованих клінік), швидкий та спрощений пошук персоналізованої інформації про здоров'я пацієнта, швидка доставка медичної документації та результатів обстеження, консультацій і тд.

Проблема профілактики і лікування захворювань опорно-рухового апарату досить гостро стоїть на сьогодні, відмічається стійка тенденція до їх зростання. А ефективність надання спеціалізованої медичної допомоги населенню в віддалених регіонах бажає бути кращою через неможливість регулярно дійснювати консультативну допомогу та цілодобово контролювати фізіологічні і кінематичні показники

пацієнтів [1-8]. Ця новітня медична технологія дозволяє здійснити опитування пацієнта в реальному часі, надати консультативну допомогу, призначити та інтерпритувати лабораторні і інструментальні методи обстеження[6,8].

Важливою умовою ефективного функціонування засобів надання дистанційної медичної допомоги є надійність та стабільність роботи каналів бездротового зв'язку, що забезпечують передачу отриманих даних від датчиків на тілі пацієнта до центрального сервера їх обробки, аналізу та архівування.

Для дистанційного моніторингу та експрес діагностики серцевої діяльності також застосовують апарати «КАРДИОТЕСТ-01» та «ТелеКорд-01» [4,8]. «КАРДИОТЕСТ-01» переважно застосовують для домашнього контролю стану серцевої діяльності, в амбулаторіях та санаторно-оздоровчих центрах. Апарат здатен визначати адаптаційний резерв серцево-судинної системи пацієнта, порушення ритму та провідності. Прилад реєструє ЕКГ в одному відведенні, вираховує ЧСС, варіабельність серцевого ритму та його порушення, він здатен запам'ятовувати частину ЕКГ. Реєстрація ЕКГ здійснюється як за допомогою електродів, що розміщені на самому апараті так і за допомогою стандартних електродів, які можливо за необхідності під'єднати. Отримані показники «КАРДИОТЕСТ-01» передає на комп'ютер лікуючого лікаря за допомогою інтернет мережі[2,4,8].

«ТелеКорд-01», як і попередній апарат, являє собою мобільний пристрій для контролю серцевої діяльності, він призначений для реєстрації ЕКГ в 12 відведеннях з наступною передачею отриманих результатів мережами GSM-GPRS (тип модуля SIM300DZ з діапазоном частот 900/1800/1900 МГц) на комп'ютер спеціаліста для аналізу. Спектр застосування апарату ідентичний до пристрою «КАРДИОТЕСТ-01».

Ці дві діагностично-профілактичні телесистеми також мають і слабкі сторони, адже їх робота залежить від рівня заряду екумуляторів, потрібен високоефективний стабілізатор напруги або low-drop стабілізатор DA1, контролювати роботу серцево-судинної системи можна обмежений проміжок часу (тільки коли під'єднані електроди до пацієнта), робота апаратів змушує пацієнтів перебувати певний час у спокої та значно обмежує їх соціальну і фізичну активність (неможливо впродовж тривалого часу відстежувати показники серцевої діяльності пацієнта під час його звичного робочого чи вихідного дня), розсташування або підключення електродів вимагає присутності медичного працівника.

Тому, такий перспективний напрям медичної допомоги, як телемедицина повинен йти пліч-о-пліч з класичною медициною. Тільки таким чином, вони будуть взаємопідсилювати один одного і якість допомоги населення буде стрімко зростати.

Література:

1. Можейко В. Ч. Телемедицина: от прошлого к настоящему, перспективы раз-

- вития при оказании первичной медицинской помощи // Военная медицина.- 2018.- №1. С. 108-114.
2. Жарко В. И., Малахова И. В., Новик И. И., Сачек М. М. Здравоохранение Республики Беларусь: прошлое, настоящее и будущее // Минск, «Минсктип-проект», 2012 – С. 290.
  3. Телемедицина. Возможности и развитие в государствах-членах. Доклад о результатах второго глобального обследования в области электронного здравоохранения. // Серия «Глобальная обсерватория по электронному здравоохранению» Том 2.
  4. Атлас истории телемедицины / Ю.В. Думанский, А.В. Владимировский, В.М. Лобас, Ф.Ливенс. – Донецк: Изд-во «Ноулидж», 2013. – 72 с.
  5. Наказ МОЗ України №681 від 19.10.2015 р. Про затвердження нормативних документів щодо застосування телемедицини у сфері охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1400-15.
  6. Alliance for Connected Care. 2015: Another Unstoppable Year for Telehealth. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.connectwithcare.org/2015-another-unstoppable-year-telehealth/>.
  7. Дубчак Л.О. Телемедицина: сучасний стан та перспективи розвитку // Системи обробки інформації. – 2017. – №1(147). – С. 144-146.
  8. Марценюк В.П., Ковальчук О.Л., Лепяко А.А. Телемедицинні технології в США: організаційне, програмне та апаратне забезпечення // Медична інформатика та інженерія – 2009. – №2. – С. 22-31.

NONINVASIVE DIAGNOSIS OF LIVER FIBROSIS IN PATIENTS WITH CHRONIC HEPATITIS C

Kozko V.M.

scientific adviser, doctor of medical sciences, professor

Bondar O.E.

associate professor, Kharkiv National Medical University

Solomennyk G.O.

associate professor, Kharkiv National Medical University

Vinokurova O.M.

assistant, Kharkiv National Medical University

Andrusovich I. V.

doctor, Kharkov city hospital № 8

Summary. *The choice is relevant for use in a wide clinical practice of an accessible non-invasive method for diagnosing liver fibrosis, which makes it possible to distinguish between the initial and late stages of fibrosis in patients with CHC.*

An assessment of the level the content of alpha2-macroglobulin, haptoglobin, apolipoprotein A1, total bilirubin, and the activity of gamma-glutamyltranspeptidase (GGT) and alanine aminotransferase (ALT) in the serum of patients with CHC, depending on the stage of liver fibrosis (F).

It was established that the content of alpha-2-macroglobulin in serum can be used to assess the stage of liver fibrosis in patients with CHC. The range of values of this index from 0 to 3 g / l indicates the initial stage of fibrosis (F0-F1), from 3 to 5 g / l – about moderate, severe or severe fibrosis (F2-F4).

Key words: CHC, fibrosis of the liver, serum fibrosis markers, alpha-2-macroglobulin.

According to recent data, the virus of hepatitis C (HCV) infected more than 200 million people in the world, that is, about 3% of the world's population [1, 2]. Chronic hepatitis C (CHC) is a common disease with a high risk of transition to cirrhosis and hepatocellular carcinoma.

Now it is recognized that fibrosis is the main pathway of progression and a negative prognostic factor in the course of chronic diffuse liver diseases, including HCV. The severity of fibrosis is determining the prognosis and survival time of

patients. Therefore, an adequate assessment of the state of the hepatobiliary system, including the stage of fibrosis, allows not only to predict the course of HCV, but also to prescribe ethiotropical and pathogenetical therapy timely, and to evaluate its effectiveness. Adequate assessment of the stage of fibrosis determines the prognosis and survival time of patients, the choice of the scheme and the duration of antiviral therapy [3].

A reliable method for assessing morphological changes in the liver is a punc-

ture biopsy with subsequent histological examination of the tissues. This method is considered the "gold standard" of diagnosis. However, despite numerous advantages, it has a number of significant disadvantages: invasiveness of the procedure, physical and psychological discomfort, the risk of complications, including lethal ones, the existence of limitations and contraindications to this manipulation, the inability to always obtain adequate tissue volume, the subjective nature of the evaluation of histological data, high cost, difficulties of dynamic observation, etc. [4, 5].

At the same time, there are non-invasive methods for diagnosing liver fibrosis based on an evaluation of its echogenicity by ultrasound [6], determining the elasticity of the liver by the method of short-term elastography [7], determining the hyaluronic acid content in serum [8], serum level of type IV collagen [9], APRI test-system and others.

The choice is relevant for use in a wide clinical practice of an accessible non-invasive method for diagnosing liver fibrosis, which makes it possible to distinguish between the initial and late stages of fibrosis in patients with CHC.

The goal: determination of the most significant serum marker of liver fibrosis in patients with CHC for diagnosis of early and late stages of fibrosis.

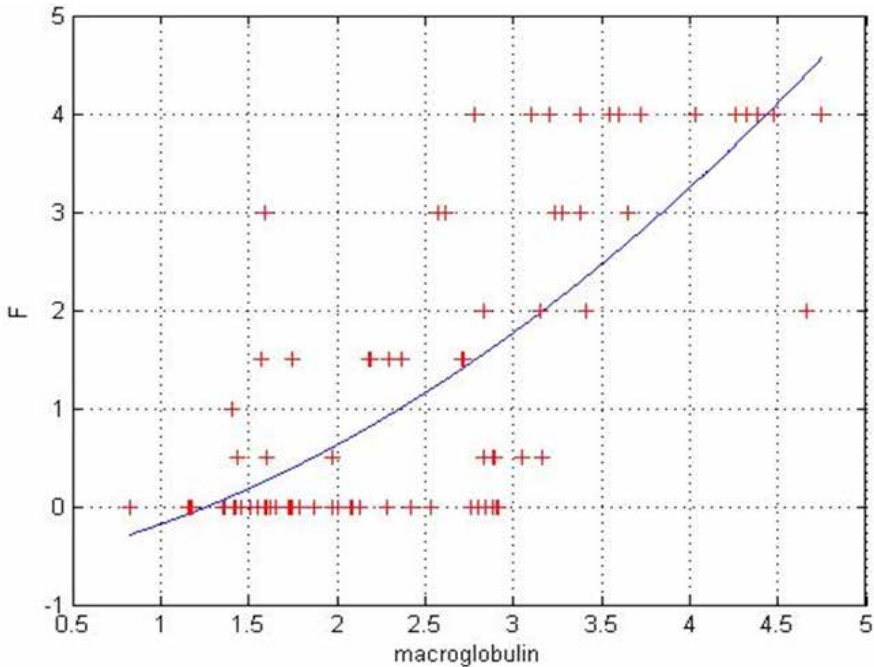
Materials and methods. We observed 79 patients with CHC. Among them there were, 44 women (55.7%), men – 35 (44.3%). The average age of the patients was 41.16 ± 2.45 years. The diagnosis was made on the basis of generally accepted

criteria. The etiology of the disease was confirmed by the detection of antibodies to HCV in the serum of blood by the method of enzyme immunoassay, RNA-HCV by polymerase chain reaction with virus genotyping.

All patients were assessed the content of alpha2-macroglobulin, haptoglobin, apolipoprotein A1, total bilirubin in the blood serum by the method of electrochemoluminescence, GGT and ALT activity in the blood serum by immunoturbidimetric method with the help of Roche reagents (Switzerland). Evaluation of the stage of liver fibrosis was performed basing on the FibroTest (Biopredictive, France) using the METAVIR system. The METAVIR scale, which is used in the FibroTest system, involves the isolation of four stages of liver fibrosis: absence of fibrosis (F0), portal fibrosis without septa formation, or minimal fibrosis (F1), portal fibrosis with single septa, or mild fibrosis (F2), multiple portocentral septa without cirrhosis, or severe fibrosis (F3), liver cirrhosis (F4).

The control group was consisted of 30 healthy donors. Statistical processing of the data was carried out using Student's "t" test, including for the small samples, correlation coefficient "r", least squares method, Receiver Operating Characteristic (ROC) analysis, and calculation of the AUC (Area Under Curve) coefficient.

Results and its discussion. In the clinical picture of the examined patients, the manifestations of asthenovegetative (60 %), dyspepsia (28 %), abdominal pain (28 %) syndrome, hepatomegaly (80 %), splenomegaly (28 %) dominated. Less

Figure 1 – Dependence of F on the content of alpha2-macroglobulin, where “+” – measured values; “_” is the approximating curve.

common were arthralgic (12 %), febrile (8 %) and icteric (4 %) syndromes. The fibrosis stage F0 was diagnosed in 37 (46.8 %), F1 in 9 (11.39 %), F2 in 13 (16.45 %), F3 in 7 (8.86 %), F4 in 13 (16.45 %) patients. Genotypes of HCV 1b occurred in 67 (84.8 %), 3a – in 11 (13.9 %), 2 – in 1 (1,3 %) of the examined patients. The correlation analysis showed the presence of a connection between the stage of hepatic fibrosis and the content of alpha2-macroglobulin in patients with CHC in the serum (direct strong, $r = 0.74$, $p < 0.001$), haptoglobin (reverse mean $r = -0.43$; $p < 0,01$), apolipoprotein A1 reverse mean, $r = -0.41$, $p < 0.01$), total bilirubin (direct weak, $r = 0.29$, $p < 0.02$), fibrosis stage and GGT activity Mean, $r = 0.53$, $p < 0.001$),

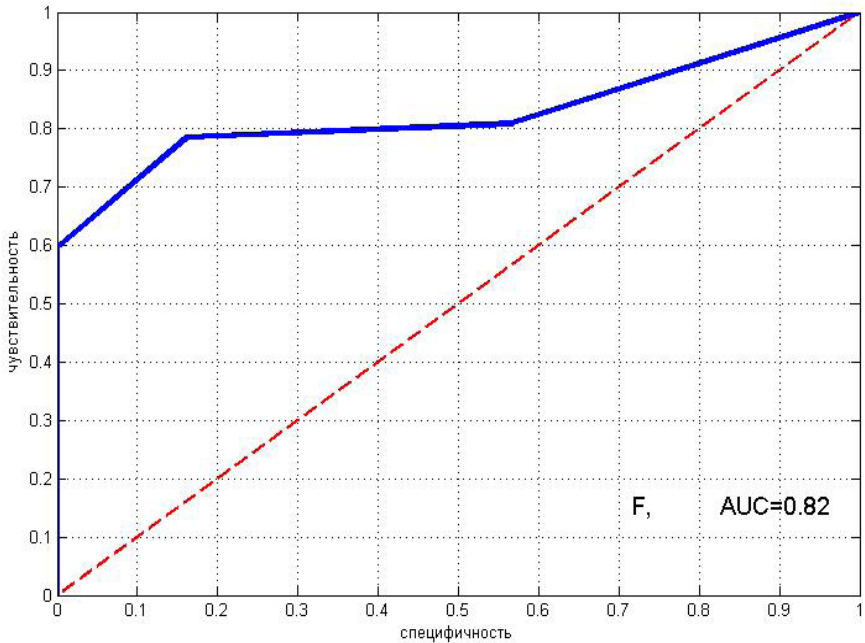
ALT (direct average, $r = 0.49$, $p < 0.001$). The relationship between the age of patients, the HCV genotype and the stage of liver fibrosis was not revealed ($p > 0.05$).

Considering the most significant connection, it is possible to represent it graphically, using approximating functions constructed on the basis of the method of least squares (Figure 1).

From Fig. 1 that if the value of alpha2-macroglobulin belongs to the range from 0 to 3 g / l, then with a probability of 100 % $F < 2$, to an interval of 3 to 5 g / l – $2 \leq F \leq 4$.

In order to verify the quality of the study, ROC analysis was used, which makes it possible to obtain an estimate of the accuracy of the proposed method (Fig. 2).

Figure 2 – ROC-curve for evaluation of stage F in the content of alpha2-macroglobulin in the serum of patients with CHC

Figure 2 shows that the quantitative value of the reliability of the difference in the informativeness of these methods indicates a high quality of the study, as the AUC coefficient of the area under the curve for F and alpha2-macroglobulin was 0.82.

Conclusions. The content of alpha2-macroglobulin in serum can be used to evaluate the stage of liver fibrosis in patients with CHC. The range of values of this index from 0 to 3 g / l indicates the initial stage of fibrosis (F0-F1), from 3 to 5 g / l – about moderate, severe or severe fibrosis (F2-F4).

References

1. European Association for the Study of the Liver. EASL Recommendations on Treatment of Hepatitis C 2018. *J Hepatol* (2018), <https://doi.org/10.1016/j.jhep.2018.03.026>.
2. Mauss S., Berg T., Rockstroh J., Sarrazin C., Wedemeyer H. *Hepatology* 2015. A Clinical Nextbook, 2015, P. 650.
3. Non-invasive tests for liver fibrosis: Encouraging or discouraging results? Andrew K. Burroughs, Evangelos Cholongitas // *Journal of Hepatology* 46 (2007) 751–755.
4. Non-invasive diagnosis of liver fibrosis and cirrhosis / Y. Lurie, M. Webb, R. Cytter-Kuint, S. Shteingart, G. Z. Lederkremer // *World J Gastroenterol*. 2015 Nov 7; 21(41): 11567–11583.
5. EASL-ALEH Clinical Practice Guidelines: Non-invasive tests for evaluation of liver disease severity and prognosis // *J Hepatol*. 2015 Jul; 63 (1):237–64.
6. Combination of blood tests for significant

- fibrosis and cirrhosis improves the assessment of liver-prognosis in chronic hepatitis C / Boursier, J., Brochard, C., Bertrais, S., Michalak, S., Gallois, Y., Fouchard-Hubert, I. et al // *Aliment Pharmacol Ther.* 2014;40:178–188.
7. Non-invasive evaluation of liver fibrosis using transient elastography / Castera, L., Forns, X., Alberti, A. // *J Hepatol.* 2008;48:835–847.
  8. Evolution of noninvasive tests of liver fibrosis is associated with prognosis in patients with chronic hepatitis / Vergniol, J., Boursier, J., Coutzac, C., Bertrais, S., Foucher, J., Angel, C. et al // *C Hepatology.* 2014;60:65–76.
  9. A stepwise algorithm using an at-a-glance first-line test for the non-invasive diagnosis of advanced liver fibrosis and cirrhosis / Jérôme Boursier, Victor de Ledinghen, Vincent Leroy et al // *Journal of Hepatology* 2017, vol. 66:1158-1165.

УДК 72.01+7.017]:159.937.51

И44

L'INTERACTION DE LA LUMIÈRE ET DE LA COULEUR: LA PSYCHOLOGIE EN ARCHITECTURE

Iluridze Maiia

Étudiante en 2e année.

Le groupe ARCH-17-5P

Marchenko Valentina

Candidat ès sciences historiques Professeur associé du département de philosophie

Établissement d'enseignement supérieur d'État:

«La Prydniprovs'ka Académie d'État de génie civil et d'architecture»

Cet article traite du problème de la lumière et de la couleur en architecture. Il révèle que la couleur joue le rôle important dans les manipulations avec la forme et l'espace. En plus, c'est un facteur clé dans la création de l'image artistique et architecturale. Il est montré que les couleurs différentes et leurs combinaisons peuvent influencer positivement ou négativement les personnes, leur santé, leur humeur, leurs performances, leur état psychologique. L'aspect psychologique de l'éclairage de l'environnement naturel et artificiel est aussi pris en compte.

Mots clés: couleur, lumière, architecture, effet de couleur, design, utilisation de la couleur.

Le problème. L'architecture en tant que forme d'art a un impact psychologique et émotionnel important sur une personne. Cet effet est réalisé à travers des impressions visuelles. L'espace, la taille, la texture, la lumière, la couleur et l'ombre sont de telles propriétés des formes du volume et de l'espace qui ont un effet spécial sur les sentiments et les émotions des gens. Ces propriétés jouent le rôle important dans la perception humaine de l'architecture et du monde dans son ensemble.

L'architecture ce n'est pas seulement un lieu où il faut satisfaire aux besoins de l'espace, mais aussi un objet de formation d'un état spirituel et émotionnel. Ainsi, la lumière en architecture est un problème créatif. Parler de la lumière c'est parler de la créativité architecturale, de la philosophie en architecture [12, p. 22-27].

Le but de l'étude. La lumière c'est l'un des principaux éléments des bâtiments modernes et l'un des outils composites importants en architecture. Le but du travail en question est d'étudier la lumière en tant qu'une source capable de créer de l'espace, de transmettre l'atmosphère et de donner une forte impression psychologique.

La présentation du matériel principal. L'architecture en tant qu'un objet de perception diffère des autres types d'art. Elle est dans des conditions spéciales car nous ne pouvons pas ignorer son environnement. Par conséquent, notre habitat doit répondre à des exigences esthétiques, avoir un niveau artistique élevé.

Il existe un lien organique entre la psychologie de la perception visuelle en architecture et l'éclairage. Il s'en suit que concevoir l'éclairage de la rue, de la place, du bâtiment et de son espace intérieur uniquement pour satisfaire aux besoins de l'activité fonctionnelle des gens contredit souvent à l'esthétique de l'éclairage.

Le processus de la perception de la valeur esthétique en architecture est multiple et varié. La perception d'un objet architectural ne se produit pas uniquement de manière visuelle ou tactile, elle est déterminée par une interaction directe avec celui-ci de toutes les formes de perception humaine du monde, tant matérielles externes que spirituelles internes.

Les sources de la lumière sont divisées en naturelles et artificielles. L'éclairage naturel dépend directement de l'heure de la journée, ainsi que de la saison et de l'état de l'atmosphère. Les sources naturelles de lumière comprennent le soleil, les étoiles, les rejets atmosphériques, ainsi que les espèces lumineuses de la faune et de la flore (lucioles, méduses, etc.). L'éclairage naturel est physiologiquement nécessaire et il est le plus favorable pour l'homme. [5] Sur le plan fonctionnel, la lumière naturelle remplit abondamment les gens de vigueur, de gaieté, assure l'humeur positive, le calme et la sérénité. Ce qui est idéal, par exemple, dans le salon et la cuisine.

Les sources artificielles incluent toutes les sources de lumière créées par l'homme: lampes, bougies, télévision, etc. L'éclairage artificiel est divisé en plusieurs variétés. Il existe quatre types d'éclairage artificiel: général, local, combiné, d'urgence. [5]

L'éclairage général fait distribuer la lumière d'une façon uniforme partout dans la pièce. En plus, il faut garder la même distance entre les lampes qui doivent être régulièrement disposées. Pour mettre en évidence certains objets ou zones il est nécessaire d'utiliser l'éclairage local. Dans ce cas-là, les sources de la lumière doivent être installées dans un endroit donné: au-dessus de la cuisinière, sur un bureau ou une partie du mur. Pour résoudre le problème de l'éclairage d'une maison moderne il faut combiner la lumière locale et la lumière générale. C'est pourquoi, l'éclairage combiné qui inclut les deux types précédents, est la solution la plus fréquemment utilisée.

En outre, les sources lumineuses sont divisées en thermique et luminescentes. Les sources de chaleur comprennent celles qui s'échauffent lorsque la lumière est émise: étoiles, bougies, etc. Les sources lumineuses sont appelées sources de lumière froide. Celles-ci comprennent les lampes fluorescentes, ainsi que les lucioles, les pourris, etc. [5]

Les sources d'éclairage artificiel peuvent être des couleurs différentes. Celles-ci sont utilisées pour décorer les bâtiments. En outre, l'éclairage multicolore est installé très souvent sur les scènes des théâtres pour donner une atmosphère particulière au spectacle.

L'interaction de la couleur et des émotions se réalise à plusieurs niveaux: d'abord, les couleurs et leurs combinaisons sont les symboles des émotions et de leur incarnation externe; deuxièmement, les états émotionnels d'une personne influencent l'attitude situationnelle à l'égard de la couleur (modification de la sensibilité de la couleur, des préférences de la couleur, etc.); troisièmement, les caractéristiques émotionnelles

stables (propriétés) du sujet se reflètent également dans diverses variantes de préférences de la couleur. Max Keller écrit: «L'espace sur lequel travaille le réalisateur et le concepteur de la production découle du travail lumineux de l'artiste, car c'est une lumière qui crée une nouvelle réalité sur la scène» [6, p. 2].

Pourtant, la lumière ne crée pas seulement une nouvelle réalité. Il est sujet à jouer avec nos émotions et nos impressions. La lumière crée psychologiquement un espace quelle que soit sa dimension et le moindre mouvement de la lumière naturelle ou artificielle peut modifier le volume, la couleur et l'état émotionnel. Ainsi, par exemple, Kekhler a mené une expérience sur une modification de l'impression spatiale provoquée par la modification de la nature de l'éclairage. V. Köhler a choisi le décor et l'a éclairé de différents côtés pour observer les sentiments que l'on pouvait ressentir en le regardant. Ainsi, il a révélé quelques changements de l'état émotionnel [7, p.135-137]:

a) repos, sécurité

b) agitation, excitation

c) ouverture à la distance

d) interpénétration des espaces
externes et internes

La couleur porte des informations sur le monde qui nous entoure et influence également l'humeur d'une personne, ses actions et ses décisions. Par exemple, le rouge est une couleur plutôt agressive et même fastidieuse, mais il a un effet positif sur une personne: il peut créer un sentiment de bien-être d'une personne et, en conséquence,

influencer sa physiologie. Explorant l'interaction de la couleur et de l'émotion, Max Keller a proposé le tableau suivant des associations des couleurs [6, p.40-43]:

Perception des couleurs	Signification	Psychologie
Blanc	Ouverture, infini, spiritualité	Paisible, impeccable, simple, pureté, propre
Rouge	Force, détermination, vitalité	Force, sang, activité, paternité, intelligence, agressivité
Jaune	Frivolité, augmentation excessive	Été, richesse, intuition, sociabilité, inspiration, éveil
Orange	Joie, relaxation, passion, révolutionnisme	Fête, chaleur splendeur, abondance
Vert	Espoir, respect, environnement	Naturalité, vitalité, excitation, tranquillité, féminité
Bleu	Persistance, Réfléchie, Décence, Intellect, Dévotion	Distance, silence, infini, philosophie, froid, eau
Pourpre	Tension, réticence, regret, sorcellerie, excitation	Emancipation, vanité, surnaturel, inattention, originalité
Brun	Proximité de la terre, imperturbabilité, saleté, résistance	Confortable, secret
Gris	Ombre, faiblesse, calme	Vieillesse, correspondance
Noir	Silence, chagrin, peur, obscurité	Achèvement, dévastation, mort, sorcellerie, élégance, modestie

Le choix de la couleur a également un effet positif ou négatif sur l'état psychique d'une personne. Ainsi, le bleu comme le vert ont pour effet de détendre, d'apaiser ce qui les fait préférer des personnes qui ont besoin du repos et du rétablissement. Mais l'influence prolongée de ces couleurs mène à l'inhibition et même à la tristesse, ce qui peut causer même la dépression.

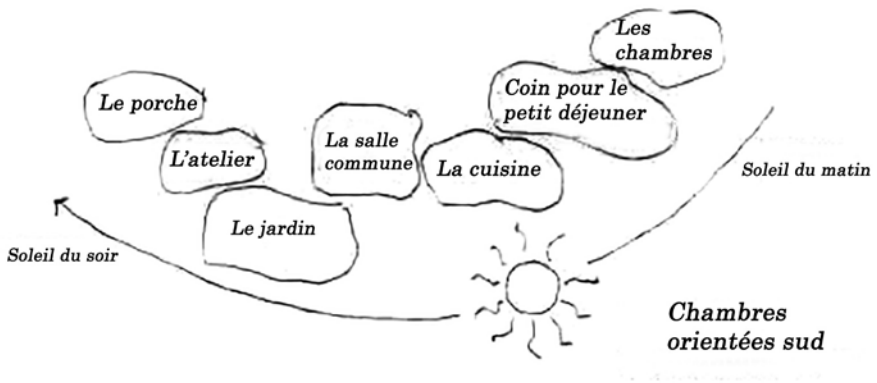
Le rouge et le jaune stimulent l'action, font travailler les récepteurs du cerveau. Ces couleurs sont nécessaires pour les personnes calmes, reposées, rajeunies qui ressentent le besoin d'activités vigoureuses, de manifestations d'énergie. L'utilisation prolongée du rouge et du jaune peut entraîner une surexcitation et une inhibition protectrice du système nerveux [12, p. 339-340].

La couleur affecte visuellement le sens de l'échelle, de la dimension et des proportions. Par exemple, l'objet de la couleur unie est plus grand que multicolore. Elle influence également la taille des parties convexes et concaves, l'évaluation associative de la forme de l'objet. Les objets multicolores et sombres cachent leur texture, ceux qui sont plus clairs la renforcent. Les couleurs vives rapprochent l'objet, tandis que le bleu et le gris non saturés l'aliènent. Les raisons qui influencent la perception des couleurs dépendent de l'environnement, c'est-à-dire de la lumière et de la texture de la surface. En espace ouvert, la couleur d'un objet dépend davantage de la lumière naturelle, de sa direction et de son intensité, des conditions météorologiques et climatiques. La lumière solaire qui tombe directement sur la surface donne une ombre profonde, soulignant la

texture et la forme de l'objet. Dans la plupart des cas, la lumière est dispersée, ce qui donne une ombre faible. C'est pourquoi la forme est lissée visuellement et se confond avec l'arrière-plan. Les gens perçoivent le mieux la couleur quand les rayons du soleil tombent au milieu. Quand il y a trop de lumière, les stores sont aveugles et la capacité de distinguer les couleurs se détériore, elles semblent ternes et pâlies et s'il y a trop peu de lumière, les couleurs sont difficiles à distinguer. Après le coucher du soleil, les objets des couleurs jaunes et rouges deviennent le plus vite imperceptibles, tandis que les tons bleu et vert restent visibles le plus longtemps [12, p. 339-340].

En termes d'éclairage naturel et d'architecture, on peut souvent voir comment l'intérieur semble changer au cours de la journée et de l'année. Certaines parties du bâtiment sont inondées de lumière du jour, tandis que d'autres sont remplies d'ombres. Nous pouvons voir comment la lumière manipule la façade géométrique du bâtiment, provoquant la pénétration de divers motifs à travers l'intérieur.

La lumière est capable de résoudre simultanément des tâches utilitaires et esthétiques. Dans l'un de ses «modèles», K. Alexander déclare qu'avec le bon choix de locaux qui devraient aller au sud, la maison semble lumineuse, ensoleillée et gaie; si le choix est mal fait, la maison paraît sombre et lugubre. K. Alexander estime que la lumière naturelle est le facteur le plus important pour se sentir confortablement dans la pièce. L'architecte propose un schéma simple de ses pensées [1, patterns № 128, № 135, № 252]:

Donc, vous pouvez voir que les valeurs psychologiques sont:

- l'ombre de lumière nécessaire;
- sources d'éclairage;
- répartition de la lumière dans la pièce.

Les psychologues estiment que la lumière est un défi, tandis que la couleur appelle à l'action. Ces aspects font une personne éprouver des humeurs différentes, des états spirituels et émotionnels variés.

Conclusion. Ainsi, la lumière et la couleur sont des facteurs les plus importants

pour améliorer l'état psycho-émotionnel et garantir des conditions de vie favorables aux gens et la réalisation de leurs qualités professionnelles. Les propriétés des formes du volume et de l'espace sont importantes pour la formation de la perception esthétique de la structure et peuvent être un concept ou un des éléments principaux du projet.

La lumière c'est l'un des principaux moyens de conception architecturale. La lumière qui est bien conçue implique la personne dans l'espace de la maison. Elle la dirige non seulement physiquement, mais aussi émotionnellement. Pour un architecte et un designer, créer un bon éclairage est l'une des tâches principales. Pour faire un éclairage réussi de chaque pièce ou bâtiment, il faut garder à l'esprit plusieurs facteurs à la fois physiques, artistiques et aussi psychophysiques.

Littérature:

1. Александер К. Язык шаблонов. Города. Здания. Строительство / К. Александер. – Нью Йорк: Oxford University Press, 1977. – 1096 с.
2. Вержбицкий Ж.М. Архитектурная культура: искусство архитектуры как средство гуманизации «второй природы» / Вержбицкий Ж.М. – Санкт-Петербург: АРДИС, 2010. – 136 с.
3. Гусев, М.Н. Световая архитектура / М. Н. Гусев, В. Г. Макаревич. – Москва: Стройиздат, 1973. – 248 с.
4. Иконникова А. В. Мастера архитектуры об архитектуре / А. В. Иконникова, И.Л. Маца, Г.М. Орлова. – Москва: Искусство, 1972. – 591с.
5. Какие существуют виды освещения [Электронный ресурс]: электрон. текстовые дан. – Режим доступа: <https://electricvdome.ru/osvechenie/vidi-osvechenia.html>
6. Келлер М. Этот фантастический свет / М. Келлер. – М. 2008. – 240с.
7. Кехлер В. Свет в архитектуре: пер. с нем. В.Г. Калиш / В. Кехлер, В. Лукхардт. – М.: Госстройиздат, 1961. – 182 с.
8. Килпатрик Д. Свет и освещение: – пер. с англ. С.Ф. Костромина. – М.: Мир, 1988. – 228с.
9. Кирилова Л. И. Композиция в современной архитектуре / Л. И. Кирилова, И.А. Покровский, И.Е. Рожин. – М.: Стройиздат, 1973. –288 с.
10. Лам Вильям М. С. Солнечный свет как дизайнер архитектуры / Вильям М. С. Лам. – Van Nostrand Reinhold: 1St Edition, 1986. – 464с.
11. Насыбуллина Р.А. Архитектура естественного света / Р.А. Насыбуллина // «Вестник гражданских инженеров». – 2014. – №1 (42). – С. 22–27.
12. Ступина С. Ю. Цвет материала, психология его восприятия, возможности использования в архитектуре / С.Ю. Ступина // «Молодой ученый». – 2018. – № 48. – С. 339-340.

СВОБОДА З ПОГЛЯДУ РЕЛІГІЇ

Прудка Т. В.,

аспірант кафедри філософії

Донбаського державного педагогічного університету,

м. Слов'янськ Донецької обл., Україна

У Біблії написано: «...і пізнаєте істину, і істина зробить вас вільними» [1, с. 167], (Ін. 8, 32). Відразу виникають питання: як це можливо насправді і яким чином узгодити свою свободу з владою Бога?

Християнські мислителі, які цікавилися цією проблемою, не могли зв'язати протиріч між тезою і антитезою, а саме затвердженням Божої всемогутності й влади над світом і разом з тим людської свободи.

У християнському богослов'ї питання про можливість свободи виникло дуже давно. Спочатку акцент робився на всемогутності Бога. Але це необхідно було для протиставлення християнського монотеїзму язичницькому пантеїзму. Однак уже в III столітті Оріген, а потім в V столітті його послідовник Пелагій виступали захисниками свободи, оскільки розуміли, що без свободи неможливою буде справжня віра в Бога. І в подальшому святі отці Церкви підкреслювали, що без свободи немає ні релігії, ні моралі.

Феофан Затворник вважав, що наскільки нами виконуються заповіді, настільки й означають свободу і любов до Бога. Він писав: «...хто йде шляхом віри, той незабаром робиться вільним і самовладним і, як син Божий, всім користується вільно і самовладно» [3, с. 72].

Тут мається на увазі те, що коли ми живемо в злагоді з Творцем, тоді й життя наше буде наповнене цілющою свободою.

Людину, яка живе у злагоді з Богом і з собою, відразу вирізняєш із загальної маси людей. Вона завжди відрізняється спокоем, оскільки впевнена, що Бог не залишить її ні за яких умов. Вона знає також і те, що все в житті нам посилається з будь-якою метою, для чогось завжди воно неодмінно потрібно. Це або дар Божий, або урок нам. Всі свої дії вірянин подумки погоджує з Богом, він бачить Творця скрізь і в усьому. Святитель Микола Сербський так говорить про це: «Коли природа чує ім'я своє на устах моїх, здається їй, що моя мова про неї, я ж про Тебе співаю.

Коли голуба годую, Тебе пригощаю. Коли ягнятко пещу, Тебе пещу. Коли до сонця посміхаюся, посмішка моя крізь сонце пробивається, поки не зустріється з Твоєю усмішкою. Коли лілію білосніжну цілую, крізь сім світів посилаю поцілунок до підніжжя ніг Твоїх» [2, с. 73]. Складно сказати про любов до Бога краще, ніж сказав він. Скільки в цих словах мудрості, ніжності й подяки Богові за те, що Він нас створив!

Бог захотів, щоб людина абсолют-но вільно визнала Його владу, не в порядку необхідності, а в порядку добровільного усвідомлення Божественного абсолюту. Саме тому Бог наділив людину свободою. М. О. Лоський назвав це над'якісною творчою силою, тобто здатністю не тільки самостійно приймати рішення, а й бути також творцем. В силу творчого характеру світобудови і людської свободи майбутнє аж ніяк не можна вивести з цього, оскільки будь-який прояв свободи є творчістю, створенням новизни в бутті. Будь-яка творчість відбувається в часі, але результат її може бути і поза часом.

Бог є Одвічним, тому Він здатний споглядати наш тимчасовий ряд як єдиний відрізок Вічності, причому поділ на минуле, сьогодення і майбутнє втрачає сенс. Тому Боже всезнання характеризується не передбаченням, а провидінням. Цей аргумент на користь примирення свободи і необхідності був сформульований блаженним Августиним в його «Сповіді». Святий Августин проник в саму метафізичну глибину проблеми, він пов'язував феномен свободи з загадкою часу. Оскільки Бог існує поза часом, для Його бачення не має значення поділ на тимчасові відрізки. Божественне бачення є баченням у вічному сьогоденні.

Філософ М. О. Лоський має рацію в тому, що дані висновки блаженного Августина в цілому вирішують це проблемне питання співвіднесення

свободи і необхідності, оскільки лише розсуд абсолютної Вічності, в якій перебуває Бог, дозволяє усунути всі суперечності в усвідомленні характеру Божого всезнання.

Ми приходимо до висновку, що всемогутність Бога і свобода можуть бути примиреними тільки за умови, що Бог погодився вільно обмежити Свою всемогутність заради можливості вільного вибору людиною. При створенні Він вклав в нас частинку Своєї свободи. У Біблії сказано: «Дух Господній, там свобода» [1, с. 320], 2 Кор. 3, 17).

Антиномія всемогутності Бога і свободи все ж залишається нерозв'язаною раціонально. Всі спроби вирішити цю антиномію шляхом заперечення тези або анти-тези призводять до можливості приречення або до наявності неприкаяної свободи, коли людина засуджена до свободи (як вважав Сартр).

Головне для людини – це внутрішня свобода. А хто вільний внутрішньо, для того зовнішня свобода вже не має вирішального значення. Така людина буде вільною скрізь і в усьому.

Вона відчуває цю справжню свободу всім своїм еством, їй не потрібні ніякі онтологічні докази, оскільки вона володіє метафізичним знанням про неї, і немає ніякої потреби доводити наявність свободи емпірично.

Справжня свобода в тому, щоб усіма силами намагатися не грішити, щоб всім серцем і всією душею любити Бога і ближнього. Старець Си-

луан говорив: «Справжня свобода – це постійне перебування в Бозі» [4, с. 88]. Найчастіше люди шукають свободи поза Богом, поза справжнім життям. Однак там її немає і бути не може, оскільки свобода тільки там, де немає часу і смерті, де справжнє вічне буття, а це можливо тільки в Бозі. Саме Бог дає людині дар Святого Духа, і тоді ми стаємо вільними.

Література

1. Новий Завіт. Видання Волинської єпархії Української Православної Церкви. Луцьк, 2005. – 466 с.
2. Святитель Николай Сербский (Велимирович). Семь ключей к вечной жизни. М.: Никея, 2013. – 192 с.
3. Святитель Феофан Затворник. Созерцание и размышление. – Краматорск: Тираж-51, 2001. – 640 с.
4. Старец Силуан Афонский. – Краматорск: Тираж-51, 2009. – 672 с.

ЕВРИСТИКА ПІЗНАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Храменок Л. О.

викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти КЗ

Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Ключові слова: віртуальна реальність, нелінійність, випадковість, спонтанність, евристика.

Розглядати значення терміна «евристика» в філософії можна з декількох позицій. Це дослідження творчого мислення як загальної методології, як логічного процесу та як деякий прийом, принцип що дозволяє щось відкривати, творити, розробляти.

У даному дослідженні ми спробуємо розкрити глибину віртуальної реальності за допомогою логічно побудованого процесу організації творчого мислення.

Віртуальна реальність з'являється там, де порушується рівновага в можливих світах, відчуття стабільності зникає і з'являється певний хаос, тобто на зміну лінійності приходять нелінійність. Адже входження у віртуальну реальність неможливе без впливу на органи відчуттів, які «також мають нелінійні характеристики чутливості, межі сприйняття, інакше ми були б всевидючими, і такими, що все чують казковими істотами (доступні усі частоти і інтенсивності вібрацій і випромінювань), з таким надмірним обсягом інформації ніякий мозок не вповнявся б» [2, с. 55].

Виникає питання чи достатньо вивчена віртуальна реальність в структурі відносин людини і світу? Філософська актуальність полягає у прояснен-

ні категорії віртуальної реальності на новому етапі розвитку науки. Дослідження допомагає зрозуміти характер трансформації понять віртуальності та реальності. Таким чином, актуальність роботи можна охарактеризувати, виділивши два важливі її аспекти. По-перше гносеологічний, оскільки дослідження дозволяє глибше зрозуміти характер сучасного пізнавального процесу, його зміни при дослідженні трансформації віртуальності та реальності. Другим аспектом є аксіологічний, оскільки в роботі досліджуються та вводяться такі поняття як віртуальність віртуального та реальність реального.

Останнім часом уважного ставлення дослідників вимагає питання реального аналізу віртуальної реальності у структурі відносин людини і світу. Дослідженням цієї проблеми займалися О. Астаф'єва, І. Девтеров, В. Саяпін, А. Севальникова, Д. Шапіро та інші.

Віртуальність – це те що не існує, адже ми просто не можемо йому знайти об'єктивне існування. Вона є певним місточком, який розділяє об'єктивність та суб'єктивність. Отже, нам необхідно окреслити суб'єкт-субстанції віртуальної реальності, щоб

не заблукати в її різноманітності. Як вважає С. С. Хоружий «віртуальна реальність, віртуальні явища характеризуються завжди деяким частковим або недовтіленим існуванням, характеризуються недоліком, відсутністю тих чи інших сутнісних рис явищ звичайної емпіричної реальності» [9, с. 54].

Доцільно, на наш погляд, термін «віртуальна реальність» застосовувати як такий, що описує взаємовідношення людини зі світом. Даний термін як і багато інших реальностей науки потребує змістовного аналізу, котрий би дав свої пояснення та прогнози.

Характеризуючи віртуальну реальність можна виділити її панорамність, тобто розгляд подій як окремої людини так і багатьох інших інтерпретацій. Панорамність містить в собі як вигадані особисті історії з життя, так і дійсні. Також не менш важливою її характеристикою є певна феноменальність. Віртуальна реальність – феномен стійкості деякого утворення структури, вона може абсолютно не залежати від причин, що її породжують, чи то бути умовно об'єднаною в концептуальний об'єкт чи простір, але в дійсності не бути ні тим, ні іншим. Вона може належати або до середовища дійсності, або до середовища аналізу. Феномен віртуальної реальності має досить важливе практичне значення. Як вважає Д. В. Дюжев «з одного боку, відповідні системи виявляються чудовими засобами для підготовки та тренування людей, проектування складних конструкцій. З іншого боку, віртуальна реальність може розглядатися як свого

роду наркотик, оскільки об'єктом її діяння є мозок людини, а також як засіб влади над людьми, коли людина відривається від дійсності і живе в ілюзорному світі. У віртуальному просторі людина здатна тестувати свою волю і інші психологічні якості. Видима людиною псевдореальність підчиняється та змінюється згідно її волі» [5, с. 227].

Використаємо теорію складних систем для пізнання віртуальної реальності в нелінійній методології. І. А. Верещагін констатує, що «шлях до складного – це шлях до середовищ з великими нелінійностями і новими властивостями, з більш складним спектром форм і структур. Це дає підстави розглядати світ як ієрархію середовищ з різною нелінійністю... Надскладне, нескінченномірне, хаотизоване на рівні елементів середовище (система) може описуватися, як і будь-яке відкрите нелінійне середовище (система), невеликим числом фундаментальних ідей і образів, а потім і математичних рівнянь, що визначають загальні тенденції розгортання процесів у ньому» [3, с. 266]. Розглядаючи під таким кутом зору віртуальну реальність, виділимо випадковість як один із її компонентів який зустрічається зі складністю та нелінійністю.

Ще Гольбах писав про слово «випадковість», як про дії які, неможна передбачити «Необхідність є постійний і непорушний зв'язок причин з їх наслідками. Вогонь необхідно запалює горючі речовини, що потрапляють в сферу його дії. Людина необхідно бажає того, що корисно або здається ко-

рисним її благополуччю. Природа в усіх своїх явищах з необхідністю діє згідно властивої їй суті... У нас, як і в природі, ніщо не відбувається *випадково*, бо випадок, як ми це довели, є позбавленим сенсу словом. Все, що відбувається в нас або здійснюється нами, так само як і все, що відбувається в природі або що ми їй приписуємо, залежить від необхідних причин, які діють за необхідними законами й роблять необхідні наслідки, що породжують інші наслідки» [4, с. 352].

Однак необхідно відрізнити спонтанність від випадковості. Для віртуальної реальності випадковість є одним із значень спектрів гри, а от спонтанність вказує на присутність мережного середовища. Як пише Ю. В. Сачков «нині випадковість, що спирається на незалежність, розглядається як одна з важливих і самостійних начал світу, які символізують його рухливість, гнучкість, мінливість і породження нового» [8, с. 59]. А от спонтанність – це перш за все непередбачуваність, яка виникає при певній грі нашої уяви.

Використаємо нелінійні системи фіксування причинно-наслідкових зв'язків. Таке багатовимірне мислення дозволить виявити несподівані смисли віртуальної реальності. Випадкове нелінійне мислення можна спостерігати у взаємодії простого та складного, порядку та хаосу і т. д. Так, нелінійність багатогранна і випадковість її мислення змінює наші уявлення про світ. В. В. Налімов підкреслюючи загадковість світу використовує поняття «за межної

реальності» для опису спонтанності, яку він називає метавипадковістю. «Спонтанність (чи метавипадковість)» знаходить своє вираження в силізімі Бейеса. Це формальний, тобто математичний, опис процесу самоорганізації, що не підкоряється причинно-наслідковій розшифровці» [6, с. 149].

З самого початку необхідно погодитися з тим, що для вивчення нелінійності як головної властивості природи, світу необхідно відповідно сучасне нелінійне мислення. Тим самим синергетична концепція пізнання, з однієї сторони, – спрямована на пізнання системних закономірностей, а з іншої, – на дослідження точок розриву еволюції системи. Відповідно одному із законів природи все змінюється від порядку до безпорядку. Людина намагаючись подолати безлад прогресує або регресує в своєму розвитку.

Коли людина робить спробу змінити певну мікроситуацію знаходиться в режимі мультимедія і має змогу зазирнути в різні проміжки часу здійснюючи коливання в можливих світах, але в дійсності ніяких змін в часі не спостерігається, то іншими словами вона для своєї мети використовує віртуальну реальність. На думку Л. М. Богатої «віртуальність уявляється як можливість розгортання потенційної можливості, багатоаспектності. Зазначена множинність дозволяє більш адекватно описувати складні процеси, що відбуваються в реальній дійсності» [1, с. 52].

Отже, аналіз поняття віртуальної реальності тільки починається. Вона

розглядається як в сучасних природничо-наукових, філософських так і в міждисциплінарних дослідженнях. Але, яку область науки ми б не розглядали, віртуальна реальність не можна існувати окремо від суб'єкта. Суб'єкт переробляє сигнали в знаки, в нові типи віртуального буття. Віртуальний розвиток відображається в напрямку погодженості штучних суб'єктів, що може означати початок принципово нового етапу в житті цивілізації. Але розвиток не може не залежати від людини. «В науковій картині світу, яка виникла в Новий час, визнавалась лиш одна реальність – природна, зберігались ідеї сили (схоластичного *virtus*) і відрізнялись фізичні, психічні і інші сили. Однак ця картина світу була внутрішньо суперечливою. Якщо у випадку простих подій (наприклад, притягування двох предметів) ще можна апелювати до того, що такий закон всього космосу (всесвітній закон тяжіння), то для більш складних подій (наприклад, взаємовідносини двох людей) потрібне визнання яких-небудь проміжних рівнів реальності, які пояснили б, чому в одному випадку відношення відповідають одному типу законів, а в іншому – другому» [7, с. 404].

Література

1. Богатая Л. Н. На пути к многомерному мышлению: Монография / Л. Н. Богатая. – Одесса: Печатный дом, 2010. – 372с.
2. Буданов В. Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании / Владимир Григорьевич Буданов / Изд. 2-е, испр. – М.: Изд. ЛКИ, 2008. – 232 с.
3. Верещагин И. А. Метафизика точных наук, синергетика / И. А. Верещагин / Оригинал-макет подготовлен в БФ ПГТУ, 2004, доработан, 2012. – 292с.
4. Гольбах П. А. Избранные произведения: в 2 т.–Т. 1. –М.: Соцэк-гиз, 1963. – С. 352.
5. Дюжев Д. В. Виртуальная реальность: проблема концептуального потенциала / Д. В. Дюжев // Наука. Религия. Суспільство. – 2003. – №3. – С. 226 – 231.
6. Налимов В. В. Самоорганизация как творческий процесс: философский аспект / В. В. Налимов // Синергетическая парадигма. Нелинейное мышление в науке и искусстве. – М.: Прогресс-Традиция, 2002. – С. 143-154.
7. Носов Н. А. Виртуальная реальность / Н. А. Носов // Новая философская энциклопедия: [в 4 т.]. – М.: Мысль, 2010. – Т. 1. – С. 403 – 404.
8. Сачков Ю. В. Научный метод: вопросы и развитие / Юрий Владимирович Сачков. – М.: Эдиториал УРСС, 2003. – 160с.
9. Хоружий С. С. Род или недород? Заметки к онтологии виртуальности / Сергей Хоружий // Вопросы философии. – 1997. – №6. – С. 53 – 68.

РОЛЬ ІНСТРУМЕНТІВ INSTAGRAM У ПРОСУВАННІ БІЗНЕС-ПРОФІЛЮ

Дидарь Ю. О.,

магістр спеціальності журналістика

Лященко А. В.,

канд. соц. ком., доцент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті досліджені існуючі на сьогоднішній день інструменти соціальної мережі Instagram. Кожний окремих інструмент розглянуто детально з точки зору доцільності його використання під час просування бізнес-профілю.

Дослідження інструментів соціальної мережі дозволяють класифікувати їх на безкоштовні та платні, вдале використання та поєднання яких надає можливість досягати поставлених цілей та задач, знаходити свою аудиторію та ефективно просувати продукт чи послугу.

У статті було розглянуто застосування інструментів Instagram у просуванні наступних бізнес-акаунтів: американської корпорації General Electric – найбільшого у світі виробника багатьох видів техніки, включаючи локомотиви, енергетичні установки, газові турбіни тощо та дитячого салона краси Bybliss, що знаходиться в Одесі.

Вивчення інструментів Instagram дозволяє зрозуміти їх особливості, специфіку та доцільність використання під час ведення бізнес-профілю.

Ключові слова: Instagram; інструменти Instagram; бізнес-профіль; просування бізнес-профілю; просування в Instagram.

Keywords: Instagram; Instagram tools; business profile; promotion of a business profile; promotion in Instagram.

Вступ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день ми спостерігаємо колосальний технологічний стрибок. І варто зазначити, що такий ритм життя, така його швидкість мають і свій мінус у вигляді короткостроковості результатів. Розглядаючи будь-який успішний проект, можна виділити п'ять стадій, через які він проходить: зародження, розвиток, бурхливий ріст, стагнація і згасання. Але якщо раніше на кожному з цих етапів проект міг за-

тримуватися десятиліттями, то в наш час ситуація значно змінилася, і все відбувається набагато швидше. Соціальна мережа Instagram з'явилася лише в 2010 році, і наразі ми спостерігаємо стадію її бурхливого росту. Щорічно Instagram подвоює кількість користувачів і сьогодні вважається одним з найефективніших майданчиків для залучення аудиторії, взаємодії з нею та просування товарів і послуг. Але для успішного та ефективного просування недостатньо мати лише

сторінку у Instagram – важливо знати всі його інструменти, розуміти їхні особливості та вміти правильно застосувати їх у своїх цілях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості просування у соціальній мережі Instagram неодноразово привертала увагу дослідників. Наприклад, автор книги «Бизнес в Instagram. От регистрации до первых денег» А. А. Сенаторов розповідає про найкращі способи заробітку в цій соціальній мережі, надає теорію, практичні рекомендації та підкріплює все прикладами. Співробітники digital-агентства «Ingate» у 2014 році випустили книгу «Instagram: ефективне просування від А до Я». Автори детально розповідають про користь Instagram для брендів та описують всі можливі способи просування. Андрій Мізев у своїй книзі «Исповедь Instagram`щика. Все секреты продвижения и заработка в Instagram за 2 года работы» ділиться з читачами своїми секретами, практичними прийомами та рекомендаціями щодо просування акаунту у соціальній мережі. Особливості Instagram та можливості для бізнесу у ньому також розглядають Євгеній Ходченков у книзі «Продающий Инстаграм», Олена Вяткіна «Продвижение в Инстаграм: какие 4 стратегии использовать малому бизнесу, чтобы увеличить продажи» та ін.

Мета статті – дослідити існуючі сьогодні інструменти соціальної мережі Instagram та їхні особливості у просуванні бізнес-профілю.

Об'єкт дослідження – інструменти соціальної мережі Instagram.

Методи дослідження. Під час роботи було використано форму емпіричного дослідження у вигляді спостереження, що дозволило отримати певні уявлення щодо ролі застосування інструментів Instagram у просуванні бізнес-профілю. Прикладом використання інструментів Instagram з метою просування виступили бізнес-профіль американської корпорації General Electric та акаунт дитячого салона краси Bybliss, що знаходиться в Одесі.

Результати й обговорення

На сьогоднішній день в соціальній мережі під назвою Instagram можливо знайти акаунти всіх провідних компаній світу. Автор книги «Бизнес в Instagram. От регистрации до первых денег» А. А. Сенаторов вважає, що бурхливий ріст соціальної мережі і колосальна зулученість та активність аудиторії є одними з найголовніших причин створити і розвивати бізнес-профіль в Instagram [1].

За допомогою бізнес-профілю є можливість максимально просувати продукт чи послугу, отримувати зв'язок, слідкувати за статистикою, оцінювати якість ведення акаунту та в разі необхідності корегувати певні дії, сприяючи подальшому ефективному просуванню. Instagram має в своєму арсеналі достатню кількість інструментів, вміле використання яких дозволяє досягати поставлених цілей та задач.

Автори книги «Instagram: ефективне просування від А до Я» наголошують, що, перш за все, необхідно нада-

вати аудиторії дійсно цікавий та унікальний контент, приділяти йому особливу увагу. Саме якісний та регулярний контент є одним з найбільш ефективних та головних інструментів. Він передбачає і візуальну складову, і текст, і певний стиль, завданням яких є в першу чергу привернути увагу до сторінки, викликати бажання підписатися, а в подальшому придбати продукт чи скористатися пропонованою послугою [2].

Наступними інструментами є: масфолловінг і маслайкінг, що передбачають ініціативу з боку власника сторінки, який масово підписується на цільову аудиторію та проявляє інтерес до її контенту, сподіваючись таким чином звернути її увагу на свій бізнес-профіль; спонсорство в giveaway – певні конкурси, участь у яких дозволяє швидко підвищити кількість фоловерів, однак вони можуть виявитися не цільовою аудиторією, а це значно знецінює даний інструмент; участь у liketime – взаємні дії (відмітки like, коментарі, підписка тощо), що виконуються в певний проміжок часу та дозволяють збільшити залучення та охопити більшу аудиторію [3].

До інструментів належать також хештеги, навколо яких є багато міфів і суперечок, чи працюють вони насправді. Співробітники digital-агентства «Ingate» у своїй книзі зазначають, що це своєрідна каталогізація всередині соціальної мережі. За допомогою хештегів можна шукати зображення, позначати свої знімки, щоб інші користувачі мали змогу вас зна-

йти. Кожен хештег – це активне посилання, що веде до всіх зображень, які їм відзначені. Instagram дозволяє використати 30 тегів відразу під публікацією або в коментарях. Тут важливо обрати вдалу комбінацію тегів та змінювати їх час від часу, а також в залежності від публікації. Хештегом можна позначати певні рубрики в постах, вони здатні збільшити охоплення аудиторії, а також можуть бути використані для навігації по профілю [2].

Наступні інструменти: геотег, що передбачає вказівку конкретного місцезнаходження; нетворкінг – взаємний PR, спільні конкурси з блогерами та іншими акаунтами для обміну цільовою аудиторією. В Instagram також можна використовувати e-mail розсилку; stories – функцію, за допомогою якої можна ділитися фотографіями чи короткими відео, що доступні протягом 24 годин; live – прямі відеотрансляції, які дозволяють в режимі реального часу донести важливу інформацію до своєї аудиторії, налагодити з нею певний зв'язок та відповісти на запитання, що її цікавлять.

Окрім розглянутих безкоштовних інструментів просування існують платні та більш ефективні, до яких належать: реклама у блогерів, де перш за все важливо правильно обрати лідера думок зі схожою цільовою аудиторією, аби досягти максимального ефекту; таргетована реклама через рекламний кабінет у Facebook.

Соціальна мережа Instagram демонструє широкий спектр можливостей для різних галузей сучасного бізнесу.

Розглядаючи бізнес-акаунт американської корпорації General Electric, що є найбільшим у світі виробником багатьох видів техніки, включаючи локомотиви, енергетичні установки, газові турбіни тощо, варто відзначити той факт, що на акаунт підписано більше 400 000 осіб. General Electric дійсно доклали зусиль, щоб профіль з фотографіями турбін був цікавий та привертав увагу. Корпорація працює над якісним контентом, де присутні цікаві та гарні відео та фотографії, під якими є надихаючі цитати, використовує хештеги, що дозволяють певним чином класифікувати знімки, користуються функцією stories, налаштовують рекламу.

Бізнес-профіль дитячого салону краси Vubliss вражає своїм унікальним контентом, над яким працюють і дизайнери, і професійні фотографи. З інструментів просування увага приділяється як безкоштовним, так і платним інструментам. З безкоштовних варто виділити масфолловінг і маслайкінг, що були особливо актуальними на початку ведення сторінки, щоденні stories, що демонструють роботу майстрів салону, а також можуть містити

певні опитування тощо, постійне використання геотегів. Що стосується платних інструментів, то салон краси доволі часто запускає рекламу.

Висновки

Інструменти Instagram виконують дуже важливу роль у просуванні бізнес-профілю і надають можливість досягати поставлених цілей і задач, знаходити свою аудиторію та комунікувати з нею, вміло просувати продукт чи послугу. Найголовніше – знання основних інструментів соціальної мережі, розуміння їхньої специфіки та переваг для доцільного використання та отримання безсумнівного ефекту.

Список використаних джерел

1. Сенаторов А. А. Бизнес в Instagram: От регистрации до первых денег. Москва: Альпина Паблицер, 2015. – 156 с.
2. Instagram: эффективное продвижение от А до Я [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://blog.ingate.ru/books/instagram> (Дата звернення: 05.05.2019).
3. Работающие и не очень инструменты в Instagram [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://webpromoeexperts.net/blog/instrumenty-v-instagram> (Дата звернення: 05.05.2019).

STORYTELLING У РЕКЛАМНІЙ КОМУНІКАЦІЇ ТОРГОВИХ МАРОК АВТОМОБІЛІВ

Загребельна Д. І

Бакалавр

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Боровик А. А.

Кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Стаття присвячена теоретичним та практичним аспектам використання технології сторітеллінг у відеорекламі автомобілів.

Ключові слова: сторітеллінг; сторітеллінг у рекламі; відеореклама автомобілів; особливості технології сторітеллінг; відеореклама; сюжет рекламного звернення.

Keywords: storytelling; storytelling in advertising; video advertising of cars; features of technology storytelling; video advertising; the plot of advertising appeal.

Вступ

Постановка проблеми. В епоху перенасичення ринку аналогічними товарами, якість або технічні характеристики товарів перестають грати роль конкурентної переваги в очах покупців; тому компаніям необхідні більш ефективні способи побудови комунікацій з тими, кому призначені їх товари для того, щоб створити у споживачів на емоційно-ціннісному рівні стійкі уявлення про те, що виділяє саме цю компанію і її продукти з безлічі інших. Історії є невід'ємним елементом життя людей через особливості людської психіки і виступають як інструменти осмислення і передачі досвіду, ціннісної та культурної ідентифікації і т.д. Вибір такої товарної категорії як автомобілі був зумовлений тим, що покупка авто – це не спонтанна покупка, тому у реклами є достатньо часу, щоб розповісти потенційному покупцю захоплюючу історію, яка

стоїть за товаром чи брендом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичною основою статті, в першу чергу, стала робота Володимира Яковича Проппа «Морфологія казки». Далі варто зазначити «Теорію комунікацій» Георгія Георгійовича Почепцова, роботи Жорняк Е. С., Маккі Р. та інших.

Мета статті – проаналізувати особливості використання технології storytelling у відеорекламі товарної категорії – автомобілі.

Методи дослідження. Основою дослідження став системний підхід. Для дослідження використовувалася комплекс теоретичних і емпіричних наукових методів. Для обробки даних, отриманих в ході дослідження, використовувалася сукупність методів аналізу, узагальнення, індукції і синтезу.

Результати і обговорення

Історії легко запам'ятовуються. До-

Кількісний розподіл реклами за сюжетами

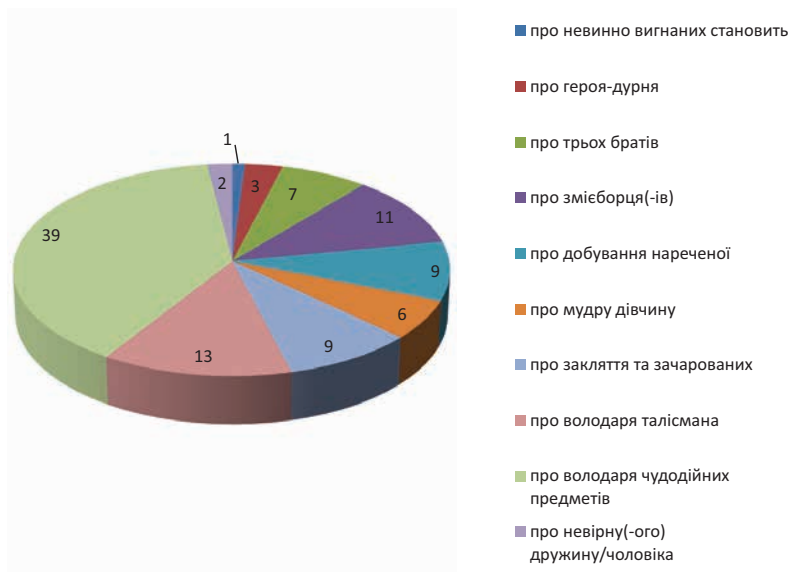

Рисунок 1

слідження психолога Джерома Брунера підтвердили, що факти запам'ятовуються в 20 разів легше, якщо вони є частиною історії. Аналогічні результати отримала психолог Пег Нойхаузер. Працюючи з співробітниками корпорацій, вона виявила, що інформація з цікавої розповіді засвоюється швидше і точніше в порівнянні з даними, взятими зі звіту[2].

Storytelling (story + telling) – це маркетинговий прийом, який використовують медіа для передачі інформації та транслявання смислів за допомогою розповідання історій.

Під історією розуміється будь-яка сюжетно пов'язана розповідь, яка є образом певного принципу або певною цінністю компанії. Історія – це носій і

передавач корпоративних знань. Історія повинна містити чотири обов'язкові елементи, без яких вона не зробить необхідного впливу на слухача [1]:

- меседж (мораль, висновок, який може зробити слухач, вислухавши історію; вимагає чіткого та зрозумілого формулювання);
- конфлікт (порушення рівноваги, проблема, яка потребує вирішення, боротьба персонажів, як один з одним, так і з такими факторами як час, обмеженість в коштах і т.д., яка спонукає до певних дій);
- герої (персонажі, з якими слухач може асоціювати себе; героїв може бути як один, так і кілька),
- сюжет (наприклад, робоча ситуація, в яку слухач може потрапити

Кількісний розподіл за архетипами головних героїв

Рисунок 2

або ситуація, що характеризує компанію з певного боку – турбота про співробітників / споживача, готовність до змін і т.д.).

Для дослідження було обрано 300 рекламних відеороликів 30 торгових марок автомобілів (Audi, Mercedes, BMW, Mazda, Renault, Skoda, Toyota, Volkswagen, Fiat, Subaru, Infinity, Opel, Volvo, Citroen, Suzuki, Ford, Honda, Hyundai, Kia, Mitsubishi, Nissan, Peugeot, Dacia, Jaguar, Ssang Yong, Seat, Land Rover, Daewoo, Tesla, Daf)

У ході дослідження було з'ясовано, що у відео-рекламі автомобілів використовуються усі 10 варіантів сюжетів, зазначених в роботі В.Я. Проппа «Морфологія казки», що свідчить про можливість вживлення товару в сюжет за усіма варіантами запропонованими Проппом (рис. 1):

– про невинно вигнаних становить (авто постає як вихід з зони комфорту) 1 % роликів;

– про героя-дурня (акцент – на простоту використання) – 3 %.

– про трьох братів (наголошення про те, що автомобіль об'єднує різних

людей за статтю, національністю, роботою) – 7 %;

– про змібборця(-ів) (підкреслення ролі автомобіля, який допомагає побороти нечисту силу) – 11 %;

– про добування нареченої/нареченого (розповідь про автомобіль як символ знайомства з дівчиною/хлопцем) – 9 %;

– про мудру дівчину (історія про хитрі технологічні новації) – 6 %;

– про закляття та зачарованих (акцентування на лояльність до певної ТМ автомобілів) – 9 %;

– про володаря талісмана (підкреслення унікальності) – 13 %;

– про володаря чудодійних предметів (акцент на чудодійні властивості автомобіля) – 39 %;

– про невірну(-ого) дружину/чоловіка (розповідь про обізнаність авто) – 2 %.

Таке відсоткове відношення зумовлене тим, що товар необхідно показати з вигідної рекламодавцю сторони, а для цього його (товар) потрібно оточити сюжетом, який цьому буде сприяти.

Що стосується героїв, які постають в рекламі, то найбільш часто використовується (рис. 2) архетип Бунтаря – 30%, Опікуна – 11 %, Коханця та Творця – по 9 %, Простодушного, Славного Малого та Мудреця – по 7 %, Правителя і Шукача – по 6 %, Воїн – 4 %, Маг і Шут – по 2 %.

Також ми побачили, що в рекламі товарної категорії автомобілі використовується стереотип «авто = чоловік», це зумовлено відсотковим відношенням статі головних героїв; у 70 % рекламних звернень головними героями

виступають чоловіки, проте 60 % другорядних – становлять жінки.

Під час дослідження було виявлено закономірність, що у рекламі преміум-сегменту герой замальовується статусною людиною, в образі правителя чи мудреця та його автомобіль виконує роль не просто чудодійного предмета, яким він володіє, а талісмана.

Після аналізу виду мовлення, ми дійшли до висновку, що розповідь у рекламах представлена 4 видами: найпоширенішим виявився – безособовий вид – це такий, в якому глядач бачить лише дії головного героя, які зображуються без аналізу – 42 %; далі – від третьої особи – коли реципієнт чує слова та погляди автора – 28 %, потім – від першої особи – це розповідь від самого героя чи предмета – 22 %, і рідше всього використовується розповідь від другої особи – коли реципієнт стає персонажем в середині історії – 8 %.

Висновки

Отже, можна сказати, що сторітелінг досить ефективно зарекомендував себе як засіб вибудовування комунікацій між ТМ автомобілів із потенційними покупцями. Потрібно зазначити, що

в більшості випадків реципієнт реклами ототожнює себе з героєм реклами та в нього з'являється бажання володіти автомобілем аби бути схожим на героя. Сьогодні, задля залучення реципієнтів реклами автомобілів для звернення використовують 10 варіантів сюжету, через що реклама стає подібною.

Список використаної літератури:

1. Fog K., Budtz C., Yakaboyle B. Storytelling: Branding in Practice. Berlin.: Springer, 2006.- 238 pp.
2. Smith P. Lead with a Story: A Guide to Crafting Business Narratives That Captivate, Convince, and Inspire. New York.: AMACOM, 2012.- 288 pp.
3. Кривоносов А.Д., Філатова О.Г., Шишкіна М.А. Основи теорії зв'язків з громадськістю: підручник. СПб: Пітер, 2010. – 384 с.
4. Жорняк Е.С. Наративна психотерапія// Журнал практичної психології і психоаналізу.. 2005. -Т.1, № 4.
5. Маккі Р. Історія на мільйон доларів: майстер-клас для сценаристів, письменників і не тільки... М.: Альпіна нон-фікшн, 2013. – 456 с.
6. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. Київ: Рефл-бук, 2001. – 656 с.
7. Пропп В. Я. Морфологія казки. Л: Academia, 1928. – 152 с.
8. Тодорова О.В. PR в цифрову еру. Мистецтво комунікацій. Київ: Huss, 2012. – 240 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>